

Číslo vychádza s podporou

Stanislava **CHROBÁKOVÁ REPAR**: Ako kruhy na vode II (namiesto úvodu) / 2

STUDIUM v kocke (informácia) / 4

Roman **HONET**: Wszyscy tutaj tęsknimy, leo a iné básne / 5

Roman **HONET**: Všetkým je nám tu smutno, leo a iné básne (prel. K. Chmel) / 5

Roman **HONET**: Všetkým sa tu cnie, leo a iné básne (prel. M. Milčák) / 5

Michał **PALMOWSKI**: Hľadači Svätého grálu a iných vecičiek (krátka próza) / 10

Justyna **BARGIELSKA**: Leto a ako ono pôsobí na slečny z dobrých rodín a iné básne / 16

Maciej **WOŹNIAK**: VI. (St. Jacobs Kerk zavčas ráno) a iné básne / 18

Michał **WITKOWSKI**: Denník (november 1999) (poviedka) / 21

Bartłomiej **MAJZEL**: Nôž a iné básne / 27

Ewa **SONNENBERG**: Citlivosť a iné básne / 30

Bartosz **BALCERZAK**: Nepedagogické historky (krátka próza) / 33

Piotr **MACIERZYŃSKI**: * * * (básne bez názvu) / 35

Łukasz **KANIEWSKI**: Denník doktora Knabla – boj so zlovykom (poviedka) / 37

Michał **WÓJCIK**: Parazit a iné básne / 45

Adam **RACZYŃSKI**: Prichádzajúci vlak a iné básne / 47

Błażej **DZIKOWSKI**: Pes (úryvok z románu) / 49

Joanna **MUELLER**: Architektúra stredoodveká a iné básne / 51

Eugeniusz **TKACZYSZYN-DYCKI**: XXII. a iné básne / 56

Maciej **DAJNOWSKI**: Carambol Mesa Verde (poviedka) / 58

Paweł **SARNA**: Červený, červený a iné básne / 60

Jan **KRASNOWOLSKI**: Hasta la vista, Škodce! (poviedka) / 62

Marcin **SIWEK**: II (Dialog) a iné básne / 68

Tomasz **RÓŻYCKI**: Diera a iné básne / 70

Wojciech **KUCZOK**: Ikra božia (poviedka) / 72

Cez hrôzu (rozhovor Oly **WOJTKIEWICZOVEJ** s Wojciechom **KUCZOKOM**) / 77

Michał Paweł **MARKOWSKI**: Sen a totožnosť (esej) / 80

Agnieszka **PAŁAC**: Lampustri večne živý (kritika) / 84

Julian **KORNHAUSER**: Ceruzka a iné básne / 86

Marcin **BARAN**: DJ a iné básne / 98

Ako kruhy na vode / II

Časopis v časopise – partneri (doteraz 9):

APOKALIPSA – *Lublana, Slovinsko*

ROMBOID – *Bratislava, Slovensko*

HOST – *Brno, Česká republika*

QUORUM – *Záhreb, Chorvátsko*

JELENKOR – *Pécs, Maďarsko*

STUDIUM – *Krakov, Poľsko*

LITERATUR UND KRITIK – *Salzburg, Rakúsko*

ARS – *Cetinje, Čierna hora*

BLESOK/NOVO PISMO – *Skopje, Macedónsko.*

Doteraz realizované výmeny (2002-2004):

HOST v *Romboide*, **ROMBOID** v *Apokalipse*,

APOKALIPSA v *Romboide*, **HOST** v *Apokalipse*,

APOKALIPSA v *Hoste*, **JELENKOR** v *Romboide*,

ROMBOID v *Jelenkore*, **STUDIUM** v *Quorume*,

APOKALIPSA v *Quorume*, **QUORUM** v *Studiume*,

QUORUM v *Apokalipse*, **LITERATUR UND KRITIK**

v *Apokalipse*, **APOKALIPSA** v *Literatur und Kritik*.

Do konca roka 2004 ešte:

APOKALIPSA v *Studiume*, **STUDIUM** v *Romboide*,

ROMBOID v *Quorume*, **HOST** v *Quorume*, **QUORUM** v *Hoste*,

APOKALIPSA v *Arse*.

Projekt *Časopis v časopise*, táto vzájomná hostina (stredo- a juho-) európskych revue, završuje tretí rok svojej existencie. Minulý rok sa k spoločnému hodovaniu za európskym literárnym stolom pridružili časopisy *Quorum* z Chorvátska, *Jelenkor* z Maďarska a *Studium* z Poľska, tento rok naše spoločenstvo rozšírili časopisy z Rakúska, Čiernej hory a Macedónska. Zástupcovia Macedónska sa na medzinárodných stretnutiach viackrát stretli so zakladateľmi projektu

i ďalšími partnermi a spolu sme sa dohodli, že ich aktívna úloha začne budúcim rokom a že okrem klasickej prezentácie na papieri (*Novo pismo*) sa pokúsia niečo z nášho projektu preniesť aj na internet (*Blesok*, t. j. internetový časopis). Návrh prišiel z ich strany a veríme, že vôľa a energia na jeho realizáciu našim macedónskym priateľom nechýba.

Po prezentácii českých, slovinských a maďarských priateľov a kolegov z oblasti literatúry, kritického premýšľania o literatúre, ale aj humanistiky vôbec, Romboid pristupuje k prezentácii ďalšieho partnera v projekte, poľského časopisu *Studium*. Šéfredaktor hostujúceho časopisu Grzegorz Nurek pre nás urobil výber predovšetkým z básnických a prozaických príspevkov, na ktoré sa časopis sústreďuje (a teda v ňom nájdete menej kritiky, teórie a iných druhov a žánrov, resp. sprievodných časopiseckých rubriík).

Hneď pri prvom pohľade musí byť každému jasné, že *Studium* v *Romboide* predstavuje predovšetkým mladších autorov, pričom sa orientuje na mimo-varšavské tvorivé zázemie s dvoma (univerzitnými) epicentrami: Katovicami a Krakovom. Zláštnu pozornosť vo mne vzbudila najmä ponúknutá próza mladých Poliakov, zdá sa mi, že je sama na seba náročnejšia, originálnejšia – v zmysle menej komunálna, a, povedané veľmi nepresne, aj vypísanejšia ako v prípade väčšiny mladších autorov zo Slovenska.

Pravda, originál je jedna vec, preklad zase druhá. Napriek tomu, že sme v *Romboide* okrem známych prekladateľov z poľštiny dali priestor aj tým menej známym alebo celkom neznámym, po dôkladnej redakčnej príprave tohto čísla si myslím, že dostávate do rúk veľmi korektnú stopu originálnych autorských rukopisov a že sa na ňu môžete nielen spofahnúť, ale si ju aj vychutnať. Aj v tomto je

prínos nášho projektu: školíme sa všetci. Od autorov, neraz pozitívne ohromených inými jazykovými paralelami vlastných textov (napríklad: porovnávanie slovan-ských ekvivalentov medzi sebou je niekedy naozaj plnohodnotné dobrodružstvo), cez prekladateľov a redaktorov, pre ktorých projekt znamená neobyčajnú tvorivú výzvu, až po vás, čitateľov, ktorí získavate možnosť vstupovať do iných jazykových, významových a skúsenostných kontextov, prežívať literatúru ako živú komunikáciu, ktorá presahuje geopolitické hranice, a posilňovať vedomie vlastnej kultúrnej identity prostredníctvom rozličných paralel a zrkadlení.

V zostave čísla na samom konci nájdete aj dvoch poľských básnikov, ktorých texty *Studium* nezaradilo do výberu pre *Romboid*. Poéziu Juliana Kornhausera a Marcina Barana ponúkli do čísla ich prekladatelia Marián Milčák a Karol Chmel – prijmite ju ako prémiu, ktorá obrázok poľskej literatúry doplní o ďalšie dva, rozhodne nie bezvýznamné hlasy. Prezentáciu taktiež posilňujú ukážky z prác Agnieszky Będkowskiej-Kopczyk, ktorá je v pravom zmysle slova medzinárodne angažovaná osoba a do projektu, ako je náš, patrí priam exemplárne. Azda sú názvy jej dvoch cyklov – *odrazy* a *tiene* – v niečom symptomatické: zachytávajú svet a človekovo ja v ich asubstanciálnych, vzájomne prežiarených podobách.

To je aj zámer všetkých tých literatúr, ktoré si v projekte *Časopis* v *časopise* zasadli k jednému spoločnému stolu – je to pokus vzájomne sa dopĺňať a obohacovať individuálnymi odchýlkami od predpokladaného, ale nejestvujúceho streda európskej (či svetovej) literatúry.

STUDIUM

DVUMIESIĘCZNIK LITERACKO-ARTYSTYCZNY

STANISLAVA CHROBÁKOVÁ REPAR

VŠETKÝM JE NÁM TU SMUTNO, LEO

preložil karol chmel

stopy rúk odtlačené v piesku, kôpka vyblednutých písmen
a fotografií. oči, v ktorých sa kníše
odraz jazera, ženy vchádzajú do vody
a strácajú sa nežne ako záhrada svetla
za súmraku. vie sa toľko,
koľko zanechali uplyvajúce sezóny, éra
nemých filmov – depeše a telegramy, na ktorých celkom iste
závisela čiasi krehká existencia. leo,
slnkom spálený príbeh o záchode (všetkým
je nám tu smutno, leo). večer
sa obraciam na druhú stranu,
vietor presýpa horúci piesok – útlý
a rýchlo zápalný majestát tela. tieň
je v nás všetkých.

tieň nás pohlcuje.

WSZYSCY TUTAJ TĘSKNIMY, LEO

*ślady rąk odcisnięte na piasku, sterta wyblakłych liter
i fotografii. oczy, w których kołysze się
odblask jeziora, kobiety schodzą do wody
i przepadają łagodnie jak ogród światła
o zmierzchu. tyle się wie,
ile zostawiły upływające sezony, era
niemego kina – depeze i telegramy, od których z całą pewnością
zależało czyjeś kruche istnienie. leo,
spalona słońcem historia o kiblu (wszyscy
tutaj tęsknimy, leo). wieczorem
obracamy się w tamtą stronę,
wiatr przesypuje gorący piasek – wąty
i łatwopalny majestat ciała. cień
jest w nas wszystkich.*

VŠETKÝM SA TU CNIE, LEO

preložil marián milčák

stopy rúk odtlačené na piesku, štôš vyblednutých písmen
a fotografií. oči, v ktorých sa kolíše
odlesk jazera, ženy zostupujú do vody
a miznú nenápadne ako záhrada svetla
za súmraku. toľko sa vie,
koľko zostalo po ubiehajúcich obdobiach, éra
nemého filmu – depeše a telegramy, od ktorých celkom isto
závisela kohosi krehká existencia. leo,
slnkom spálený príbeh o hajzli (všetkým
sa tu cnie, leo). večer
sa obraciam na onen svet,
vietor presypáva horúci piesok – slabý
a horľavý majestát tela. tieň
je v nás všetkých.

pohlcuje nás tieň

pochłania nas cień

ROMAN HONET (nar. 1974), básnik, redaktor literárno-umeleckého dvojmesačníka *Studium* a rovnomenného vydavateľstva. Báseň publikoval v početných poľských literárnych časopisoch a mnohých antológiách. Je autorom básnických zbierok: *alica* (1966), *Pójděš synku do pelka* (1998), *serce* (2002). Spolu s Mariuszom Czyżowským pripravil *Antologiu nowej polskiej poezje* 1990 - 1999 (Krakow, 2000). Jeho báseň boli preložené do nemčiny, srbčiny a ruštiny.

T
E
N
E
H
O
N
E
T
R
O
M
A
N

oči

oči, v ktorých sa rozlialo mlieko,
nazerajú teraz hlboko do seba. čo vidia oči?
vidia všetky vzdialené miesta,
vidia čistú hru času detstva
a jeho úzke ústie, pretože niekto sa skláňal nad tvojím dychom
a praskali mu pery od dôstojných slov.
oči vidia aj iskrivý, opatrne
padajúci sneh, a vidia vodu
a tabakové vlasy dievčaťa,
ktoré umrelo. oči sú lepšie ako my,
lebo oči neumierajú, ale hľadia hlboko do seba
a vidia všetkých mŕtvych,
všetky minulé a vyriešené záležitosti.

a my? čo vidíme my v nemocniciach,
rakovinách, keď vietor navieva zem
do roztvorených úst a do našich
uzlíčkov sa nevmetia zasklené
tunely letných prosektórií, čo
my vidíme, keď v nás rastie hnoj
a špina, a toľko tieňa, a vedľa sa roztápajú opustené pláže,
muži pijú vermut s teplou farbou obväzov
a pergamenu. k očiam máme ďaleko,
lebo sme získali veľa vyznamenaní,
veľa vzdialených bratov
a sestier napnutých od horúčavy.
a oči sa na nás pozerajú ako na mŕtvych.

preložil karol chmel

OCZY

*oczy, w których rozlało się mleko
zaglądają teraz w głąb siebie. co widzą oczy?
one widzą wszystkie odległe miejsca,
widzą czystą grę czasu dzieciństwa
i jego wąskie ujście, bo ktoś pochylał się nad twoim oddechem
i pękały mu wargi od ważnych słów.
oczy widzą też padający ostrożnie,
błyszczący śnieg, i widzą wodę,
i tabakowe włosy dziewczyny,
która umarła. oczy są od nas lepsze,
bo oczy nie umierają, ale patrzą w głąb siebie
i widzą wszystkich umarłych,
wszystkie sprawy ubiegłe i rozwiązane.*

OČI

oči, v ktorých sa rozlialo mlieko
teraz hlboko hľadia do seba. čo vidia oči?
vidia všetky odľahlé miesta,
vidia čistú hru času v detstve
a jeho úzke ústie, lebo niekto sa skláňal nad твоjím dychom
a pery mu praskali od dôležitých slov.
oči vidia aj opatrne padajúci,
lesknúci sa sneh, a vidia vodu,
a tabakovohnedé vlasy dievčaťa,
ktoré zomrelo. oči sú lepšie ako my,
oči neumierajú, hlboko hľadia do seba
a vidia všetkých mŕtvych,
všetko, čo sa skončilo a pominulo.

preložil marian milčák

a my? čo vidíme my v nemocniciach,
rakovách, keď vietor navieva zem
do pootvorených úst a do našich
uzlíčkov sa nezmetia zasklené
tunely letných pitevní. čo
vidíme my, keď v nás rastie hnoj
a špina, a toľko tieňa, a vedľa sa roztápajú opustené pláže,
a chlapi pijú vermut v teplej farbe obväzu
a pergamenu. ďaleko máme k očiam,
lebo, hľa, získali sme veľa vyznamenaní,
mnoho dávných bratov
a sestier napätých od žiaru,
a oči hľadia na nás ako na mŕtvych

*a my? co my widzimy w szpitalach,
trumnach, kiedy wiatr nawiewa ziemię
do rozchylonych ust i w naszych
zawiniątkach nie mieszczą się przeszklone
tunele letnich prosektoríów. co
my widzimy, kiedy rośnie w nas gnój
i brud, i tyle cienia, a obok roztapiają się opuszczone pláže,
mężczyźni piją vermut o ciepłej barwie bandaża
i pergaminu. daleko nam do oczu,
bo oto wiele zdobyliśmy orderów,
wiele odległych braci
i naprężonych od żaru siostr,
a oczy patrzą na nas jak na umarłych*

HONET

KEĎ UMIERA DIEŤA, KEĎ HORÍ LES

preložil karol chmeľ

keď umiera dieťa, všetky zvieratá pristupujú
k jeho posteli a zapalujú sa hviezdy
a vtedy boh, plešatý boh, ktorý ich chcel zanechať
v ešte väčšom bezodnom pažeráku,
sťahuje späť svoje chudé ruky, oparené ruky. keď
horí les, vidno jeho bledého služobníka,
ernsta wiecherta, ako vsúva jazyk do zrnitého jadra požiaru.
a vtedy oheň, červený oheň odrážajúci sa
medzi stromami – hasne. všetko je
ustálené. prvé okrúhle slová a prvý krik
prevlečený cez spálený vzduch,
i ľahostajné nazeranie do nemocnice. keď prichádzajú
sviatky, sú zverené tichu,
rok pokračuje opatrne, popri zábradlí ročných období.

KIEDY UMIERA DZIECKO, KIEDY PŁONIE LAS

*kiedy umiera dziecko, wszystkie zwierzęta przychodzą
do jego łóżka i zapalają się gwiazdy,
i wtedy bóg, łysy bóg, który pragnął porzucić je
w jeszcze większej czeluści bez dna,
cofa swoje chude, sparzone ręce. kiedy
płonie las, widać jego bladego sługę,
ernsta wiecherta, jak wsuwa język w ziarniste jądro pożaru
i wtedy ogień, rudy ogień odbijający się
wśród drzew – gaśnie. wszystko jest
ustalone. pierwsze okrągłe słowa i pierwszy krzyk
przewleczony przez ogorzałe powietrze
i obojętne wpatrywanie się w szpital. święta,
kiedy nadchodzą, są powierzone ciszy,
rok postępuje ostrożnie, po obręczy pór*

KEĎ ZOMIERA DIEŤA, KEĎ HORÍ LES

preložil marián milčák

keď zomiera dieťa, všetky zvieratá prichádzajú
k jeho posteli a začínajú sa hviezdy,
a vtedy boh, lysý boh, ktorý ich chcel vrhnúť
do ešte väčšej, bezodnej priepasti,
odtiahne svoje chudé, popálené ruky. keď
horí les, vidno jeho bledého sluhu,
ernsta weicherta, ako vsúva jazyk do zrnitého stredu požiaru
a vtedy oheň, červený oheň odrážajúci sa
medzi stromami – hasne. všetko je
ustálené. prvé okrúhle slová a prvý krik
prevlečený obhoreným vzduchom
a ľahostajné nazeranie do nemocnice. sviatky,
ich príchod je zverený tichu,
rok postupuje opatrne, po obruči chvíľ

USADENINY

stretávajú sa v nás aorty mnohých miest,
v ktorých sme boli prví. tieňom prikryté,
hrbaté tvary písmen, šelest rozhlasových vln
ako dych všetko zaplňajúcej bytosti,
keď sa vstupuje do rozsvieteného parku. ježiš kristus
a lietajúce taniere – inscenovať raz takú
operu, oslňujúci balet pre ufúľancov. od ich mlčania
som vypĺzol – šepkal by on, ukazujúc
roztiahnuté nebo. tak by sa začínalo –
nočné preteky ešalónov odhadzujúcich
flintu do žita, pestrosť jazykov
ako register narušení ticha. zatiaľ cez nás preteká
voda, pohľad na blýskavé nástroje
a objektívy, veď sme sem priniesli
tento nežný jas

a zvraciam v ruinách,
medzi smefami.

preložil karol chmel

ZŁOGI

*spotykają się w nas aorty wielu miejsc,
w których byliśmy pierwsi. okryte cieniem,
garbate kształty liter, szelest radiowych fal
jak oddech wypełniającej wszystko istoty,
kiedy wchodzi się do świecącego parku. jesus chrystus
i latające talerze – wystawić kiedyś taką
operę, olśniewający balet dla popaprańców. od ich milczenia
wypłowałem – szeptałby on, pokazując
rozgięte niebo. tak by się zaczynało –
nocne wyścigi eszelonów porzucających
zawartość w zbożu, wielość języków
jak rejestr zakłóceń ciszy. na razie przepływa przez nas
woda, widok błyszczących narzędzi
i obiektywów, bo przecież przynieśliśmy
tutaj ten delikatny blask*

*a powracamy w gruzowiskach,
śmieciach*

NÁNOSY

stretávajú sa v nás aorty mnohých miest,
kde sme boli prví. prikryté tieňom,
skrivené tvary písmen, šelest rádiových vln
ako dych všetko vyplňajúcej bytosti,
keď sa vchádza do rozsvieteného parku. ježiš kristus
a lietajúce taniere – predviesť niekedy takú
operu, podmanivý balet pre ufúľancov. z ich mlčania
som obledol – šepkal by on a ukazoval
roztvorené nebo. takto by sa to začínalo –
nočné preteky ešalónov zhadzujúcich
náklad do obilia, množstvo jazykov
ako register rušenia ticha. teraz cez nás preteká
voda, pohľad na lesknúce sa nástroje
a objektívy, pretože predsa len sme sem
priniesli ten jemný jas

a vraciam sa v rozvalinách,
odpadkoch

preložil marján milčák

HONET

Hľadači Svätého grálu a iných vecičiek

MICHAŁ PALMOWSKI (nar. 1975), prozaik, doktorand na Katedre anglistiky na Jagelovskej univerzite. Vydal román *Przygody Hiszpana Dete* (Dobrodružstvá Španiela Dete, 2002) a zbierku krátkych próz *Drugie stworzenie świata* (Druhé stvorenie sveta, 2003). Žije v Krakove.

1. Svätý grál

Zle je. V Afrike je znovu vojna. „Strednej alebo centrálnej?“ sputuje sa Harriet, ktorá si práve lakuje nechty. Černošské osady prechádzajú z rúk do rúk, dezorientovaní černosi hľadajú krivým okom na svojich súkmeňovcov (lebo v tejto vojnovnej povíchrici nemôžu si byť istí, či sú to ešte stále ich súkmeňovci, alebo už príslušníci znepriatelenej kmeňa – takto rýchlo prechádzajú černošské osady z rúk do rúk). „Neviem,“ odpovedá Bob, ktorý si práve umýva zuby; po chvíli sa predsa len zamyslí a dodáva: „Je to vlastne jedno a to isté“. „Naozaj,“ mrmle si Harriet popod nos.

Po africkej savane sa valí záľaha tankov, vystrašené nosorožce sa rozbiehajú do strán. Harriet, celá zúfalá, prevracia izbu hore nohami, hľadá ceruzku na oči. „Pozri pod posteľou“ – smeje sa Oleg. Zachráňme nosorožce! Ekológovia protestujú, americkí študenti demonštrujú na uliciach Seattlu. Ich transparenty kričia: „Zachráňme africké nosorožce!“ Transparenty kričia, študenti kričia, Harriet kričí: „Nikde nie je!“ V New Yorku, Londýne, Paríži to isté. Zachráňme nosorožce, musíme niečo urobiť, aby ich nestihol osud jednorozcov. „Deje sa niečo s jednorozcami?“ nečakane sa zapája Oleg. „Vyhyli.“

„A čo, nedajú sa vyklonovať?“ pýta sa Oleg, ktorý ako vždy ostáva nepolepšiteľným optimistom.

Vodiči viaznu v gigantických zápchach a preklínajú nosorožce. Dokonca aj vo Varšave skupinka študentov poriada nevelké verejné zhromaždenie pred Palácom kultúry a umenia, s príhovorom, aj potleskom. Harriet nevie nikde nájsť svoju ceruzku na oči. Pod sprchou si Oleg, nepolepšiteľný optimista, nôtí Beatles, „You re gonna lose that girl...“ na chvíľu prerušuje a kričí Harriet: „Hovoril som ti, aby si hľadala pod posteľou. Určite je tam!“ Harriet mu kričí naspäť: „Nie je! Už som hľadala.“

V Afrike je už obdobie dažďov, no vojna si pokojne pokračuje ďalej. Ťažké delá viaznu v blate; ale bosonohí, rúči partizáni pobehujú sem a tam, usilovne sa zapájajú do radostnej prestrelky. Nosorožce nemajú šancu na záchranu! Rozhorčení ekológovia púšťajú hromy-blesky na mocných tohto sveta. Mocní sa predvádzajú mierovými gestami. Ekológovia vyzývajú študentov, aby si ešte trochu podemonštrovali za záchranu nosorožcov, ale študenti sú už príliš unavení – už sa im nechce. Ekológom nečakane prichádzajú na pomoc majitelia motorových vozidiel (aspoň tí, ktorí sami nie sú študenti) a z nenávisti k študentom sa zastávajú nosorožcov; pričom tých prvých obviňujú z hypokrízy, otáľania, a tým aj atrofie bojového ducha a, „last but not least“, z brzdenia cestnej premávky a zároveň nariekajú nad osudom tých druhých – odsúdených na vym-

retie. Študenti dvíhajú hodenú rukavicu a organizujú veľkolepú demonštráciu. Napriek tomu, že prší. Pomedzi kvapky hustého dažďa na budovy veľvyslanectiev stredoafriických štátov dopadajú kamene, dokonca aj zopár fliaš s benzínom. Do akcie sa zapája polícia. Na médiá to robí dojem. Harriet stráca ďalšiu ceruzku, zlostí sa a používa škaredé slová. „Pozri pod posteľou,“ radí Oleg. „V Afrike je to čoraz horšie,“ hovorí Bob. „Pozri sa na to z tejto strany,“ hovorí Oleg. „Nikdy nie je tak zle, aby nemohlo byť horšie.“

V Afrike je naozaj čoraz horšie. Ozývajú sa delá, štekajú guľomety. Už nejde ani tak o nosorožce. Ekológovia uvoľňujú priestor pre zástancov ľudských práv. Masové vyvražďovanie, zápach zhorených tiel, bleskové dementi prezidenta Demokratickej takej a takej republiky („Aké vyvražďovanie?“ čuduje sa prezident. „Prvý raz počujem.“) a osirelí černoškovia sa ďalej motajú po svojich vypálených osadách s bruškami vydutými od hladu, v rúčkach stískajú plechovice od Coca-Coly – dar humanitárnej misie. Predstavitel Svetovej organizácie zdravia vysieľa výzvy s prosbou o väčšie zásielky aspirínu, penicilínu a morfia. „Prestaň sa tak cynicky usmievať,“ hovorí Harriet Olegovi. „Ja sa vôbec cynicky neusmievam,“ odpovedá Oleg a pritom sa neprestáva cynicky usmievať. „Som toho názoru, že by sme mali niečo urobiť,“ hovorí Bob. A o chvíľu už všetci sedíme v lietadle do Kinšasy. Cynický Oleg, Šialený Bob, Krásna Harriet, Sladká Vera a ja – sladký, krásny, cynický a šialený. Plán je jednoduchý. Nájsť Svätý grál, vykopať ho, ak to bude potrebné a priložiť na tú jatriacu ranu na tele sveta, akou je teraz nepochybne Afrika, aby zmizla, ako mávnutím ruky. Samozrejme rana, nie Afrika. Letíme business class, nemusíme teda platiť za nadmernú váhu batožiny. „Prečo práve do Kinšasy?“ pýta sa Vera. „Prečo nie?“ odpovedá Bob.

V Kinšase nie bez istých drobných problémov (lebo Bob nemá licenciu ako pilot, iba vodičský preukaz) prenájomame lietadlo a letíme Niekam Tam; a odtiaľ rozheganým autobusom v spoločnosti sliepok, moriakov a oviec cestujeme ešte ďalej, potom pešo a potom splavujeme a už sme aj na mieste (Bob triumfálne ukazuje prstom bod, ktorý je na mape označený červeným krížikom). V paľbe guľiek vykopávame Svätý grál. Hurá!

Na letisku v Kinšase Krásna Harriet pózuje so Svätým grálom fotografom. Potom si rýchlo prenájomame ďalšie lietadlo, sú problémy, pretože lietadlo, ktoré sme si prenajali predtým, sme zabudli vrátiť – leží si teraz opustené niekde tam v džungli, úbožiatio; ale čo všetko sa neurobí pre hrdinov. Medzitým Oleg poskytuje tlač bleskové interview. Máme letieť k africkým náčelníkom, pomeriť ich medzi sebou a prinavrátiť jednotu a pokoj rozhádanej Afrike; ale Vera má lepší nápad: „Keď sme už tu, prečo by sme nepozvali afrických náčelníkov do Kinšasy?“ „Prečo nie?“ hovorí Oleg. Africkí náčelníci letia do Kinšasy, padajú si do náručia, objímajú sa a bozkávajú. O nijakom vyvražďovaní už nemôže byť ani reči. Krásna Harriet dáva africkým náčelníkom podržať Svätý grál. Fotografia usmiatech afrických náčelníkov so Svätým grálom spolu s Krásnou Harriet sa dostáva na prvé stránky New York Times. „V Afrike opäť pokoj“ – tučnými písmenami oznamujú hlavné titulky všetkých novín. Krásna Harriet berie africkým náčelníkom Svätý grál (ktorý im dala iba podržať). Sme hrdinami, prezidenti USA, Francúzska a kancelár Nemecka nám srdečne gratulujú. (Vera sa čuduje, prečo iba kancelár a nie prezident, ale Bob vysvetľuje, že v Nemecku je prezident iba figúrkou, Vera s pochopením prikyvuje hlavou). Život je opäť krásny.

2. Intermezzo

Krásna Harriet má ľubostný pomer s jedným z afrických náčelníkov, tučným Desmonom Tutu (ktorého Oleg prezýva Démon Tutu). „Čo len na ňom vidíš?“ pýta sa Bob, ale Harriet neodpovedá zaujatá hľadaním rúžu. „Ja?“ pýta sa Oleg reagujúc na otázku visiacu vo vzduchu. „Čo ty?“ pýta sa Bob. A Harriet už sedí v lietadle do Kinšasy (nervózne sa prehrabáva v taštičke s kozmetikou hľadajúc pudrenku), kam má po ňu na letisko prísť svojím luxusným mercedesom nikto iný ako Desmon Tutu. A čo robí Sladká Vera, opýtate sa asi. Naposledy ju videli v sprievode prezidenta Nemecka, figúrka nefigúrka, vždy je to prezident, a nie nejaký kancelár alebo sekretár.

3. Dorastajúca žemľa

Rany na tele sveta sa hoja, no ihneď sa objavujú nové. Znovu Afrika. Vojnou zmietaný svetadiel postihne hladomor. Časť úrody hnije, zbytok padá za obeť suchu; jedla stačí sotva pre Desmona Tutu. Vychudnutí černoškovia (v podstate nie sú to ani černoškovia, ale iba kostričky) pobejú po spustnutých osadách. Samozrejme naboso. „Úbohí černoškovia,“ hovorí Sladká Vera, ktorá práve číta cestovné denníky z výpravy na Južný pól, „nemajú ani len šnúrky na žuvanie.“ Desmon Tutu má už dosť, emigruje. Pozývame ho na obed. Počas obeda sa Desmon Tutu rozpráva so Sladkou Verou: „Áno, je to žiaľ pravda, milá pani. Naše deti nevlastnia šnúrky, ktoré by sa podľa vzoru európskych polárnikov dali požiť, keď je nedostatok jedla.“ Tvár Sladkej Very sa skrívá do podkovičky. Keď to Desmon Tutu zbadá, rýchlo dodá: „Môžu však žuť rozličné korene, a dokonca, pri troške šťastia, môžu chytiť aj chrústa.“ Tvár Sladkej Very rozjasňuje úsmev: „Naozaj?“ „Naozaj,“ ubezpečuje ju Tutu. „Na rozdiel od našich polárnikov,“ duchapritomne poznamenáva Oleg. Krásna Harriet žiarli, že Tutu venuje toľko času Sladkej Vere. „Poďme domov,“ hovorí. Bob platí a odchádzame.

Doma sa Desmon Tutu vrhá na kolená. „Zachráňte Afriku,“ prosí. „Pomoc sa nedostáva tým, ktorí ju najviac potrebujú. Všade sa kradne a podvádza.“ „To sa zvládne,“ hovorí Bob.

O chvíľu sa už ženieme našim jeepom po cestách-necestách juhovýchodnej Európy. „Kam sa tak ženieme?“ pýta sa Tutu vtiesený medzi Sladkú Veru a Krásnu Harriet. „Pred seba,“ hovorí Šialený Bob.

Parkujeme v mračne prachu. Prach sadá na mejkap krásnej Harriet. „Konečná,“ velí Bob. Krásna Harriet má záchvat kašľa a nadáva Bobovi. Kráčame cez polia ležiace úhorom. „Je to ešte ďaleko?“ otravuje tučný Desmon Tutu, ktorý len s námahou stačí nášmu rezkému kroku. Ale nie, nie je to už ďaleko, už sa pred našimi očami objavuje rozpadávajúce sa roľnícke hospodárstvo a sme na mieste. Tutu je zadýchaný a odfukuje. „Je to tu,“ slávnostne oznamuje Bob. „Tatko, černocho!“ volajú miestnym nárečím deti hrajúce sa v blate, vzápätí sa dávajú na bezhlavý útek. Ich chyba, rozdali by sme im po cukríku.

Vchádzame do chalupy. Vyhadzujeme von sedliaka, ktorý niečo bľaboce, jeho ženu a tiež nejakého starca, aby sa nám pritom nemotali popod nohy. Krásna Harriet a Sladká Vera prehladávajú kuchyňu, my zamierime do izby. Iba Desmon Tutu sa aktívne nezúčastňuje hľadania, sedí na drevenom stolci a ťažko dýcha. Cvendžia rozbíjané hlinené hrnčeky, praskajú vytrhávané dosky, až nakoniec sa, síce trochu stuchnutá a plesnivá, ale predsa len dorastajúca žemľa objavuje pod dlážkou. Sladká Vera dáva sedliakovi tisíc dolárov, aby si kúpil novú chalupu.

Bob vybavuje niekoľko telefonátov a o chvíľu neskôr sa rozbieha sériová výroba dorastajúcich žemlí. Africké deti sú zachránené. Desmon Tutu nám kvetnato ďakuje, slzy dojatia sa uprostred zábleskov fotoaparátov samy tlačia do očí. Atmosféru všeobecného šťastia narušuje iba reptanie obrovskej pekársko-roľníckej lobby, no čo tam po pekároch, verejná mienka je s nami; oni môžu iba škripať zubami a zatínať päsť v bezmocnej zlosti. Prvé zásielky dorastajúcich žemlí už letia do Afriky, mnohfarebné padáky rozkvitajú na africkej oblohe, prvé balíky ešte teplých žemličiek už padajú do natiahnutých rúčok vychudnutých černoškov-kostričiek. A my sa opäť objímame s prezidentmi USA, Francúzska a Nemecka (Sladká Vera rozhodne dáva prednosť prezidentovi pred kancelárom).

4. Intermezzo

Lúštíme krížovky. Sladká Vera, Krásna Harriet, Šialený Bob, Cynický Oleg a ja. Niektoré pojmy nám robia problémy. Napríklad hlavné mesto Zimbabwe. „Zatelefonuj Desmonovi Tutu,“ hovorí Oleg Harriet, „mal by to vedieť.“ Ale Harriet sa práve rozišla s Desmonom a nechce mu volať. „Keď nie, tak nie,“ hovorí Bob, „ideme ďalej.“ Ale ďalej nasleduje: vládna strana v Spolkovej republike Nemecko. Mimovoľne pozeráme na Sladkú Veru – tá zaťato mlčí. „Tak nič,“ hovorí Bob a významne si odkašle, „ideme ďalej.“ Ale ďalej nasledujú nizozemskí maliari, vysokopňové rastliny, rodinní príslušníci medvedíka čistotného, dôležité priemyselné centrá

čo ja viem kde. Už sme takmer uhádli hlavné mesto Nemecka, no žiaľbohu, znovu ho kamsi premiestnili a nám chýba zopár písmen. Dôležité, nedôležité, napred, napred: so zápalistým nadšením náhlime sa cez húštinu krížovkárskych hesiel, nechávajúc za sebou iba prázdne políčka – až konečne – povzdych úľavy – dostávame sa k našim obľúbeným chlapcom z Liverpoolu a Oleg zanietene zapisuje „The Beatles“.

5. Zlatá Armáda

Len čo sme skončili s lúštením krížoviek, čo sa ti zrazu nestane: v Brazílii, ináč celkom peknej krajine (Rio de Janeiro, ako všetci vedia, sídlo karnevalu), taká malá kríza. Reál prudko klesá. Dramatické pokusy zachrániť reál končia fiaskom, ktoré zatieni dokonca aj naše krížovkárske neúspechy. Za dolár treba dnes už platiť kuframi reálov. Svet je systémom spojených nádob; dnes sa už nikto nemôže cítiť bezpečný, oddeliť sa a povedať: Mňa sa to netýka, ja ani neviem, kde Brazília leží (Brazília leží v Južnej Amerike). Dow Jones sa potápa, FTSE a Dax taktiež klesajú nadol a lámu ďalšie rekordy. Makléri ako posadnutí zvonias zvončekmi, behajú do kolečka a plnými hrstami si trhajú vlasy z hlavy. Krásna Harriet má s maklérimi súcit. (Krásna Harriet letí na maklérov. Myslí si, že sú vražedne pekní). „Prestaň sa tak cynicky usmievať,“ hovorí Olegovi. „Vôbec sa cynicky neusmievam,“ klame Oleg priamo do očí. „Zachráňme Brazíliu,“ hovorí Bob, a tak sa vydávame na pomoc Brazílii.

Naša loď zvučného mena Orfeus už brázdí vody Atlantického oceánu. Smer: Panamský prieplyv a odtiaľ kurz na Mariánsku priekopu. Plán je ako obyčajne geniálne jednoduchý. Tento raz vylovíme zlatom pretekajúce španielske galeony a darujeme ich Brazílčanom – aby si, chudáci, nejako tým zlatom vylepšili svoj rozpočet. Zachránime svetovú ekonomiku! Treba sa však ponáhľať, pretože zo dňa na deň je čoraz horšie: dolár stúpa na závažnú hodnotu tridsiatich dodávkových áut reálov, pred brazílskymi bankami a zmenárňami sa zoraďujú celé rady nákladiakov. Nakoniec, ani dolár si nepočína najlepšie. Stráca hodnotu v pomere k jenu, a ten zase k marke, marka k libre, a libra už o pár hodín nebude stáť ani za fajku močky. Treba sa ponáhľať. Zachraňovať peňažné hospodárstvo, o ktoré sa opiera naša pružná ekonomika; pretože v opačnom prípade nám hrozí návrat do stredoveku – obdobia výmenného obchodu, a predsa toto nikto z nás nechce, nie? Nie.

A tak nastupujeme do batyskafru a spúšťame sa na dno Mariánskej priekopy. Raz, dva, upevňujeme laná k španielskym galeonom a ťaháme ich dohora. Hore otvárame šampanské, toho sme predvídavo vzali so sebou celý kartón; už len niekoľko symbolických ohňostrojev a plávame naspäť cez Panamský prieplyv do Brazílie, kde nás už túžbne očakávajú. Prinarviacame americkému svetadielu poklady, ktoré mu ukradli španielski konkvistádori (španielsky premiér sa určite červená od hanby, keď mu v telefonickom rozhovore pripomíname nedôstojné činy jeho rodákov). Amerike zlato a celému svetu poriadok a dobrobyt. Reál je opäť krytý zlatom a zlato je kryté reálom. Akcie stúpajú, valuty posilňujú. Zázračne ozdravené svetové hospodárstvo naberá vietor do plachiet. Opäť nás všetci objímajú a bozkávajú a my objímame a bozkávame všetkých. Krásna Harriet sa objíma a bozkáva s prezidentom USA, Sladká Vera sa objíma a bozkáva s premiérom Veľkej Británie (čaro nového). Potom prichádza zmena a malý nenápadný premiér Japonska nervózne prestupuje v kúte, čakajúc, kým na neho príde rad. Oleg k nemu beží, objíma ho a bozkáva, aby mu nebolo ľúto. Potom v zápale Oleg objíma a bozkáva Sladkú Veru a Bob Krásnu Harriet, a tak sa pripájam aj ja, aby som nestál tak hlúpo a nečinne bokom, a Veľká Hostina sa mení na Veľkú Orgiu. Novinári a fotoreportéri sa diskkrétne vytrácajú, nechávajúc za sebou poodchýlené dvere.

6. Intermezzo

Ubolení a po opici zliezame z postelí. Čo sa dá robiť s takto nádherne sa začínajúcim ránom? Sladká Vera sa rozhodla niečo vo svojom živote zmeniť a farbí si vlasy na červeno.

Krásne sa začínajúce ráno nás prestáva baviť. „Poďme na prechádzku,“ navrhuje Bob. „Nie, rozmaže sa mi mejkap,“ hovorí krásna Harriet. „Vybodni sa na mejkap,“ hovorí Bob. Krásna Harriet sa urazí a hodí po Bobovi mosadznú sošku Budhu. Z Bobovho rozbitého nosa tečie krv. Oleg privolaný hlukom vybehne spod sprchy. Bob chytá Krásnu Harriet za vlasy a udiera jej tvár z celej sily (rytmicky, raz a dva) o zrkadlo. Tvár Krásnej Harriet vyzerá nezaujímavo, mejkap sa rozmazáva, črty strácajú výraznosť. Harriet vzlyká, Bob sa snaží narovnať si prerazený nos. Oleg sa vracia pod sprchu a nôti si v polovici prerušenu pesničku a Vera živa a hovorí: „Nuda, nudím sa.“

7. Strom poznania Dobrého a Zlého

Svet smeruje k úpadku. Mládež nevšímavo pľuje na chodník, Harriet je rozhorčená. Sladká Vera sa nudí. „Nuda, nudím sa,“ hovorí. Ale nie je dôvod nudiť sa. Anglickí fanúšikovia demolujú mestá a mestečká. („To nie sú fanúšikovia, to sú chuligáni,“ hovorí pani v televízii.) V RPA miestne obyvateľstvo trávi svoj voľný čas skupinovým znásilňovaním – a má ho množstvo kvôli nezamestnanosti, ktorá v ostatnom čase, odkedy sme rozbehli výrobu našich dorastajúcich žemlí, obzvlášť narástla. „Nič sa nedá robiť,“ rozčuľuje sa Bob, „všetkým sa ulahodíť nedá.“ Ale nikto nám nič nevyčíta, hovorí sa nič sa nedá robiť, ale žije sa ďalej. „Nedramatizujme,“ vyzýva minister zahraničných vecí po skupinovom znásilnení zahraničnej turistky. Takže nedramatizujeme. Sladká Vera a Oleg sa snažia vylúštiť nejakú križovku a Harriet (Už Nie Taká Krásna) snaží sa nejako zakryť nedostatky svojej krásy. „Ospravedlňujem sa,“ hovorí Bob, „nechal som sa uniešť.“ Vidno, že sa cíti hlúpy.

Keď si sadne medzi vrany, musíš krákať ako ony. Takže nie je nič čudné, ak všeobecny úpadok mravov neobchádza ani nás – bez ceremónii pľujeme na chodník. Škaredý zvyk. Zo dňa na deň je to čoraz horšie. Cestou k Cheopsovej pyramíde arabskí teroristi unášajú a usmrcujú amerických výletníkov. Vera a Oleg sa hádajú pri lúštení križovky. „Si hlúpa,“ hovorí Oleg. „To ty si hlúpy,“ vracia mu Vera. „Takže koľko slov si uhádol?“ Nemeckí sexturisti zneužívajú deti v Malajzii. Oleg z Verou sa vŕajú po dlážke a ohadzujú sa nadávkami. Tureckí pseudofanúšikovia mučia anglického pseudofanúšika, anglickí pseudofanúšikovia v odвете upalujú zopár Turkov, ktorí sa ničím neprevinili, potom zase Turci v uličkách Istanbulu (bývalý Konstantinopol) podrežú štrnástich turistov, ktorí vyzerajú ako fanúšikovia. „Nepanikárme,“ vyzývajú ministri zahraničných vecí zainteresovaných štátov. „Nepanikárim, len mám obavy,“ vysvetľuje Bob a Oleg sa cynicky usmieva. Rusi za menšiu sumu rozdávali svoje atómové bomby naľavo aj napravo. Pakistanci chcú zrovnať Indiu so zemou. Indovia sa vyhrážajú, že v Pakistane nezostane kameň na kameni. „Nuž čo,“ hovorí Oleg, „aj tak som sa chystal na prázdniny niekam inam.“ „Musíme niečo podniknúť,“ rozhodne Bob. Pápež vyzýva, aby boli svetu prinavrátené hodnoty a pápežovi sa neodporuje. Každopádne sa to nepatrí.

A tak chvíľu nato sme na Floride na slávnej základni NASA, na názov ktorej si v tejto chvíli akosi nedokážem spomenúť (našťastie je tu cedulka – Cape Carnival). Sedíme v rakete, prebieha odpočítavanie; 3, 2, 1, 0 a raketa už aj poskočí nahor. Máme z toho prču, lebo po prvý raz letíme raketou.

„Kam letíme?“ spytuje sa Sladká Vera. „Akože kam? Kam sa dá letieť raketou – jasné, že do neba,“ odpovedá Bob. Raketa letí nebotyčnou rýchlosťou, takže už po chvíli sme v nebi. Plán je jednoduchý. Vykopať strom poznania dobrého a zlého, naložiť, upevniť a šup naspäť na zem vrátiť svetú odveké hodnoty. Pristávame a hneď sa púšťame do diela. Raz-dva lokalizujeme stromček („Si si istý, že je to on?“ spytuje sa Vera Boba), tri-štyri opatrne vykopávame („Kop, nerečni,“ hovorí Bob), päť-šesť nakladáme na loď („Dávaj pozor na konárikyl!“), sedem-osem upevňujeme. „Ide sa naspäť na zem,“ zavelí Bob.

Už sme späť na zemi; ponáhlame sa, lebo dobre vieme, že každá chvíľa je drahá. Svet ponechaný bez hodnôt to dlho neutiahne. Dávame stromček do Vatikánu, nech stadiaľ vyžaruje do celého sveta. Ale stromčeku sa akosi nechce vyžarovať. Pápež akože ďakuje, ale

padá mu sánka. Hlúpa situácia. Po druhý raz sa nám už letieť nechce. „Pomýlila si stromčeky!“ vrieska Oleg na Veru. „Nevrieskaj na mňa!“ vrieska Vera. „Sklapnite!“ vrieska Bob (ešte šťastie, že pápež nepočuje túto ostrú výmenu názorov). „Treba dať stromčeku trochu viac času.“

A skutočne, niečo akoby sa zachvelo, niečo akoby sa začalo číriť. Skrúsení anglickí fanúšikovia sa bijú do prs a hovoria, že už nikdy, nikdy viac. Ich tureckí kolegovia obrátení smerom k Mekke bijú čelami o zem, po lícach im potokom tečú slzy – úprimne ľutujú. „Sme dobrí,“ teší sa Bob. V RPA rozhodne klesá počet skupinových znásilnení, chodci čoraz zriedkavejšie pľujú na chodník, arabskí teroristi upúšťajú od teroru a dávajú sa na pestovanie kvetiniek v čarovných zákutiach púšte – svojim obetiam, americkým turistom a turistkám zasielajú nádherné pohľadnice so želaniami rýchleho uzdravenia, a ak to už nie je možné, posielajú na cintorín krásne príležitostné kytice. Volá Desmon Tutu s gratuláciami: „Vynikajúca práca, chlapi! Zastavte sa u mňa cez víkend. Musíme to nejak osláviť.“ „Prečo nie?“ hovorí Bob, ktorý ráta s niečím extra. Všetci už máme toho dosť, dokonca aj Vera a Harriet, tých objatí a bozkov prezidentov USA, Francúzska a Nemecka. Vrelo sa lúčime s pápežom. „Ale prosíme vás, nezabudnite stromček pravidelne polievať,“ hovorí Bob.

Zábava u Tutu je prvotriedna. Americké rytmy: bubny a tam-tamy. Černosi krúčia bruchom a zadkami. Plamene ohniska vystreľujú dohora. „Je to super,“ hovorí Bob. „Som hladný,“ hovorí Tatu. „Zajedzme si niečo.“ „Prečo nie?“ hovorí Bob a bez dlhého uvažovania hádže Harriet na oheň. „Bola práve po ruke,“ smeje sa Bob na svojom vtipe. Desmon Tutu sa od pobavenia plieska po svojom tučnom bruchu. Harriet rumázga a kvičí, no nie je schopná nič urobiť, pretože ju pribíjame našimi zaostrenými drevenými palicami k zemi. Nakoniec Harriet stíchne a očervenie. „Dávaj pozor, lebo sa pripáli,“ hovorí Bob a Tutu volá svojich kuchárov, aby ju pekne pripravili. Harriet chutí vynikajúco. Vo výbornej nálade sa vraciame domov. Cestou vyhadzujeme Olega z lietadla, už si nepamätám prečo, ale asi aby sme videli, ako bude padať. Padá prekrásne, vo vzduchu predvádza sériu pôsobivých kreácií – kombinácie premetov a obratov; po tejto milej bodke sa nám nálada zlepšuje ešte viac. Na letisku sú nejaké nepokoje a ohňostroje. S radosťou sa pridávame. Trochu je nám ľúto, že sme si nevzali pištole, lebo by sme si mohli zastrieľať. Takto sme odkázaní iba na vlastné ruky a nohy a to, čo každý nájde či vyhrabe spomedzi divadelných rekvizít, porozhadzovaných po letiskovej ploche. Pre dobrý začiatok Bob vyťahuje z vrecka zapaľovač a nechávame vybuchnúť naše lietadielko. Výbuch je nádherný. Ale to je len začiatok. Natešení sa vrháme do davu bojujúcich postáv, pritom naslepo kopeme a mlátíme pästami dookola. Vere to ide podstatne horšie. Až je zle na ňu pozeráť, bojuje tak akosi nešikovne, bez presvedčenia. Dráždi nás to, tak jej podrážam nohy a Bob jej skáče po bruchu. Keď naša eufória trochu opadá, Bob hovorí: „Sa ti nezdá, že je niečo inak, ako by malo?“ A ja hovorím: „Nezdá.“ Je skvelo, žiť, neumierať. A oblohu osvetľujú neutíchajúce ohňostroje.

Preložila IVA HANKOVÁ.

LETO A AKO ONO PÔSOBÍ NA SLEČNY Z DOBRÝCH RODÍN

*V noci zavýjal pes, od druhej do štvrtej,
nezažalo sa ani jedno okno na ulici.
Iba ja som ho počula? Omámená júlom
spím aj cez poludnie, v lipovej narkóze
ľahostajná k sparnu, ktoré líže steny.
V noci počujem viac. Neväzní ma horúčava,
a tak dvíham tvoju bezvládnú a ťažkú ruku
a položím na svoje bedro, len sa nestrhnúť
a neutekať tam, kam v slnku
musela by som sa plaziť. Sníva sa ti môj ťažký
dych, pulzovanie krvi, v noci čiernej. Ráno
mi radíš, aby som život odmeriavala nanovo, do taktu
prímestských vlakov, zvoniacich kvapiek rosy,
zmrzlínárovej trúbky, nahranej na kotúčový magnetofón,
dychu iného muža. Nie, to ja si
v tvojom mene - lebo ty mi vždy iba dobre -
radím definitívne zapredať sa
lízatokám zo šiatru a zatuchnutým jarkom.*

NEPAMÄŤ

*Áno, poznala som také slovo, vysušovalo pery
v tých nemnohých chvíľach, keď sa chvela zem.
Teraz však sedím na okraji opustenej pláže
hostím sa rozprávkami o krokodíloch a veľmožoch
a s bážňou si spomínam na gotické vzdialenosti
keď k Bohu bolo bližšie ako do Indie.*

*Áno. Poznala som také slovo. A pravdou je, že od teba.
V pravoslávnom kostolíku za dunou Mikolaj,
patrón lovkýň, ktoré poľujú na veno,
dvíha teraz obočie a šepká „dieťa, dieťa“.
Pozri, sedím na piesku, má farbu jeho brady,
no nikto nedokázal, že druhý breh existuje.*

PÁSMA

*oneskorili sme sa s letom. v dome už boli
pavúky. spíme vonku povedala anka
a s ospalou a plachou pesničkou z pivnice začali
vychádzať pozošívání bratanci mandľovníkové
prababky. hromadili sa a ich vôňa bola trpká
trpká! kričala a bozkávala som sa.*

*keby si tam bol so mnou a plakal kričal
no ty radšej v starej tvrdzi pripravuješ sprisahanie
hráš s jazvecmi o ten zvyšok o trón
v čase kedy tu otvára sa more*

TORNERAI

*Noci sú teraz nekonečne dlhé
sekundy odmeriava pulzovanie žltých svetiel
na ďalších a ďalších križovatkách prázdneho mesta,
ktorými prechádzam na úteku pred démonmi*

*vrátiš sa vrátim kedy zajtra slubuješ prisahám
- Poppea k Nerovi, v opere, po taliansky,
vráti sa v ďalšom výstupe, keď si zamení kostým.
Vráti sa aj ku mne premenený?*

*Zatiaľ v sebe hľadám ten hriech,
ale muži páchnu. Sú príliš mäkkí alebo príliš tvrdí,
jeho posledný dotyk ma premenil na kameň,
posledný bozk mi zošnuoval ústa.*

*Najhoršie ale je, že sa budím zaliata potom
a preniká ma túžba po spoločnom hrobe
alebo hoci po dieťati, ktoré nás rozdelí
o niečo jemnejšie než jeho mlčanie.*

VIŠNIČKA ČEREŠNIČKA

*višnička čerešnička urob to kúzlo
s mincami keď jednu z nich beriem do ruky*

*a keď zatváraš oči počítam do desať
položím na stôl a ty hľadíš všetky*

*a hovoríš je to táto a je to tá ešte teplá
vypaľuje ti nachové znamenie v dlani*

*a mne vo vnútri a potom vzápätí
letím ti cez ruky a miznem v tvojom oku uchu*

Preložila IVA HANKOVÁ.

VI. (ST. JACOBS KERK ZAVČAS RÁNO)

*Chladná chuť úsvitu býva ako bozk
 niekoho, koho stretávaš tak nečakane,
 že nevieš s určitosťou, či sa dotkol líca
 ústami, alebo sa iba usmial. Náhodou
 vybraná ulička sa ukázala bočnou natoľko,
 že som zrazu mohol uzrieť mesto z neznámeho
 profilu. Kostol svätého Jakuba. Široký,
 chrbát strechy týčiaci sa ponad domy
 s dvoma obrovskými dračími hlavami
 veží, na ktorých sa leskne v slnku drsná
 šupina kameňov. Vyzerá ako predpotopný
 zver, Spilbergov dinosaur, jedna zo skamenelín
 pre archeológov. Pretože tu už nikto neverí
 v žiadnych bohov. Aj keď na druhej strane
 sveta, akoby na druhej strane tej istej
 knihy, talibovia v Afganistane prechádzajú
 bohov tankami. Tu však samí neverní,
 samí nedôverčiví, sebestační. A každý
 s vlastným osudom, so svojím vlastným nebom
 bankového účtu a životného poistenia,
 každý so svojím neviem. Monády Leibniza
 zabuchujú pred sebou okná a dvere, vyhlasujú
 neobmedzený okupačný štrajk. Zľahka
 privieram viečka. Aby som aspoň na chvíľu uvidel
 mesto trochu iné, cez tenučkú, mihalnicami
 od všetkého chladu a smútku ometenú štrbinu
 pre oči, v ktorej jas sotva tlie, lež o to
 ťažšie je ho zhasiť. Aby som aspoň na chvíľu pocítil,
 čím by mohol byť svet, len keby to dokázal.*

VII. (DIALNICA V NEMECKU. NÁVRAT)

*Zima ustupuje. Uvoľní viac miesta
 blatistej zemi, tmavo ryšavej tráve
 a vode tuhej od mrazu v čiernych
 výmoloch kaluží. Zima ustupuje. Pomaly,
 krok za krokom, odvolávajúc všetko, čo
 povedala. Svetlo je znovu hrkálka
 pre naše večne detinské oči,
 a tma prítulná a mäkká kolíska
 pre sny. Vraciam sa teda. Po vlastných
 stopách, neviditeľných kolajach slov
 v hladkom vzduchu, po stopách kolies
 od áut, zahladených na tvrdom, pevnom*

*nemeckom asfalte. Míňam tie isté
čerpacie stanice, križovatky, mestá,
len stromy sú zelenšie, a slnko
je šarkan vypustený na dlhšom
špagáte. Zima ustupuje. Vracia sa do seba,
nikam. Vychádza z nás, tak ako Buka
vychádza z Doliny Muminovcov. Túžba
sa prebúdzá v tele vzdialenou, zahmlenou hudbou,
tichšou ako tlmený šum motorov, prichádzajúci
spoza okennej tabule a mäksou než dotyk
poťahov kresiel. Nemilovať sa, nebozkávať,
nedržať za ruku je naozaj najhoršie
zo všetkého, čo môžeme so sebou urobiť.*

Antverpy – Plock, marec 2001

KEĎ ZOMRIEM, BUDEŠ SA MI SNÍVAŤ

*Keď zomriem, budeš sa mi snívať. Ako sa
slza môže snívať očiam. Úsmev ústam. Ako sa
noc môže snívať hviezdám, keď blednú v svetle
dňa. Keď zomriem, keď sa prikryjem prázdnotou,
ako dobre naškrobeným paplónom, určite
sa mi budú snívať tvoje chodidlá, v letných sandáloch
a na opätkoch, na pláži, na tráve, alebo opreté
o moje ramená, ktoré už nebudem cítiť,
ale to pre sen nemá význam. Mojim myšlienkam,
ktoré už nebudú, sa určite budú snívať
tvoje slová, melodické, zuniace vo vzduchu*

*striebristejšie ako kvapky dažďa. Niekde v hlave,
rozviatej na popol, na prach, do ticha, ťa budem naďalej
počuť. Keď zomriem, keď už úplne vychladnem,
ohluchnem a oslepnem, bude sa mi snívať tvoje teplé,
nehy chtvivé telo. A tvoje mäkké vlasy
budú ďalej rásť, a štekliť ma po brade, a v tej
matnej tme sa budú jemne lesknúť. Keď zomriem,
akoby sa nič nestalo, budeš sa mi snívať.*

**SYLVIA PLATH,
POHĽADNICA BEZ POHĽADU TEDOVI HUGHESOVI**

*Umrela som, Ted. Ale akosi vôbec necítim,
že to robím dokonale. Z tamtej strany klamu,
pochybnosti, zúfalstva, vyzeralo všetko
úplne ináč. Dnes nechcem byť ničím
iným než iba svojou básňou. Lebo zvyšok,
to akože môj, sám do seba zapletený život
sa po rokoch stal sentimentálnou banalitou,
neurotickým gýčom. Umrela som, Ted, odišla,
no celú minulosť nemožno zavrieť tak ľahko
ako knihu. Počúvala som ako mĺkne
šepot tepu a vôbec som si nebola istá, či je dobre,
že sa všetko končí. Že moja pokožka, taká svetlá
a hladká, akoby niekto rozlial svetlo, v súmraku už
neosvetlí cestu pre tvoje večne zatúlané
dlane, a môj lastovičí nepokoj sa už nezatrepoce
vo vzduchu, mierne prekvapenom. Nemala som
kam utiecť, v maličkovej gondole srdca pod
napuchnutým balónom hlavy. Dnes nechcem byť ničím
iným než iba svojou básňou. Lebo na tejto strane
klamu, pochybnosti, zúfalstva vyzerá všetko
úplne inak. Ešte nevdojak opakujem
tvoje meno. Lež som už nesmrteľná, to znamená
nepotrebná, po stýkrát neprítomná, naveky
bezmocná. Príliš dlho som obracala tvoju chuť na
jazyku, až nakoniec stuhla na bielu hrudku arzeniku,
ktorú stačí prehltnúť. Príliš dlho som cítila, ako
pod závojom viečok snami o sebe samých
zrádzame nás skutočných. Dnes nechcem byť ničím
iným než iba svojou básňou. Nie hlasom, ale
ozvenou. Nie telom, ale tieňom. Umrela som, Ted,
lebo tak silno milovať, ako som milovala ja teba, tak silno
milovať je možné asi len niekoho, koho niet.*

Preložil MARTIN LONČÁK.

Denník

(november 1999)

MICHAŁ WITKOWSKI (1975), prozaik a literárny kritik.
V knižnej edícii časopisu *Studium* vyšla jeho debutová
zbierka poviedok *Copyright* (2001). Žije vo Vroclave.

Tento rok pripomína cenu v supermarkete. A ešte sa aj končí a akurát zhladáva haliere, aby mi vydal, akoby som ešte nemal dosť. Nezaslúži si prepitné! Ale nie, osud voči mne nevystupuje ako zdvorilý čašník, je to skôr tučná baba a teraz, namiesto toho, aby rýchlo skončila s trápnuou transakciou, sa tá baba šmochce, kladie znervózňujúce otázky ako: a nemáte náhodou dvadsať halierov? A ja stojím a nervózne podkopávam nohou, lebo sa mi chce čúrať a žiada sa mi aj nový rok s krásnou harmonickou cifrou, rád by som sa mu už bezo zvyšku odovzdal! Tento november je naozaj ohavné obdobie. Kráčam po snehom zasvinenej ulici smerom k najbližšiemu McDonaldu, aby som si odliad zadarmo a ťahám za sebou čiarku kalnej krvi, vytekajúcej zo mňa spolu so sopľami. Isteže – všetky lieky beriem skôr proti neuralgii než angíne, popíjam malinový čaj. So závisťou sa pozerám na dentistov a elektrikárov, bez ktorých sa „v určitých chvíľach života“ nedá zaobísť. Ach, robiť niečo také, aby v živote iných ľudí prišla taká chvíľa, že by museli vyložiť kasu a nemohli sa pohnúť! Byť kurvou, byť hydraulikom, strážnikom, mať urologickú ambulanciu. Vec je v tom, že môj život trvá, bohužiaľ, a nechce na toto obdobie zmien vstúpiť do štádia uspania, nechce pristáť na čosi ako stlačenie gombíka „pause“ alebo vyvesenie tabuľky „renovácia“, napísanej hoci aj ručne. Renovácia – humanistickú pracovňu prerábame na „urologickú ambulanciu?“, zabolia ťa vajcia a už sa bez toho nemôžeš zaobísť; „renovácia“ – majster Witkowski sa mení na inžiniera Witkowského, nepozerať sa, prezliekam sa! Ale dnes sa kvalifikácia získava toľko rokov, napríklad celá tá ambulancia by ma stála zopakovanie biológie, fyziky a chémie z gymnázia plus osem rokov medicíny so špecializáciou a dvadsať rokov sporenia na prenájom a všetky tie zlaté kľučky, aké sa v takýchto súkromných ambulanciách majú lesknúť. Lebo taká ambulancia je vybavená vyberane ako luxusný bordel, a čo vám môžem naliať, a v čakárni si poprezeráť farebné časopisy, eventuálne sa vycikať do zlatého pisoáru.

Najprv padá dážď a zmäkčuje ma, akoby som bol usopená papierová vreckovka, potom – sneh zmrzne na tvrdé hovno, a nakoniec dostávam zápal priedušiek a nejdem k lekárovi. Keďže ma vždy zaujímala medicína, viem sa vyliečiť aj sám. Dnes ráno som si aplikoval Duomox 1000 z vlastnej lekárničky, k tomu Nistatin a podporné lieky a silný protizápalový liek – Apo-Naproxen. Hneď sa mi na hrdle objavil červený pruh, a tak som si dal čo najskôr namiesto Duomoxu Doxycyklin a čípky Butapyrazol. Buď som precitlivý, alebo ten Duomox dávno prekročil expiračnú dobu. A navyše ešte bývam na desiatom poschodí a práve niečo maľujú a z vetracej šachty, aby ma dorazili, vlietajú do celého bytu arómy riedidla. Hlava mi praská. Ležím v posteli a rozmýšľam o svojej absolútnej neužitočnosti pre spoločnosť, o tom, že sa s nikým mimo humanistiky neviem rozprávať, a potom rozmýšľam o hermeneutike a ohmatávam si vajce – a akurát z toho vznikla celá tá ambulancia.

– Ukážte mi, prosím, to vajce, – internistka si natahuje žltú gumenú rukavicu až po lakeť. Vyťahujem celé vajce zo slipov a ukazujem ho. Visí oveľa nižšie než ľavé, je zväčšené, bolí, ako keby ho mykalo, a navyše sa naspodku utvorila najskutočnejšia hrča.

W I T K O W S K I
M I C H A Ł

Alebo byť tak lekárkou, internistkou. Mať celú skriňu rukavíc, ibaže z gummy. Elegantné, ako v medzivojnovom období, až po lakty, iba cigareta v dlhej špičke a nejaké retro šlágre. S najväčšou tvárou na svete počúvať takých, ako som ja. S absolútnym pochopením hovoriť: „To je vážna vec, to vajce. Pravdepodobne ste si nedoliečili zápal priedušiek a zápal sa prostredníctvom krvi dostal do úplne inej časti tela, kde sa vytvorilo celkom nové, hrozivé zápalové ložisko. Treba podávať antibiotikum, ktoré prenikne hlboko, až do kostí. Dalacin. Nie ste alergický na Dalacin?“ Som mimoriadne alergický na Dalacin. Kedysi som ho už bral kvôli spuchnutiu nohy (zápal kĺbu). Noha sa mi nechcela vmestiť do nohavice, bola široká ako dve nohy dohromady a ten Dalacin vo mne vyvolal taký stav, že som skončil v nemocnici na transfúzií a dokonca brali do úvahy aj možnosť úmrtia. Môjho. Napokon som mal rúrky v nose a keď má človek rúrky v nose, aj iní pacienti chodia okolo teba po špičkách a podávajú si žiadost' o preloženie do inej sály, lebo je jasné, že o nejaký ten deň prídu pohrební agenti zápoliť o vdovu. O to, ktorá firma prvá prisľúbi komplexný balík služieb. Byť teda takou lekárkou a odkladať celú svoju sexualitu nabok počas prezerania cudzích vajec, byť vypraná ako biely plášť, pôsobiť prísny dojem, no zároveň s ilúziou zmyslu pre povinnosť a hlboké pochopenie, mať na hrudi vytetované po latinsky: „Nič, čo je ľudské, mi nie je cudzie – okrem erotických záležitostí. PS. Vajce sa mi nespája s ničím iným, iba s prierezom uverejneným v učebnici.“ V okamihu urobiť z toho vajca preparát plávajúci vo formalíne – nebude to súčasť chlapička, čo čaká predomnou. Na čas vyšetrenia ho vložiť do pohárika a napísať označenie „vajce“. „Vyrezané pri pitve dňa toho a toho. Hrčka veľkosti hrachu. Nebohý mal rakovinu.“ RAKOVINU?

Rakovinu! Rakovinu nespomenula ani slovíčkom, o tom nebola vôbec reč, štátna internistka povedala iba: „Zápal – požiar v tele.“

Až doma, v kuchyni, nachádzam na stole niekým z rodiny pohodený obchytaný farebný časopis „Vita“, a keďže počas jedenia siaha ruka na kadečo, otváram ho. Recenzia novej výživy Wella, Golota a jeho problémy so ženou, čo robiť, aby na kvetinových listoch neboli škvrny od nikotínu z bytu, zdravotné rady, prehmatávajú si vajcia každý polrok! Ak je vajce ťažšie, tvrdšie alebo zrnité (???), ak bolí, alebo nebolí (lebo rakovina nebolí), ale bolieť môže, lebo z hrčky sa už mohlo niečo dostať do krvného obehu! Dokonca ani nečítam ďalej, dočítam sa však, že je to choroba mladých ľudí medzi dvadsiatym a tridsiatym rokom života a že pri skorom odhalení je ešte vyliečiteľná. Param, param, pam, pam, pam. Utekám k dverám, vraciam sa k telefónu, beriem si telefónny zoznam, ale vzápätí si sadám, lebo si uvedomím: je piatok večer. Medzitým za oknom opadáva listie zo stromov a klesajú ceny v supermarketoch. Tričko 3,50, kilo pomarančov 2,99. Zapínam televízor, ale hovoria akurát o rakovine varlát, tak už ani neotváram chladničku a chystám sa ísť spať nalačno, ale hneď vstávam, veď ako možno spať, keď je človek podľa všetkého odsúdencom? Iným okom sa pozerám na svoju izbu, iný je výhľad z okna, ale koľko sa dá pozerieť sponad hrobu? Pam, pam, pam, bim, bam, bom. Najvyšší čas, pane, rozlúčiť sa s touto planétou. Chodím po izbe ako po väzenskej cele, tam a späť, sú tri v noci, hudba vypnutá, lebo v poslednej dobe vychádzajú samé kazety o rakovine, nová móda, milióny zhŕňajú na tej rakovine tí maloletí cikoši s perami prepichnutými náušnicami. Fajčím cigaretu a zhlboka vdychujem rakovinotvorné substancie. V polovici zhášam, predstavujem si prenesenie choroby na pľúca. Som zvedavý, či mi to vajce vyrežú pri pitve, alebo už skôr? No práve! Bude to prvé, čo mi vyrežú a budem mať tenký hlások, nijaké ochlpenie a prsia. No a konečne sa začnem podobať na tých humanistov – intelektuálov, čo majú okuliare na pol tváre, plešina na pol hlavy a trup útlejší ako lebka. A budem rozprávať takto (v TV): „Próza Nataszy Goerke patrí k literatúre, v ktorej sa zviditeľňuje...“ A ľudia v noci, lebo len v noci sa púšťajú tieto literárne cintoríny, budú prepínať kanály pri hľadaní erotických filmov, v ktorých sa budú navzájom trieť všetky pohlavné orgány postihnuteľné rakovinou, tie žľazy rakovinu vstrebávajúce, životodarné a život odoberajúce. Alebo takáto situácia: noc, desiate poschodie, osamelý chlapiček vyťahuje z videa jeden pornič a vkladá druhý a v pauze sa prepína na televízny program Polonia a vidí mňa, kastráta, ako hovorím: „Čitateľ sa cíti ako votrelec, pozoruje hrdinku, ktorá sa prezerá v inej žene. Sapfické motívy v poézii Ewy

Sonnenberg...“ A on vtedy rýchlo dokrími video ďalšou kazetou a už vidieť sprchu a chlapíka, ktorý si mydlí vajcia (mimoriadne ohrozené), vchádza žena zavinutá do bielej froté osušky. Suší si vlasy fénom, pozrie sa na tie jeho vajcia bez pomyslenia na rakovinu a náhlivo sa začína sušiť medzi nohami (a tie krčky maternice – mimoriadne ohrozené!). Zapína rádio a vraví „výborná pesnička“ a usmieva sa a vzápätí dodáva: „kapitálna stanica“ a chlapík kričí zo sprchy: „to rádio je úžasné!“. A potom si sadá na stôl a už celkom oficiálne sa suší tu a tam a on sa na ňu celkom oficiálne pozerá cez sklené dvere sprchy a vraví: „Včera tiež dávali celkom dobré pesničky.“ Alebo v starých kulisách. Rozprávačka – žena (sukňa – krinolína – parochňa – materské znamienko na prsiach) hovorí: „A príľahol ma barón, povedal, že ak sa mu nevzdám, povie, čo videl, a ja pôjdem do väzenia.“ Na zvuk slova „väzenie“ znovu vyberá kazetu a v pauze púšťa nočný program stanice Polonia.

Práve teraz, nadráňom, v noci z piatku na sobotu, by som dal všetko, aby som mal v rodine alebo v susedstve nejakého onkológa, ktorý by si všetko poprezeral a potom by ma poklepal po pleci a povedal: starý, mal by si sa liečiť, ale na hlavu, toto je obyčajný zápal vajca, rakovina neboli a – a doložil by ešte nejakú charakteristickú črtu, ktorú nemám a ktorá sa nevyhnutne musí vyskytovať pri rakovine.

V pondelok bolí vajce čoraz väčšie a je, načo tajiť, rozhodne väčšie, ťažšie a – žeby sa mi to iba zdalo? – akoby zrnitejšie? Vnútri cítim čosi ako škáru, akoby sa chystalo rozdelenie na dve časti a tá druhá, to bola tá hrčka. O siedmej obvolávam všetky súkromné kliniky, ale nikde to ešte nikto neberie a automatické odkazovače mi odpovedajú mužským hlasom, hlasom rozvážnym, bez tieňa hystérie, hlasom hladiacim rovno do očí jasným, sústredeným pohľadom tridsaťročných disciplinovaných mužov, solídne zarábajúcich a pracujúcich veľmi ťažko na tie svoje zárobky. „Tu lekárske ambulancie. Vyber si zvukové číslo, alebo počkaj, kým sa prihlási operátor. Dentistická ambulancia 1, gynekologická ambulancia 2, dermatologická ambulancia 3“, „Tu súkromná ambulancia klinickej onkológie a chirurgie. Registrácia vo štvrtok od trinástej do...“ Vo štvrtok! A pritom rakovina zistená a odstránená skôr býva liečiteľná! Ale ako má byť, kurník, zistená skôr, keď len vo štvrtok od trinástej, a nie v pondelok od siedmej! Cítim, ako vo mne rakovina rastie, ako sa malé úponky s háčikmi a slučkami vyberajú na vysokohorský výlet k pľúcam a mozgu, dá sa povedať, že sa „presúvajú“ do iných oblastí, ale nakoniec sa obliekam a odchádzam do Dolnosliezskej nemocnice na onkologické centrum v Hirszfaldovej ulici. Keď uvidím ten pochmúrny zámok z červených tehál, vopred sa pripravujem na to, že sa mi nepodarí nič vybaviť.

– Dobrý deň, mám takú záležitosť, chcel som sa poradiť u nejakého onkológa, lebo mám taký problém, lenže, nemám odporúčanie.

– Odporúčanie nepotrebuje, – rozžiari sa žena sediaci vo vrátnici.

– Prepáčte, ale ja naozaj...

– Nikde v Poľsku nepotrebuje odporúčanie k onkológovi, máme tu program na profylaktiku rakoviny.

Rakoviny! Takže som na mieste, kde je toto slovo čosi ako „známka“ na pošte, alebo „zemľa“ v pekárni, alebo rutinoscobin v lekární.

– Tak by som hneď teraz, ak môžem.

– V akej poisťovni ste zaregistrovaný? (A že sa tak v celom Poľsku nechce nikomu vymyslieť niečo smiešnejšie!)

– V Dolnosliezskej.

– Posledné dvere v tamtej chodbe.

Ale chodieb je v tomto moloche ako v labyrinte. Spod niektorých dvier vychádza fialový prísvit. Röntgeny? Pitevne? Alebo žeby soláriá pre nebožtíkov? Aby neboli v hrobch takí bledí? Naďabím na nejaké schodiská do pivníc, zatvorené na zámku alebo vábivo otvorené. Jedna žena, úplne plešatá, na mňa žmurká, pričom sa pozerá na vchod do pivničky (nápis na dverách: DO PLYNÁRNE ktosi zatrel a dopísal U, takže to vyšlo: DO PLYNU). Si tým, čím som bola ja. Ibaže mňa čaká to isté. Čiže chemoterapia! Aha, tu sú aj dvere s takým nápisom. „CHÉMIA“, miestnosť 127, a to je ešte len prízemie. Pozerám sa na okno, z ktorého rámu sa

odlupuje zožltnutý lak. Na dvore je pohotovostná stanica, podchod je teraz zaliaty dažďom, jedna nahá žiarovka v strážnej búde, výboje. Vedľa sú zhrdzavené dvere so zámkom, všade naokolo sčerneté tehly nemocničných múrov s útržkom neba. A v tých stenách sú zamrežované okná, v oknách holohlavé ženy s pohľadmi strnulými ako u starých bábik. Len tak sedím a žmolím v ruke kartu, ktorú mi vyrobili na registrácii a pozerám sa na biedny umelý kvietok vo vázičke a na kostnatý stolík označený olejovou farbou, evidenčnou značkou, akoby ho chcel niekto ukradnúť, hoci sa trasie doľava i doprava. Áno, vedia človeka priviesť na zem. Ukázať mu, že sa tu zachraňuje život. Že tu nie je čas na kraviny. Že tu nevíri ten váš život plný nadávania na farbu auta, plný nákupov, prestavieb, fintenia sa a diskoték. Tu je askéza, a aj na tú chýbajú peniaze. Nikto nechodí viacej po zemi ako lekár kráčajúci vo svojich bielych drevákoch a v bielom plášti oblečenom na civilnom odev, lekár, ktorý ide po takejto pacientke „ochladzujúcej“ chodbe a každým klopnutím ho privádza na zem, zadupávajúci ho do nej, ach, už neviem! Ach, dal by som všetko, aby som mohol takto kráčať!

A tak prichádza (kráča) lekár a začína postupne vyšetrovať. Poprosím dámy, aby ma zavolali (keby niečo) a idem pohladať toaletu, kde mám v pláne močiť a overiť si, ako sa má vajce, a vôbec preskúmať všeobecný stav hygieny rozmnožovacích orgánov, ktoré budú, odhadujúc podľa poradia – o nejaké dve hodinky – znovu v poriadku. Bol som pripravený, že to nebudú zlaté pisoáre ako v súkromných ambulanciách, lenže ako ďaleko má literatúra a predstavivosť k skutočnosti. Je to klietka pol krát pol metra, po členky zaplavená šťankami a zvratkami, s puknutou rúrou zapchatou toaletným papierom, s okienkom na ten väzenský dvor s pohotovosťou zamaľovanou žltou olejovou farbou, bez lavičky. Nad tým všetkým smutne visí šnúrka natretá niečím slizkým. Samozrejme, je to jednoduché proctvo výsledku vyšetrenia.

Každú chvíľu do ambulancie vchádza sestra z recepcie a vnaša tam celé kopy kariet. Pri desiatom čítaní tabuľky s menom a ordinačnými hodinami rozmýšľam, či ich kladie na lekárov stôl hore či dole hlavou, čiže – či budem na začiatku alebo na konci. Som na konci, aj keď som prišiel ako prvý.

– Pán Witkowski.

Nohy sa mi podlamujú a začujem ešte šepot v už poriadne preriedenom rade čakajúcich, „no vidíte, taký mladý a už“. Samozrejme, okrem lekára sedia v ambulancii až tri sestry, všetky odstavené, zvetrané a prefarbené. Všetky s bielymi drevákmi, vo výbornej rannej nálade, povzbudené prvou kávou, cigaretou (naša zdravotná služba čmudí ako komín), najnovšími klebietkami z cestou nakúpených denníkov a týždenníkov. Pospevujú si, aj keď sú pripravené v každej chvíli nasadiť vážny výraz. Kto by si pomyslel, že za týmto opadanými dverami sa skrýva toľko zariadenia, úplne nového nábytku. A predsa sa aj tu nájde určitá známka šialenstva, ibaže ako to opísať? Predstavte si, pri okne je taký stojan, čosi ako gynekologická koza, s lešením na rozkročené nohy. Sedadlo je prázdne, ale na mieste „medzi nohami“ stojí medená nádoba, naplnená až po okraj čímsi ako voda zmiešaná s krvou. Niečo ešte vodnatejšie. Polievka z mŕtvoly. Vysvetľujem celú záležitosť a myslím si, že teraz sestry odídu – a myslíte si, že naozaj? Lekár kývne hlavou smerom k leňoške s chladným bielym plátom. Nie, takto nie, celkom si vyzlečte slipy a hlbšie, nohy položiť celkom na leňošku. Áno. Ešte rukavica, nová pánska móda na jeseň 1999. Gumené rukavice až po pazuchy! A hneď zastína ohmatávať TO vajce, ani mu nemusím hovoriť ktoré, a potom stláča brucho, dlho a ostentatívne si umýva ruky (aj keď mal predsa rukavicu!), akoby mi chcel dať niečo najavo. Pyta sa, či bolí, nazerá do hrdla a vydychuje, no možno nie? Možno vzdychá?! Určite ma teraz začne utešovať, ale nasleduje niečo úplne iné. – No pekne... Máte to už dlho? – a vtom recenzent Witkowski, taký výrečný v TV a v novinách, keď je v sáčku, s mierne pripudrovaným noštekcom, sa tu, so spustenými gaťami, začína zajakávať, aj keď sú otázky celkom ľahké.

– No tak na röntgen, zoberieme vám krv, potom na prvé poschodie, výťahom pre pacientov, a potom naspäť na oddelenie a vypísať kartu.

Potom začína diktovať sestre, ktorá sedí pri počítači. Dve ostatné sa už mocú pri mne, vyhŕňajú mi rukávy, ovíjajú gumeným škrtidlom, zrazu som celkom vážny, moja žila nechce

dávať krv, je ako zlá krava, pichajú druhý raz, druhú ruku a, verte-neverte, len čo mi ihla vnikne do žily, padám kamsi do tmy.

– A teraz si ľahnute na tie nosidlá a sestra sa s vami zavezie na prvé poschodie, tam urobí snímku hrudného koša a potom sa zapíšete na sono varlát a brucha, ale navrhoval by som vám dať si to urobiť súkromne, lebo u nás sa čaká aj dva roky. Tie ženy, čo sedia pri stene a čakajú, majú aspoň predstavenie. Chlapík vchádza do ambulancie na nohách a vynášajú ho bieleho ako plátno, ktorým je prikrýty, i keď hlava, pravdaže, zostala odokrytá... A to „taký mladý“. Som zoslabnutý, je mi príjemne, nosidlá sa uspávavo kníšu, a jednotvárný plafón, spestrený len zriedkavými presiaknutiami, vôbec nedráždi zrak. Potom plynule schádzame po schodoch a moja loďka vpláva do miestnosti s röntgenom. Vnútri stojí muž. Je k nám chrbtom, tvárou k starostvetskému oknu. Pomaly sa obracia a – verte-neverte – hovorí:

– Ale sestry, s takýmito vecami mi sem nechodte! A až po chvíli, keď sa znepokojene pohnem (moje znepokojenie je asi odôvodnené), pristupuje, čo vravím, pribieha ku mne a začína sa mi ospravedlňovať, z dialky totiž nebolo vidieť, že nie je zakrytá aj hlava. Všetci sú veľmi rozrušení, a vo mne sa zrazu čosi uvoľňuje, niečo sa prelieva, niečo, čo sa spočiatku pomaličky a akosi pod kožou už dávno sústreďovalo, hádam od chvíle, keď som na stole v kuchyni uvidel ten ohmataný časopis. Všetko zo mňa vychádza. Plačem nad tým, že je také ľahké pomýliť si ma s nebožtíkom, s „takými vecami“, že mám obidve ruky celé dopichané a zaflastrované ako nejaký narkoman, lebo tie lekárky nevedeli nájsť dobrú žilu, že umriem a ani nebudú môcť vniesť moje telo do miestnosti s röntgenom. Ej, chudáčik... Alebo byť tak lekár-röntgenológ. Vyzliekať všetkých bez vyzliekania, preniknúť im až do kostí, ako Dalacin. To je tá pravá úloha pre zvrhľikov! Robiť sonografiu, putovať po slizkej substancii (ach, tie slizkosti) rozliatej po bruchu, všetkým ukazovať: „Toto sú tvoje obličky“, „vyzerajú celkom chutne“. „To sú tvoje pľúca. Syčí z nich para zohriateho vzduchu. Skladajú sa z mechúrikov plných tvojho dychu. (...) Pľúcne krídla a centrálny obrys bez zmien. (...) A toto je tvoja pečeň. Nezväčšená, bez ohniskových zmien. (...) Žľčoví mechúrik, žľčové cesty, slinivka, slezina, obličky nevykazujú nijaké zmeny. A aorta je pravidelná. V rámci skúmania sa nepotvrdili zväčšené mazové uzliny. (...) A toto sú tvoje vajcia. Veľkosť primeraná. Kvantita tekutiny medzi obalmi v norme. Nadvarlatá náležite, echogenická štruktúra v poriadku.“ V poriadku!

Keďže hormonálne vyšetrenie krvi nič nevykazuje, mám už istotu, že je to zápal. Zrazu vychádza najavo, že všetci moji kolegovia (ale aj lekári, ktorí ma vyšetरोvali) majú v rodine alebo medzi známymi najlepšieho súkromného urológa a len chod' k nemu, lebo to je náš človek, berie len sedemdesiat zlotých za vyšetrenie, a vieš, akí sú urológovia...

– Lebo to je taký mužský gynekológ, veď' vieš... samí teploši a navyše drahí teploši. Teploši! Chlapci, čo majú radi chlapcov, zbierajú čiernobiele pohľadnice, na ktorých sa, zakrúžkovaní, bozkávajú kamoši v kožených bundách, s náušnicami a s vyholenými hlavami, s nezvyčajne sympatickými tvármi a hviezdičkami v očiach. Chlapci, ktorí po nociach prepínajú televízne kanály a keď zazrú na RTL predpoveď počasia, nahrávajú si moderátora, aby potom z toho urobili klip, čo ide stále dokola! Maniaci nadopovaní amfetamínom na Love Parade v Berlíne? Teploši sú medzi nami, sám som to videl. Vychádzali z McDonaldu, sedeli na lavičke v parku so zlou povestou, krúžili okolo verejného záchodu neďaleko Opery. Podávali mi čaj s citrónom v kaviarni a pýtali sa „ako ostriať“ u holiča. Všade ma sledovali ich oči. Sú to všetko urológovia? Špecialisti na mužské pohlavné orgány, naťahujúci si tie retro-rukavice, gumové kreácie spred vojny? Možno majú na doplnenie aj gumové parochne a sukne? Už som si predstavoval takú žltú, či radšej zelenú (chirurgická zelená) rukavicu natiahnutú až po ochlpené podpazušie urológa, ku ktorému som sa rozhodol zájsť.

Alebo – napokon – byť takým urológom-teplošom. Nemať ženu a deti, celú pokladničku iba pre seba. Počas štúdia byť prvý šplhúň, neobliehaný študentkami, celú sexuálnu nenaplnenosť vrázať do učenia, a po nociach, na internáte, surfovať po všetkých teplošských zákutiach internetu a smiať sa zo zoznamovacích inzerátov v štýle „Duchovný rád spozná bratskú dušu. Verím, že ma pochopíš, v každom druhom človeku býva Kristus. Potrebujem diskretnú bratskú dušu (s ochlpením na hrudi). Sponzorujem sa nevyklučuje.“ A odmietat všetky

návrhy humanistov, kňazov a iných špecialistov na dušu. Potom si ťažkou prácou zarobiť na súkromnú ambulanciu, noci tráviť v službách v štátnej nemocnici. Pani A má zápchu a pani B bolia obličky, medzitým pán C zaspal s teplomerom pod pazuchou a rozbil ho. A hovoriť takým, ako som ja, počas dlhého, predĺženého umývania rúk: „Najdôležitejšie je, aby bolo vajce podopierané. Subsenzorium. Znehybnenie. Slipy, obklady z Rivanolu, plienky, ale musí byť podopierané. Spať v slipoch. Vajce musí mať teplo. Nevychádzať z domu, keď je veľmi chladno. Brať čipky a, predovšetkým, opakujem, dvíhať miešok, nemá právo takto ovisieť!“ A vždy, ale vždy musieť vstávať ráno, a nikdy nemôcť sedieť do neskorej noci. A robiť dlhé, dôkladné nákupy v hypermarketoch. Z jedného z nich si priviezť domov autom do svojej vily skvelý telefón s faxom, dlho a metodicky rozbaľovať starostlivo poskladanú škatuľu s nápisom Siemens, dlho hľadať, kde je v návode na obsluhu poľština, napokon nájsť text plný tlačových chýb, potom pár nocí stráviť pri odkašľávaní a novom nahrávaní odkazu na automatický odkazovač: Tu súkromná urologická ambulancia doktora Witkowského. Doktor momentálne nie je doma. Registrácia sa robí v piatok od osemnástej (a nech čakajú), cena

Grafiky PAULINY ZIELONEJ

(nar. 1978 vo Vroclave) uverejňujeme na stranách 19, 26, 29, 32, 48, 53, 69, 74, 77 a na obálke.

V roku 2003 skončila štúdium grafického dizajnu na oddelení grafiky na Akadémii výtvarných umení vo Vroclave. Venuje sa knižnému dizajnu a novinovej ilustrácii.

NÔŽ

*to je to najhoršie. hrýžť prsty do krvi
keď krv nevyteká.
ale dnes
sľubujem nezahryznúť.
prečkám hlad uspokojím sa soľou.
odštekám.
vyšiel som von a natrafil som na áziu.
prisunul som čepel'. nedokážem ju vrátiť.
kamene sú milované mŕtvymi.
žil som na kamení.
ale teraz už ležíme – zúrivé kontinenty
poškvrnené čajom. zalievané príznakmi.
na obzore vidieť veľa ťažkých miest
na snehu.
tu je veľký trh.
karfioly v konzervách. kráľovské kapre.
batalióny vojakov. púte. zvieratá.
sľubujem že nezahryznem.*

UTEČENCI Z ALCATRAZU

*keď nás na svitaní zastihli
na skalách a namierili na nás pušky
na chvíľu som si pomyslel že ich
výkriky sú také signály lásky
ktorú nám nevedia
dať najavo inak.*

(Vadi Musa IX. 99)

VÝPRAVA PRE JABLKÁ

*rovno do múru. dvesto za hodinu.
bude to polárna hviezda. možno katastrofa.
ružová pokožka popraskaná ako rozsypané sklíčka.
a odrezok materiálu sa zatrepoce ako motýľ.
nad hlavami zavisne lígotavé svetlo.*

*luna taká čistá že určite nie je pre nás.
ale ak už ísť tak potom utekať. rovno
lebo v múre som urobil anjela.
ty si moje priezračné pozadie.
udriem doň ako do zrenice udierajú osvetlené*

BARTŁOMIEJ MAZEL (1974), básnik, autor básnických zbierok *Červivosť* (RobaczowośĆ, 1997) a *Zjazdový beh* (Bieg zjazdowy, 2001). Žije v Katoviciach.

L
E
Z
J
A
M
BARTŁOMIEJ

*mestá. keď radosť umiera nikto neprináša
príbuzným čierne kvety. zrenica otvorená ako
brána je lahostajná ako gombík.*

*bol to ťažký deň. zatlačím viečka aby som si
odpočinul. treba konečne urobiť niečo pre život.
v tento pestrofarebný sviatok.
vo všedný deň alebo v deň posledný.*

PO KRÍŽI DOLE PO KRÍŽI HORE

*och môcť tak uvidieť: rozkmásanú zem.
rozstrapatenú ako hlava. môcť si ju prezrieť
skrz-naskrz z veľkej výšky. uvidieť
jej plynulé vrásky presúvajúce sa
zo západu na západ.*

*vystupujem po kríži hore občas schádzam
dole. najčastejšie sklízavam. akosi
obchádzam tie rany čo narástli ako zuby múdrosti.
lebo vidíš zrak obracia hlavu keď cíti
strach alebo úzkosť.*

*môcť sa tak teda dotknúť: rozvodnených riek.
môcť rozotrieť ten priestor ako mlieko.
po dokmásanej zemi:*

*kto sa v nej skrýva pred nami?
keď budú mať istotu potom sa ukážu.
vstúpia do kríža najesť sa. začne sa lov.*

LYŽICA

*vlastne nikdy som nebol na zemi.
pricestoval som sem hneď po vrchole.
dážď čľapkal v odkvapových rúrach ako posadnutý.
aj keď možno akurát boršč syčí v reštauráciách celé hodiny?
čas prichádza ako majster
ale podlieha presviedčaniu.
som zbitý ako pes
alebo ako človek.
a pritom sme mali odísť aby sme stretli ľudí ktorých
si obľúbime. mali sme povypúšťať uväznené vtáky
a radostne nadávať na slnku.
ale vidíš. človek predsa len*

*nie je schopný milovať všetko čo chce.
dúfam že spŕchne dážď a túto vetu zotrie.*

KONTRABASY

from *Downhill Race*

*naladený čudným hlukom
ktorý zvyčajne pokračuje ešte
pár dní po. na to miesto kde som padol
na svah. aj teraz to pokračuje.
a tak nič neurobím s tým že sa nemáš kam skryť
predo mnou.
tak akoby nám patrili všetky tieto
komíny a lesy. Akoby sme tam niekde dymili
a prepúšťali zeleň cez pastviny.
ale predtým prachová pleseň snehu vyletela do vzduchu
a vôbec nie kvôli nejakej míne či bombe
skôr kvôli našim veľmi tmavým telám
ktoré ryli v tom snehu. možno kvôli nejakej pamäti.
alebo pre niečo celkom opačné.
a vyletelo do vzduchu nahé miesto hlavy.
naladené hlukom. rozriedené hvizdom
vystrihnutým sponad stanice.
až sa napokon strhli do letu tie podzemné spóry.
výkriky zasiatych rastlín ktoré nevyrástli.*

Preložil KAROL CHMEL.

EMA SONNENBERG (nar. 1967), poetka, literárna kritička, členka redakcie časopisov Studium a Rita Baum. Vyšla zbierky: *Hazard* (1995), *Planeta* (1997), *Kraina tyliaca notesów* (1997), *Plonący tramwaj* (2001) Laureátka Ceny Geорга Trakla. Žije vo Vroclave.

CITLIVOSŤ

*Mala srdce ľahké ako pierko
jemnučký závan vetra ju mohol zabiť
niekedy dokonca aj čísi vzdych
vedela čítať z kútikov úst z tvaru nechta na malíčku
každé slovo ktoré začula v sebe dlho zvažovala
občas aj malé „ale“ bolo také ťažké že padala do priepasti
bola fakticky priezračná
bola priezračný predmet nepokoja
tak ako niekoľko tónov z Mozartovej Lacrimoso
tak ako vzduch ktorý sa každú chvíľu mohol premeniť na kameň
stávalo sa že sa bála vlastného tieňa a nechávala mu čoraz viac miesta
živila sa drobnosťami:
kudrlinkou nad uchom krásnej Rafaelovej záhradníčky
kazom na prste Michelangelovho anjela
pohľadom mladíka z obrazu Lotta
slnečnicovým poľom a levanduľovými lúkami
mala rada len to čo bolo za sklom
tváre na fotografiách v pozlátených rámoch
exotické motýle v sklených rakvách
a ryby v akváriu s ktorými sa rozprávala po francúzsky
dokonca aj svet jej bol bližší keď sa naň pozerala cez okno
ale v podstate ho nikdy nevidela iba pociťovala
každým milimetrom svojej priezračnej pokožky
tých ktorých obdarovávala láskou pozorovala zďaleka
zblízka jej pozornosť rozptyľovali detaily
keď sa k nej niekto priblížil
zastala si za tenkú vrstvu ľadu
a típla že ľad sa roztopí a niekto zbadá aká je krehká
predstierala že sa ponáhľa a vracala sa do svojho skleneného domu
v umelom svetle a v izbovej teplote rozkvitla ako orchidea
malá rastlinka čo si odpykáva trest bdenia
tá malá so ženským úsmevom
včera bola vyhnanec dnes je žobráččka zajtra bude kráľovná*

(2001)

NÁPIS NA STAREJ KOBALTOVEJ FLAŠI KÚPENEJ V GALÉRII RARÍT V KRAKOVE NA SLAWKOWSKEJ ULICI 16 CENA 50 NOVÝCH POĽSKÝCH ZLOTÝCH

*Kedysi dávno keď na svete nepoznali zmrzlinu
králi si uctievali svoje telá popíjaním červeného nápoja šťastia
ich ženy zotročili krásu granátom dlhých šiat
získavali si srdcia divých zvierat
a privádzali si ich do domovov*

SLNEČNICA

*Nevrav mi: Slnko zavrnutých kvitne
aj na pustatine Pristanem
rôznym náladám upokojujúc alebo dráždiac
okolie Mám slabosť pre otvorené
priestranstvá V izbách strácam kontrast
a farba je žltý terč s vypáleným stredom*

*Akoby nič na jedinú sezónu oplakávala som
krátky život Van Gogha odkladala koniec na ďalšie leto
Občas mi je ľúto že nie som dážd' krajšie by som plakala
A vďaka tomu poznala celý svet Obklopená mŕtvym obzorom
podobným tomu vo mne medzi kvetom a zrnami
Nedokážem sa dotýkať ale viem opätovať dotyk
Kedysi som bola ornament pre romantické vychádzky
alebo zámienka pre lúbostné vyznania Viac či menej
elegantne som naučila flámskych majstrov na dokonalé žlte
Vďaka ma maľovali na svojich obrazoch*

*Vládla som nad epochami no stála som vždy pred voľbou:
Jedna za všetky alebo všetky ako jedna
Zaslúžila som si tento nepokoj a nedostatok dôvery
Odvrhnutí sa vo mne prezerali akoby som bola prvá
po slnku Skláňajúc sa pod ťarchou čiernych plodov
nie ja za ním ale slnko otáča sa za mnou*

NOSTALGIA

*To vesmír necháva špinu za nechtami
Blankyt odpláva na člno oka
Dva smutné kolibríky sa zdravia lúčením
Noc odtrhnutá od úst
Hviezdy ako prázdne byty s vyhasnutým srdcom
Granátové okno neba zamknuté na kľúč slova
Katedrály ako vesmírne lode zastavené v polovici cesty
Tiesnivá istota mesiaca že niekde je slnko
Moje slnko?
Moje zlé slnko
Roztržitá až do takej miery že zabudlo zaklopať na dvere*

LÚBOSTNÁ BÁSEŇ

*Si tá najkrajšia chladnička do ktorej vhadzujem
jahody lesné aj záhradné hrášok aj fazuľu
Si sako s najhorším strihom*

na mape tejto krajiny kúpené vo výpredaji
Si najmodernejšia laserová tlačiareň hewlett-packard
ktorá tlačí škandálne fragmenty zo života nedoštudovaných mystikov
Si najteplejší radiátor na všetkých poschodiach sveta
Si najdrahší flakón s parfumom na Champs Elysées
Si perfektná veža technics vhodná na reprodukciu
Schubertovej Nedokončenej alebo Beethovenovej Osudovej
Si najdlhšia dúha parížskeho neba
Si odlietajúci concord s nadpozemským zrýchlením
Si najtvrdšie jadierko v šľavnatej dužine burgundského hrozna
Si vrchol natality vo vesmírnych dimenziách
Si najpôvabnejšia kľučka v tomto meste
Si ako všetci králi a kráľovné dohromady
Si nerozohraná šachová partia počas majstrovstiev sveta
Si rozladený klavír v psychiatrovom salóne
Si senzačný výklad v centre Londýna a pozornosti
Si najelegantnejší vchod do hotela v celej sieti Hilton
Si najlesklejšia strana Vogue
Si najvzácnnejšia vidlička na obede pre pozvaných hostí
Si najzaujímavejší obsah vypožičaný len na pár minút
Si najefektívnejšie sérum proti besnote a chrípke
Si taký majestátny ako Tower v Londýne
Si sladký ako kockový cukor
Si taký veľký ako najvyšší mrakodrap v New Yorku

Zo zbierky *Płonący tramwaj* (Kraków 2001) a výberu podľa Studia preložil KAROL CHMEL.

Nepedagogické historky

BARTOSZ BALCERZAK (nar. 1964 v Gorzowe Wielkopolskom), vyštudoval biológiu, pracuje ako asistent v Inštitúte verejného zdravia Collegium Medicum Jagelovskej univerzity. Občas zanevrie na príjemné písanie doktorandskej práce a namiesto toho vypisuje historky.

GÉNIO

Génio bol drobec oslobodený od rozprávkových premien. Stačilo však pred neho postaviť tanier ovsenej kaše a hneď sa do detského telička prikradol zvtý parazit.

Oná slabosť zaháňala rodičom chlapca sen z viečok. Títo inakšie osvietení ľudia, zlomení porážkou, ktorú utrpel štáb vysoko špecializovaných terapeutov liečiacich ich syna, si zaumienili využiť tmárske metódy. Hrôzostrašné príbehy o kominároch urobili divy. Nielenže sa nechuť Génia k ovsenej kaši neočakávane rýchlo a celkom vytratila, teraz sa decko napchávalo do prasknutia.

Rodičia povzbudení výchovným úspechom sa rozhodli chlapca potisnúť na chvályhodnú cestu intelektuálneho rozvoja. Trojročný drobec z času na čas motivovaný pohľadom na prechádzajúcich sa kominárov sa v okamihu naučil čítať a písať. Onedlho si osvojil aj čínsky jazyk, ktorý už vo veku tri a pol roka Génio ovládal s náročným, oxfordským prízvukom.

Ešte nebol ani štvorročný, keď skomponoval a verejne predviedol takú nádhernú sonátu pre klavičembalo, že vtisla slzy do očí aj tým najpriberčivejším znalcom. Počas nasledujúcich mesiacov chlapča navštevovalo kurz fyziky; ovocím bola ocenená publikácia s titulom *Op-art vo svetle Heisenbergovho princípu neurčitosti*.

Ako päťročný dieťa vypracoval spôsobosnú metódu spracovania rádioaktívnych odpadov, a o niečo neskôr mu vyšla digresívna poéma *Sme ako vrtkavý príznak*.

Vo veku šiestich rokov, keď pod vplyvom celkovej ekologizácie krajiny bolo tradičné ohrievanie nahradené elektrickým a povolanie kominára vymrelo prirodzenou smrťou, z Génia sa stal alkoholik.

BODRÍK

Bodríkovým prekliatím bolo jeho železné zdravie. Už ako nemluvná nefŕkal, nekašľal ba ani sa nepomočoval. Jeho apetít s nonšalanciou švajčiarskych hodiniek presne odmeriaval hodiny na jedlo. Decko rástlo primerane, plienky odporúčané pre jeho vek na ňom vždy sedeli ako uliate. Bez náznaku vyrážok či múčniviek Bodrík bol pýchou a radosťou svojich rodičov. Ale aj radosť časom opýchne. Dokážete si vôbec predstaviť, ako sa cítila Bodríkova matka pri pohľade na iné rodičky, zvrátajúce sa okolo svojich zakarpavených bábätočkov? Vari preto počas deviatich mesiacov ako pierko ľahkého, bezstarostného tehotenstva zhromažďovala hŕby knižných poradcov, aby teraz listovala ich strany plné: kolík, alergií a kolapsov, márne hľadajúc názov tejto zákernej choroby jej syna, ktorá sa prejavovala hojnosťou zdravia?

B
A
L
C
E
R
Z
A
K

BARTOSZ

Neraz so závišťou pozorovala oči matiek s kruhmi od nedostatku spánku, ktoré boli nútené neustále prebalovať svoje posrané bábätká. Ach, ako rada by aj ona aspoň raz takto fyzicky pocítila svoje materstvo! Z toho dôvodu čoraz častejšie zanedbávala základné zásady starostlivosti o novorodenca. Nepomáhala však ani kyslá kapusta (mixovaná s mliekom), ktorou dieťa krmila; veď práve Bodříkov kakanec bol umiestnený medzi iné vzory v Sévres pri Paríži. A k tomuto nešťastiu sa pridala ešte aj nadmieru pravidelný psychický vývoj dieťaťa.

Roky plynuli a Bodřík sa prejavil ako úplne odolný aj voči jasličkársko-škôlkárskym morám, zatiaľ čo matkina láska, nevykrmovaná záchvatmi starostlivosti, skĺzavala do letargie. Citovo vyhladovanému dieťaťu nakoniec pomohol zvierací inštinkt. Prvý simulovaný záchvat kašľa prešiel takmer bez povšimnutia, druhý spôsobil, že matka zodvihla obočie a s úžasom zapichla pohľad do chlapca, po treťom k nemu podišla, hlboko mu hľadiac do očí, pri ďalších privolali lekára.

Diagnóza bola nejasná: možno astma, prechladnutie asi nie. Nech to bolo čokoľvek, bolo to zvláštne a, ako skonštatoval medik, vyžadovalo si komplikovanú liečbu. V matke sa v okamihu prebudila vôľa k životu. Zdalo sa, že hladkanie a stískanie nebude mať konca. Po troch mesiacoch sa však Bodříkovo chrchlanie predsa len skončilo a decko si začalo lámať hlavu, s akou chorobou by si zaslúžilo ďalšiu dávku matkinej lásky. Na rad prišiel svrab.

No prameň balzamu, stekajúci na dieťa, ktoré sa škrabalo po kĺboch končatín, po istom čase začal znovu vysychať. Tentoraz sa však Bodřík nedal zaskočiť. Zasiluloval chrípku. Potom vredy. Cirhózu pečene. Otrasy mozgu. Mozgovú porážku. Ďalej celý rad životu nebezpečných nákazlivých chorôb. Na začiatku základnej školy, keď sa vrátil ku kašľu, so zdesením skonštatoval, že už takmer vyčerpával celý klinický repertoár. Bolo sa treba odvolať na zámorské améby. Tropické choroby boli väčšinou záhadné a odpudzujúce. Oplatilo sa však spotíť pri ich predstieraní, pozorujúc vulkanické výbuchy matkinej lásky.

Znova hnačka a čierny kašeľ, afy a pásový opar. Pred ďalšími reprízami ho zachránila skorá pohlavná zrelosť. Trichomoniáza a syfilis v piatej triede? Prečo nie? Nakoniec si špekulovaním utrúpeného Bodříka vzala smrť. Keď matke zušľachtenej jej starostlivým materstvom oznámili príčinu smrti, od žiaľu dlho krútila hlavou, zatiaľ čo lekár, ktorý ju držal za ruku, neustále opakoval: „Ubezpečujem vás, ubezpečujem, že váš syn zomrel len tak, akoby nič.“

ANJELKA

Pretože nemohla mať ani sestričku, ani bračeka, snívala Anjelka otrávená spoločnosťou ťažkopádnych bábik o vlastnom zvieratku. Keďže bola realista, rýchlo v sebe udusila neprekonateľnú chuť vlastniť sloníka. Fajn by bolo mať opičku, ale závažné náklady na jej udržiavanie by značne prevyšovali vreckové prvéčky. Vďaka fóbii rodičov o chove: škorpiónov, myši, tarantúl, hadov, krokodílov a potkanov – nemohlo byť ani reči. Ostávali štandardy.

Lenže podľa názoru dospelých: psíček prevracal a obhrýzal nábytok, morča škriekalo, ako by ho z kože drali, z nedôveryhodnej mačkyrazilo, kanárik špinil, kde prišlo, papagáj roznášal papagájku, škrečok škrečokoval, rybičky spávali s otvorenými očami, a nahlúpla korytnačka všetkých prežila.

Čo sa dalo robiť? Dievčatko obklopené knižkami hľadalo stvorenie, ktoré by: nerobilo hluk, nešpinilo, jedlo nanajvýš odrobinky, a zároveň by sa na život a na smrť pripútal k majiteľovi a spíňalo prísne požiadavky rodičov.

A keď konečne našla onu bezmála rozprávkovú bytosť, vymenila všetky svoje Bárbi za zá-palkovú škatuľku, v ktorej odpočívala ako zrnko ryže mililinká hlavička pásomnice.

Anjelka ju prehltla bez otáľania.

■ ■ ■

*lyrický podmet mojich básní sa veľmi zmenil
smeje sa z toho čo hovoril v rokoch 93/94
a myslí si že je múdrejší
lebo má za sebou kvapavku a Aristotelov „Traktát o duši“*

*ďalej však chodí na prechádzky do lesa
a berie si so sebou peknú študentku a prezervatív
a s pomocou dedukcie a bozkov
rozoberá všeobecnú predstavu o láske aká v ňom funguje
pri detailoch ladiacich so skutočnosťou
a stále prehráva na základe podstielky a odpovedí*

*trápi ho ešte otázka zmyslu v kontexte pomínutelnosti
pričom chápanie cieľového konania ako pravého zmyslu
pokladá za zjednodušovanie*

*možno keby mal ešte tisíc rokov
vyhýbal by sa ľudskej hlúposti a cigaretám
a pokojne by si uťahoval zo všetkého*

*ale takto
si uťahuje predsa len trochu nervózne*

■ ■ ■

*narodil som sa na 52. stupni severnej zemepisnej šírky
a 20. stupni východnej zemepisnej dĺžky
vylosoval som si Poľsko*

*v pokri sa po takomto rozdani
hovorí pas*

■ ■ ■

*miss Ciechocinka počas jazdy na koni trocha sníva
má rada jeseň a žalude
miluje vodu pontón a všetko z gummy*

*slečna z Krakova verí v hviezdy a má rada babku
chce byť sebestačná
má už vibrátor*

*číslo 11 číta Norwida trocha cestuje
chce byť šťastná má rada oriešky*

PIOTR MACIERZYŃSKI (1971) - básnik; publikoval v časopisoch Czas Kultury, Kwartalnik Artystyczny, Kartki, Studium, Opje. Tytuł. Roku 2001 v knižnej edícii časopisu Studium vydal zbierku Dance macabre a iné spôsoby trávenia voľného času. Žije v Lodži.

MACIERZYŃSKI
P I O T R

číslo 35 píše básne jazdí na bicykli sama beháva
slúbila že si vyzlečie nohavičky
veľký potlesk

miss Sieradza ďakuje všetkým čo dali hlas
jej ceckom

žijem v dobe v ktorej je transplantácia srdca len otázkou
nájdenia darcu
žijem v dobe v ktorej stačí ukázať cecky a vyhráte
auto
mohol som trafiť lepšie?

■ ■ ■

v porovnaní s vytváraním fikcie
ženského volejbalového zápasu
pri ktorom v jednom z družstiev hrajú štyria transsexuáli
(jediný prípad o ktorom som počul že chlap bez údu vyhráva)
v porovnaní s koncilom v Nice
na ktorom sa dospelo k záveru že Boh a Kristus sú seberovní
v porovnaní s dôkazmi existencie Boha
je písanie básní naozaj maličkosť

■ ■ ■

že vraj 20% Poliakov
nerozumie tomu čo číta

chuj s nimi

Preložil KAROL CHMEL.

Denník doktora Knabla boj so zlozvykom

ŁUKASZ KANIEWSKI (nar. 1973) býva vo Varšave, lebo sa tam narodil.
Podprahové príbehy sú jeho knižným debutom. Okrem toho napísal filmový
scenár *Nepřítomný cudzí*, ktorý režírovala jeho nevlastná sestra Berenika.

20.

Na začiatku nového týždňa som si dal nové predsavzatie: prestávam fajčiť. Ako doktor medicíny a moderný človek rázne odsudzujem všetky zdraviu škodlivé návyky. Čítanie, plodné diskusie, premýšľanie o umeleckých dielach a vlastné amatérske umelecké pokusy – to sú pre kultúrneho človeka primerané zlozvyky. Sám už neviem, ako sa to stalo, že som bol toľké roky prívržencom tabaku. Sčasti je to azda otázka štýlu, sčasti zmyslovej príjemnosti. Ale už dosť, pohár trpezlivosti pretiekol. Končím.

Štatistiky sú jasné a čitateľné, týždenník „Wprost“ trúbi na poplach. S cigaretou v ústach do Európy nevstúpime. Treba prestať. Pre dobro seba aj iných.

Fajčím priemerne škatuľku denne, čiže dvadsať cigariet. Zbavím sa zlozvyku za dvadsať dní. Každý deň budem fajčiť o jednu cigaretu menej – zajtra 19, pozajtra 18, až nakoniec dosiahnem nulu a na nule sa zastavím. Moja vôľa je silná, moja psychika vyzretá, viem to. Zajtra začínam – 19!

Samozrejme, treba si nájsť niečo, čo mi v prechodnom období nahradí cigarety. Asi mám primeranú náhradu – Marcel Proust! Dobrých dvetisíc strán výnimočnej literatúry. Pohlť ma, uvoľní, dojme.

19.

Ráno som vstal a išiel do stánku po cigarety. Mrazivý vzduch mi cestou po vrždiacom snehu tisícim špendlíčkov dráždil pľúca, a len čo mi trafikantka podala škatuľku, hneď som si zapálil: rozbalil som ju zubami s pomocou jednej ruky, druhou rukou zhrňajúc drobné z plastovej podložky ozdobenej nápisom WEST. Nezabralo mi to viac ako sekundu. Zapálil som si, silno potiahol a bol som tým taký zaujatý, že som trafikantke nepovedal ani „ďakujem“. Zajtra jej to vynahradím – poviem „ďakujem pekne“, ba možno aj „dovidenia“. Na spiatocnej ceste som znova a znova hlboko vľahoval dym a skúšal som vyrátať, koľko cigariet ešte vyfajčím, kým sa stanem notorickým abstinantom. Vyšlo mi niečo okolo dvesto. Naoko dosť, a vlastne neveľa.

Pri raňajkách som rozmýšľal, či mám fajčiť v rovnakých časových odstupoch, aby mi cigarety vydržali do konca dňa, alebo fajčiť normálne, ako obyčajne, kedykoľvek dostanem chuť, a ak nevydržia do noci, mám smolu. Rozumnejšie bude hádam fajčiť normálne, bez počítania. Ako by to bolo na klinike, keby mi čas na cigaretu vyšiel uprostred vrtania, predsa by som nenechal pacienta s rozdavenými ústami. Radšej

Ł
K
A
N
I
E
W
S
K
I

ŁUKASZ

pokojne fajčiť cez prestávky medzi pacientmi, s eventuálnym nikotínovým hladom bojovať na konci dňa, v ústraní domova.

Deň uplynul ako obyčajne. Chodil som fajčiť na schody ako vždy a spolu so mnou tá pôvabná praktička s veľkými tmavomodrými očami. Pravdepodobne je do mňa zaľúbená, vari práve kvôli mne začala fajčiť, lebo akosi čudne drží v ruke cigaretu Vogue. Nepovedal som jej, že končím so zlovykom, nechcel som ju zarmútiť, hoci by ju to možno aj potešilo. Iste by chcela prestať spolu so mnou a na to som akosi nemal chuť. Pripáľil som jej a začal som: „Tak teda, drahá slečna Marienka...“ a ďalej som plynule rozprával o filozofii, literatúre, umení a každodennom živote, prejavujúc ironický odstup od takých osobností ako Nietzsche, Picasso a iní učebnicoví hrdinovia. Marienka sa slastne chúlila, keď nízky timbre môjho hlasu masíroval jej vnútornosť. „Aha, aha“ – opakovala.

Áno, toto mi rozhodne bude chýbať.

Devätnástu cigaretu som vyfajčil o 22.15, dvadsiatu som nechal v škatuľke, ale znervózňovala ma, tak som ju vyhodil von oknom aj so škatuľkou. Možno ju nájde nejaký bezdomovec, poteší sa.

Keď som vyhodil dvadsiatu cigaretu, nemohol som sa už sústrediť na Prousta, zapol som televízor, bežal taliansky film, s námahou som sledoval dej. Pred polnocou som zaspal v kresle, ale zobudil som sa pri titulkoch a odviekol sa do postele, cestou sa zastaviac v kúpeľni. Koniec koncov som lekár, musím dbať o hygienu. Aj o zdravie.

18.

Čo ďalej? Deň ako každý iný – streda. Cestou po cigarety som najprv skontroloval, či tá včera vyhodená ešte leží pod oknom. Pravdaže ležala, ale premočená a nechutná, absolútne nevhodná na použitie. Napokon načo táto kontrola, zapáľil by som si ju, keby bola suchá? Ani nápad.

Rozhodol som sa, že ušetrené cigarety budem od dneška definitívne ničiť, aby sa cez železný štít mojej vôle neprebila nijaká lútosť a pokušenie. Budem ich krájať žiletkou, potom namáčať do džemu alebo do iného lepkavého svinstva a hádzať do okrúhleho závaracieho pohára. Na pohár nalepím etiketu „Egrešovo-cigaretový džem“. Potom ho budem ukazovať známym: „Toto je tajomstvo môjho zdravia, cha, cha! Drahý pán docent, vidíte, aj vám by som odporúčal pripraviť si takýto džemík, a bude to“.

Celý deň som sa podchvíľou smial na tejto myšlienke, až som napokon skonštatoval, že nie je čas na veselosť, lebo vo svojom monológu som vlastne nadviazal na tragédiu holokaustu. Slečna Marienka na mňa pozrela trochu začudovane, prečo ma tak rozveselujú plynové komory, pokúšal som sa to zahovoriť, že „smiať sa môžeme z ľudskej hlúposti, ale nie z podlosti“, ale nevyznelo to veľmi presvedčivo, stratil som niť a stíchol som. Nato sa ozvala slečna Marienka:

- Tak teda dnes o siedmej, pán doktor, prídete?
- A kam mám ísť?
- Ako to? Zabudli ste? Ku mne na večeru. Pozvala som priateľov z Akadémie, veľa som im o vás rozprávala, veľmi sa chcú s vami zoznámiť, pohovárať sa...
- Pamätám sa, pravdaže sa pamätám, ale to je už dnes o siedmej? Dal by som krk, že zajtra. Osobitne som si ten deň poznačil v kalendári červenou fixkou.

Nechcel som ju zarmútiť a povedať, že mi to vypadlo z hlavy, lebo momentálne ma pohlcuje boj so zlovykom. Dobre som vedel, že zajtra má slečna Marienka dôležitý seminár, ako každý týždeň, a potom ide ku chorej tete, ktorej pomáha, a ak by aj chcela obvolať všetkých kamarátov a preložiť pozvanie na nasledujúci deň, neurobí to vzhľadom na povinnosť. Samozrejme o tom, aby som šiel na večierok, nemohlo byť ani reči: bude tam mládež, ktorá určite fajčí, a ako mám za takých podmienok prestať? Cigarety mám odrátané. A čo potom? Ak nikoho neponúknem, budú ma považovať za lakomca.

A ak ponúknem mňa, mám odmietnuť? To tiež nie je môj štýl. Navyše ten dym naokolo, pasívne fajčenie, ako to zohľadniť vo výpočtoch? Okrem toho nervozita a roztržitosť mi

nedovolia naplno rozvinúť krídla výrečnosti, a počas debaty s mládežou je vhodné byť v dobrej intelektuálnej forme. Rozhodne sa musím vyhovoriť. Vravím teda:

– Nuž ale ak máte čas zajtra, rád prídem. Škoda, že pri tom nebudú vaši priatelia, no aj tak to môže byť príjemné.

Ústa sa jej zachveli, líca zapálili, oči sa naplnili slzami – asi som to trochu prehnal. Riskantná rozohrávka. „Musíš odmietnuť, musíš okamžite odmietnuť“ – pokúšal som vyslať telepatický signál, ale priznám sa, že v jednej chvíli som si už nebol istý výsledkom vnútorného boja v dušičke slečny Marienky. Zmysel pre zodpovednosť však nakoniec zvíťazil.

– Zajtra nemôžem, – vyšepla. A akoby vyhasnutá pozrela niekam bokom za vzdalujúcou sa víziou romantickej večere vo dvojici.

– V tom prípade niekedy inokedy, – povedal som dobitivo predpokladajúc, že keď som najprv odmietol ja, a teraz zasa ona, je to vlastne remíza. Ale vždy keď som sa po celý deň pozrel slečne Marienke do očí, mal som pocit, že medzi nami vyrástla stena z nepriestrelného skla.

Večer som čítal Prousta, až sa mi minuli cigarety. Potom som sa dlho premáhal, aby som zaplnil ďalšiu stranu v mojom denníku boja so zlovykom. Nemohol som sa pustiť do písania. Čarbal som akési čmáranice modrým perom na štvorčekovaný papier a zrazu vidím – nakreslil som cigaretu. Prerobil som ju na rybu, piliara, ale pozabudol som sa a po chvíli sa beštia znovu premenila na cigaretu, lenže väčšiu a videnú z inej perspektívy. Rozhodol som sa, že sa stane loďkou – neúspešne. Cigareta sa neúnavne vracala, prechádzajúc ďalšími prechodnými štádiami: po loďke nasledoval radiátor, potom žirafa a bicykel. Ďalšie pokusy nemali zmysel. Jediné, čo som mohol urobiť, bolo vytrhnúť z denníka stránku s kresbou. Zavinul som do nej dve posledné cigarety a na balkóne podpálil. Oheň.

17.

Stál som na zastávke a fajčil, vracal som sa domov. Prišla električka 33, čo je moje šťastné číslo, zakaždým sa náramne teším, keď chytím túto električku, dokonca za ňou bežím, ak trošku meškám. Dnes som však nenasadol, nechcel som zhasiť cigaretu v polovici. Pomyslel som si: hneď príde iná, možno nie taká šťastná, ale urobí mi dobre, ak aspoň raz nepodľahnem numerologickým poverám. Dofajčil som cigaretu, siahol po ďalšiu a začal ju žmoliť v prstoch. Električka neprichádzala. Preštudoval som cestovný poriadok. Šestnásťka mala ísť pred tromi minútami, sedemnásťka pred piatimi minútami.

Čakal som. Hlúčik na zastávke sa rozrastal. Ženy v hrubých kabátoch s rukávmi zakončenými veľkými igelitkami po okraje naplnenými nákupom vychádzali na koľajnice a vyzerali v diaľke reflektor električky alebo elektrické výboje na pantografe. Potom sa vracali na zastávku, opätovne kontrolovali cestovný poriadok a vzdychali: „Určite dajaká nehoda“. Jeden chlapec priložil ucho ku koľajniciam ako Indián, matka ho však hneď napomenula, že primrzne ku koľajnici a prejde ho električka. Prešla polhodina, vyfajčil som štyri cigarety, prví ľudia začali odchádzať. Pozoroval som skupinku mladých ľudí, vyzerali akoby sa dobre orientovali v problémoch dopravy, a keď to vzdali aj oni, tiež som sa pobral na autobusovú zastávku. Fajčiak. Len čo som dofajčil cigaretu, prišiel ten správny autobus – nasadol som a skoro okamžite sme sa zastavili v zápche.

O sto minút som bol konečne doma. Bol som premrznutý, unavený a nahnevaný na seba. Niečo som zjedol, dal si čaj a zapálil som si. Nemohol som sa upokojiť. Sadol som si do kresla, otvoril Prousta, ale všetky písmená sa mi zdali rovnaké. Zapol som televízor a bezmyšlienkovito prepínal programy, fajčiak cigaretu za cigaretou. Čítil som sa vyštavené a hlúpo. Siahol som po ďalšiu a zbadal, že je už predposledná. Nie, mám šťastie, predpredposledná. Dnes som mal vyfajčiť len 17! Odložil som predpredposlednú naspäť do škatuľky. Čo si teraz počnem so zvyškom večera? Do riti!

Vtedy mi zrak padol na činky.

Už sa nepamätám, od koho som ich dostal, v každom prípade zostali v mojom byte ako nekonvenčná ozdoba. Nikdy som ich nepoužíval. Ale teraz som cítil, že potrebujem práve toto.

Schytíl som prudko závažia, zohol ruky v lakťoch a pritlačil ich k hrudnému košu. Potom som vystrel ruky, neskôr ich znova zohol a takto ešte raz, ešte raz, čoraz rýchlejšie, čoraz silnejšie. Cvičil som zaťato, sám neviem ako dlho. Predlaktie a bicepsy ma začali páliť. Musel som spomaliť tempo, až ma nakoniec úplne opustili sily.

Odložil som činky a viac sa ich nedotkol. Až tesne pred spaním som použil jednu z nich – na rozmliaždenie posledných troch cigariet: osemnásť, devätnásť a dvadsať. Rozdrvil som ich na máčny mak, rozotrel na jemný prášok. Zlikvidoval.

16.

Dnes v práci malé problémy. Ramená som mal stuhnuté, po včerašom tréningu ma boleli svaly. Vďaka tomu som pacientovi vyvrtal navyše jednu dierku do hornej šestky a inému trochu pošramotil podnebie.

Keď som slečne Marienke pripaľoval cigaretu, ruka sa mi akosi pošmykla a zaprskali pripálené vlasy.

Po práci som bol v kine, na akčnom filme. V hlavnej úlohe Arnold Schwarzenegger – muž s vynikajúcou postavou. Vďaka uboleným bicepsom a čerstvým mozoľom od číniok na dlaniach som s ním cítil akúsi duchovnú spriaznenosť. Arnold nefajčil. Len raz si musel zapáliť, lebo v cigarete mal vysieľačku alebo niečo podobné. Fajčili iba teroristi, duše čierne ako noc. Pľúca určite tiež čierne od dechtu obsiahnutého v tabaku.

Keď som vychádzal z kina, napíňala ma hrdosť: už o sedemnásť dní budem z kina vychádzať ináč, než vychádzam teraz, než vychádzajú všetci. Budem vychádzať ako nefajčiari. Ako Arnold Schwarzenegger. A keď si trochu zacvičím, možno budem aj vyzeráť aspoň trochu ako on. O tri týždne sa opäť vyberiem na tento film, ak ho ešte budú dávať. Potom sa uvidí. Zatiaľ predpokladajme, že fajčím cigaretu s vysieľačkou: „Tu doktor Knabel, tu doktor Knabel, počúvam!“ Ale ma ten film rozveselil!

Večer doma kliky, brušné cviky, drepy a činky. Aj napriek bolesti, napriek únave som cvičil do bezvedomia. Potom som si vyzliekol tričko a postavil sa pred zrkadlo. Chýba mi ešte veľa, ale to je otázka času.

Zo štyroch posledných cigariet som na balkóne urobil malú vatru. Na podpálenie som použil zopár strán toho mäkkýša Prousta. Rozbujnený plameň požieral písmená, tešil moje oko.

15.

V práci sa mi darí čoraz menej, precíznosť pohybov klesá, aj keď sila svalov rastie. Veľmi sa preto netrápim – rozhodol som sa nepodliehať stresu. Slečna Marienka po mne opravuje nedorobky. Je veľmi vytrvalá. Neviem, ako si s takou povahou poradí v našom povolání, jednoducho len upokojuje pacientov, utešuje, snaží sa byť zábavná, pri každej grimase bolesti takmer roní slzy. Treba priznať, že je navyše veľmi nadaná. Presná.

Večer som mal blízko nášho bloku zážitok. Pristúpil ku mne akýsi chlapík, zrejme bedár, krpatý ožranček, celý špinavý. Poprosil o cigaretu. Automaticky som vytiahol škatuľku, otvoril som ju. Vzal cigaretu. Vtom si spomeniem, že nemôžem ponúkať, lebo ich mám odrátané – 15 na fajčenie, vyfajčil som už trinásť, a ostali mi ešte dve, k tomu päť na zničenie, tie dnes vzbĺknu na balkóne v spoločnosti ďalších strán z Prousta. Nemôžem dať. „Vráť!“ – vravím. On sa tvári, že nerozumie. Začala sa bitka, cigaretu som si zobral a odišiel som.

Teraz ma bolí ruka, ťažko sa mi píše, nie som na takéto veci zvyknutý. Ale nechcel mi vrátiť, čo je moje, stihol ho zaslúžený trest.

14.

Nielen Prousta, ale žiadne knihy už nemôžem čítať – rozčuľujú ma. Proust poslúži na podpal, ale čo zvyšok? Treba to vyhodiť. Alebo ich predám. Kedysi som za ne utratil majlant, možno sa mi to vráti, kúpim si dajaké náradie, boxerské vrece.

Fajčenie ma láka čoraz menej, čoraz viac však večerné vatry na balkóne. Planú písmená,

slová, vety a s nimi znenávidené cigarety.

Na filmy v televízii sa tiež nemôžem sústrediť. Našťastie som objavil nový program. Síce v nemčine a po nemecky neviem, ale to nevadí, lebo vravia málo, zato je veľa sexu. Parádne sa pri tom napcháva. Mám už svoju obľúbenú herečku, vravia jej Nataša – trochu slovanského ducha v tom germánskom bordeli. Nataša je krásna, bujná a veľmi originálna – všetci vravia: „Ja, ja!“, a ona: „Da, da!“

13.

Dnes som slečne Marienke predviedol grimasu, ktorú som včera videl v televízii: otvorila sa ústa, vysunie jazyk a máva sa ním čoraz rýchlejšie zhora nadol. Asi na ňu urobila dojem, lebo jej obrovské oči sa dvojnásobne zväčšili a načisto onemela. Prestala so mnou chodiť na cigaretu. Škoda, porozprával by som jej o filme s Van Dammom.

To bol teda gól. Idúc okolo, ťľapol som doktorku Wąsowskú po zadku. A keďže akurát vrtala, rozpárala pacientovi líce. Celý sa na červeno oprskal, vyzeral, akoby sa zababral cviklou. Wąsowska mi nechcela robiť scény v prítomnosti pacienta, ale veľmi sa rozzúrila, videl som to. Vrátil som sa do svojej ordinácie, slečna Marienka si počínala s vrtákom skvele, nepotrebovala ma. Postavil som sa k oknu a pohvizdujúc si, díval som sa von. Nič sa nedialo – občas akási mačka alebo holub. Rozpomenuť som sa a začal spievať: „La, la, la Koko Džambo.“ Urobil som niekoľko drepan, aby som sa rozhýbal. Tak mi prešiel deň. Pohoda. Ale zima. Fuck.

12.

Čo tá Nataša vyvádza, to je priam neveriteľné. Neodmietne nikomu: poštárovi, susedovi, susedovmu otcovi, policajtov, pekárovi, každého vyštaví, vycicia, vyžmýka. Nijaká únava. Je to mašina.

Že by som priučil aj slečnu Marienku? Obzrela by si zopár filmov, určite by jej došlo, o čo ide.

Dnes jej v klinike navrhmem spoluprácu. Je síce chudučká, také nebožiatko, a vôbec akási nijaká, ale je pracovitá a rýchlo sa učí. Mal by som sa s ňou pohovárať.

Musí byť medzi nami telepatické spojenie, lebo Marienka ma sama požiadala o rozhovor. Vyšli sme na schody, zapálili si, pozerám na ňu, čakám. A ona vraví:

– Pán doktor, vy ste sa za posledné dni veľmi zmenili.

Ha! Ťažko si nevyšimnúť! Fajčím čoraz menej, cvičím čoraz viac, jasné, že som sa zmenil. Napol som ľavý biceps a vravím:

– Siahnite si.

Siahla si.

– Dotknite sa brucha. Tvrdé ako skala.

Dotkla sa.

– Aj nižšie som tvrdý. Čoraz tvrdší.

Nachýlil som sa nad ňu a vystrúhal tú grimasu z filmu. Široko otvorila ústa, oči, vytrhla sa a utiekla, len-len že nestratila dreváky. Nevydržala napätie. To sa dá napraviť.

11.

Dnes som v antikvariáte dostal peniaze za knižky. Ešte nie za všetky, iba za časť. Zašiel som k palácu a kúpil celú kopu vecí. Športovú obuv, dvojce tepláky, jedny fialové, druhé čierne, elegantné, hodia sa do práce. Potom som bol v sexshope, kúpil som dve kazety, jednu knihu, darujem ju Marienke, musím sem s ňou prísť, ak má byť mojou Natašou, treba jej kúpiť primeranú bielizeň.

Išiel som do fitcentra. V teplákoch som pôsobil okázalo. Zacvičil som si asi hodinku, zoznámil sa s pár chalanmi – dobre nadupaní. Šli sme na pivo, potom na biliard. Jeden mal fajn auto. Pozval som ich k sebe pozrieť si filmy, ale mali nejakú robotu, takže nemohli.

Celkom som zabudol na robotu! Ale čo, Marienka si poradí sama, pôjdem tam zajtra. Práca nie je zajac, ako sa vraví.

V Proustovi som sa dostal už k piatemu zväzku. Dnes spálím ďalšie strany a s nimi deväť

cigariet. Prihodím ešte trochu poézie. Spomenul som si na mamu, ako dakedy cez prázdniny niečo vyprážala, už sa nepamätám čo.

Chopil som sa činiek. Oblečený vo fialových teplákoch som sa potil a dychčal. Na obrazovke sa zvijala rozpalená Nataša.

10.

Z práce volali, aby som prišiel na nejaký pohovor, vraj sa treba pohovárať, som zvedavý o čom. Dobre, vravím, prídem, ale zajtra, lebo dnes sa mi nechce. Fuck, vravím, nechal som žehličku, žehlím si tepláky, musím končiť. Teda zajtra na obed.

Čo mi asi chcú povedať? Akosi nie som zvedavý. Žívať sa mi chce už od rána, pôjdem po cigy a „Šport“. Dnes vyfajčím len desať, teda polovicu škatulky. Môžem fajčiť napríklad takto: jednu pripalujem, jednu vyhadzujem. Až na to, že večer nebudem mať pri čom páliť Prousta. Ale nemusím páliť Prousta. Alebo ho spálím. To je jedno.

Všetko jedno, akosi mi zrazu bolo všetko jedno. Nirvána. Na gymnáziu som veľa rozmýšľal o nirváne, začal som čítať, myslieť, prežívať. Vtedy som začal fajčiť, a teraz, prosím pekne, prestávam a zrazu – nirvána. Predstavoval som si to ináč. Myslel som si, že bude svetlo a nejaká hudba, alebo aspoň nepoškvrnené ticho, a tu šedivý deň, za oknom breše pes, občas zavrčí motor, alebo zvrieskne baba. Sedím si a môžem všetko: hýbem ľavou rukou, pravou, všetko jedno, nirvána.

Znervózňuje ma to.

Pôjdem do fitcentra, trochu si zacvičím, zabudnem na nirvánu. To je dobré tak pre Indov alebo posratých feťákov. Varšavská hlavná stanica, riadny humus.

Kúpil som si svietiace jojo. Nijaký zázrak.

Prichádza nový film s Van Dammom, vraveli vo fitcentre. Ale dnes sa mi nechce. Pôjdem zajtra, ak sa mi bude chcieť.

9.

No čo už, šiel som do tej roboty, uvidím, čo mi tam povedia, natiahol som si čierne elegantné tepláky, tmavé okuliare, lebo je slnečný deň. Idem.

Prichádzam, oneskoril som sa len trochu, čakajú na mňa v lekárskej izbe, doktor Zimowicz a doktorka Wąsowska (hlúpa chabzda) a vravia: sadnite si.

Sadám si, vyťahujem cigu, a Wąsowska: Buďte taký láskavý a nefajčíte tu.

– Nepotrvá to dlho, – dodá Zimowicz, – o niekoľko minút si zapálite.

Pozerám na toho Zimowicza zdĺhavo, keby som nemal tmavé škulky, zabil by som toho frajera pohľadom. Zasran Zimowicz, – pomyslel som si, – už je po tebe. Si mŕtvy.

Nevravím však nič, lebo sa mi nechce.

Vhupol mi do hlavy diabolský nápad: počas celého tohto rozhovoru nepoviem ani slovo, budem mlčať, budem nad vecou. Len na odchode im dám nejaké znamenie, dajaký signál, aby vedeli, ako na nich seriem.

Začali tárať o mne, o mojom správaní, o tom, s akým úžasom sledovali moju nešťastnú premenu. A či mám niečo na svoje ospravedlnenie.

Mlčím.

A že nemôžu v svojom kolektíve isté veci tolerovať, nepamätám čo, a vraj alebo odídem, alebo neviem čo, tak nejako.

Ja mlčím.

A keď s ťažkým srdcom prijali toto rozhodnutie, vtedy slečna Marienka povedala, že ak ma prepustia, potom odíde aj ona, a tak mi kvôli tomuto skvelému dievčaťu chceli dať ešte jednu šancu, ale z mojej strany nevidia záujem.

Tárali a tárali. Jednoducho som vstal a vyšiel, nemal som tam prečo sedieť.

Zastal som na rohu, aby ma mohli z lekárskej izby vidieť. Zapálil som si, odplul a odišiel. Ani som sa na nich neobzrel.

8.

Dnes som chlapcom vo fitcentre povedal, že ma vyliali z roboty. Zapáčilo sa im rozprávanie, ako som svojím mlčaním Wąsowskú totálne zničil, aj toho Zimowicza, nech ho para tlačí, len zázrakom vyviazol živý. Jeden z chlapcov, Robo, povedal, že ak chcem, má pre mňa prácu, aby som sa neznepokojoval. Vravím, že sa neznepokojujem, a pýtam sa, čo je to za práca. Povedal, že ak sa osvedčím, dobre si zarobím, a že zajtra ma tam zavedie.

Doma. Sedím si pokojne, napchávam sa, ako Pán Boh prikázal, a tu zvoní telefón, do riti, ale zdvihnem, možno volá Robo ohľadom práce. Dvíham slúchadlo.

- Knabel, počúvam.
- Pán doktor?
- Možno aj doktor. A kto volá?
- Mariena.
- Á, slečna Marienka. Čo je?
- Chcela som sa len opýtať... len sa dozvedieť... čo je s vami, pán doktor...
- Oj, Marienka, dieťaťko uplakané. Ale čo jej mám povedať?
- Nechce sa mi s tebou rečniť.

Položil som slúchadlo. Nič to, nájdem si inú Natašu, čo nebude fňukať. Nehodíme sa k sebe a hotovo, niet sa o čom baviť. Všetko je to na hovno, nech to jebe pes, ech.

7.

- Prvý mesiac veľa nezarobíš, - povedal Robert, ale ak sa osvedčíš, prejavíš chochmes a budeš dobrý, môžeš zhrabnúť veľké prachy. Ja som pred rokom nemal nič, začínal som ako ty, a teraz pozri, na akom fáre sa vozím. No, sme na mieste, vystupujeme, najprv pôjdeme za Vladkom po handry.

Zašli sme do kanclíka, na stenách plagáty, dostal som blúzu, opasok a obušok, spodok som mal mať vlastný. Blúza je čierna, bude k čiernym teplákom pasovať ako uliata, aj k fialovým dajako ujde. Vypili sme s Vladkom štvŕlitra, Robert nepil, šoféruje. Vladko je správny kamoš. Obliekol som si tú blúzu, bolo treba ešte vystaviť identifikačnú kartu, keď tu, do riti, nemám fotografiu. Našiel som legitimáciu člena lekárskej komory, už mi nebude treba, odjedol som fotku, teda chcel som, ale Vladko skríkol: „Čo robíš, chumaj!“ Opatrne oddelil fotku žiletkou a legitku schoval. „Mne sa zide. Môžem?“ Pravdaže. „Jasné, že môžeš. Filatelista?“ Robert sa zasmial, Vladko čosi zahundral. Išli sme na pracovisko.

„Tu budeš chodiť, jednoduchá práca,“ ukazoval mi stánky. Nič zvláštne, väčšinou aušus, ale strážiť treba, vieš akí sú ľudia. Chodia sem občas všelijaké

(Na tomto mieste je asi na 2 stranách rukopis nečitateľný.)

nič. Štyri cigy - do riti, nevystačí do obeda, je to málo, ale nesťažujem sa. Robota je zaujímavá, medzi ľuďmi, niektorí sú šibnutí. Je tu jedna stará, predáva tlačenu a jaternice, so mnou sa zoznámila už v prvý deň a o všetkých vie doslova všetko, hoci vyzerá čudne. Prečo ma to má, kurva, zaujímať? - vravím. A ona: Ernestko, Ernestko, lavórovičky do hrnčička, zima je, hú-hú. Jasné, že sa napijem, lebo mrzne, ide mi chuj opadnúť. A jeden dedo

(Od tohto miesta je rukopis na viac ako na jeden a pol strane nečitateľný. Škrvny od krvi alebo kečupu znemožňujú čítanie.)

profesionálne. Tie plagáty sú vyjebané unikáty z osemdesiatych rokov, starý Van Damme, Bruce Lee a tak ďalej, Vladko sa čudoval, na čo mi je, do riti, také smetie, dal mi ich takmer zadarmo. Je to zázrak, že sa, kurva, zachovali, ten Vladko je blázon, nič nevyhodí, všetko schová, no a teraz mám tie super plagáty. Sľúbil som Vladkovi ako náhradu moje regály, aj

tak v nich už nemám knižky, a Vladko vraví, že má nejakú sesternicu, študentku, a tej sa zídu. Ak sa zídu – nech berie. Mne sú už na riť, nech idú do piče pojebanej.

A bude to takto: boxerské vrece uprostred povaly, tam kde bola lampa, na stenách plagáty, kúpim ešte veľké zrkadlo a kurevsky elegantnú lavičku, na to všetko ešte peniaze za knižky postačia.

1.

Dnes vyfajčím poslednú cigu v živote, no a čo, do boha? Podarilo sa, prestal som. Cigy na trhu nie sú drahé, kúpil som celú škatuľku, zapálím si jednu, a zvyšok do koša, pred očami Vladka a celého sveta. Vladko pravdaže: „Čo robíš, ty kokot!“ A vyťahuje škatuľku zo smetí. Ja nič, usmievam sa a odplávam. Koniec zlovyku, boha mu jebem! Fajčím a cítim sa, akoby som išiel na smrť – posledný šluk.

Na trhovisku pokoj, nikto sa nesťažuje, bola tu jedna krádež, drobná, ukradli ozdobný privesok, páchatel' ušiel, určite sa dajaký chuj stavil, alebo sa chcel predviesť pred dievčaťom. Okrem toho sa nič nedeje, vlastne niet o čom písať. Mám vyhladnutú jednu Natašu, predáva košeľe, pozerá na mňa, flandra, dosť jednoznačne, musím sa do nej pustiť, lebo sa tu motá toľko chlapov, že mi ju niektorý stihne prebrať.

Bol som na novom Van Dammovi. Staré filmy sa mi páčili viac, ale tento je tiež fajn – podarený scenár podľa počítačovej hry. Vypožičal som si Krvavý šport na kazete. To je u mňa kokotsky dobrý film, najlepšia a šlus.

0.

Dnes som strážil bazár, zima bola kurevská, ale tepláky som mal teplé, pod teplákmi spodky. Pozeral som na obsmrdačov, oni zasa s úctou na mňa. Predvianočné akcie všade dookola. Treba dávať pozor, či je všetko ako má byť, či nikto nič nekradne, nebije sa, nevyčíňa. Strčil som si do huby toust, prežívam.

Zrazu ku mne prichádzajú dvaja chlapíci a jeden vraví: Choď na chvíľu na záchod, postrážime namiesto teba.

- Vôbec sa mi nechce štať, – vravím.

- Len ty radšej choď, – vravia. Boli to chlapíci z môjho fitcentra, čo mi vybavili túto prácu. Jeden mal na tvári jazvu, bol to Robo.

- Pozri, či tam nie je nejaká výtržnosť. Počut' akýsi hluk, – povedal Robo.

- Aha, dobre, už rozumiem, – vravím a naprávam si obušok pri opasku.

- No, vedel som, že ti to páli. Zatiaľ sa maj.

Odišiel som rýchlym krokom pripravený zasiahnuť. Obzerám sa, všade pokoj. Do záchodu som tiež nazrel. Pokoj, nič. Oj! Vari predsa niečo počujem, akýsi hluk, idem tam, bežím, odbočujem, tu je to. Mária bohova! Chlapíci demolujú stánok, držia predavača, kopú ho do brucha. Tresol som jedného, druhý nechal kupca a zavalil mi do brady.

- Mal si byť v hajzli!

Druhý sipí: – Že vraj doktor, a taký chumaj!

Čo to, do piče, robíte, všiváci vyjebaní?! Bijú ma teraz, ako by im jeblo v gebuliach, a ja ležím a už neviem o svete. Zacláňam si tvár, brucho, zvižiam sa. Žijem ešte vôbec?

Som skrčený ako embryo. Tichučko žmurkajú žiarovky.

Pomaly vstávam. Už zmizli, utiekli, tackám sa, je mi zle. Krváčam, pokúšam sa vykročiť. Zo všetkých strán ľudia, rozostupujú sa, pozerajú. Ruka ma hrozne bolí. Navôkol stromčeky, sviatočná vrava, hudba. Padám na kolená.

- Pán doktor, čo sa vám stalo?

Dvíham zrak – nado mnou stojí anjel. V zlatistom šate a so svätožiarou. Máva veľkými krídlami. Obrovské tmavomodré oči na mňa pozerajú s láskou.

- Slečna Marienka? Čo vy tu?

- Pracujem. Predsviatočná akcia na cigarety. – Podáva mi škatuľku. – Zapálite si?

Je mi zima. Strašne ma bolí ruka.

PARAZIT

*vyzvracaný
priplazím sa na tvoju rohožku
a bum bum budem búchať hlavou
na dvere otvor to som ja
tvoje zvieratko tvoj
parazit bez teba
zdochýňam*

TEN MALÝ CHLAPČEK

rodičom

*ten malý chlapček
vyšiel z mojej hlavy
a plače:*

*veľmi vás prosím
zabite ma*

*a čo sa tak zahrať
na naháňačku*

*rýchlo utekaj
chlapček utekaj predo mnou*

*bojím sa len trochu
prosím zabite ma*

*a čo sa tak zahrať
na schovávačku*

*schovaj sa dieťa
schovaj sa ďaleko odtiaľto*

RYBA

pre môjho brata Ľukasza

zjedol som rybu

*je vo mne temné jazero
je vo mne červený mesiac
ryba hovorí:*

MICHAŁ WÓJCIK (nar. 1980), básnik. Vydal zbierku *kiedys zamieszkał w świecie zewnętrzny (raz budem biegać po vonkajšom świecie, 2003)*. Býva v Kiełcach.

K

I

C

J

Ó

W

MICHAŁ

tráviš tak ukrutne
ryba hovorí:
vráť mi slobodu

je vo mne chudobný rybár
a jeho pekná žena
a jeho pekná dcérka
sú hladní
ryba hovorí:
splním ti tri želania

V STENÁCH ČAKÁRNE

v stenách čakárne sú červy
jem sladké ružové tabletky

červy sú choré a plačú

je tu dusno horúco sparno ale
nesmú sa otvárať okná

chrobáky sú choré a kašľú

na bruchu si žiletkou kreslím
mamu otca dom a psa

červy sú choré a kvília

pán doktor za chvíľu uvidí môj obrázok

A MOŽNO SOM TAKÉ ZVIERA

môjmu bratovi Mačkovi

svoju klietku
mám pod kožou

a možno som také zviera
čo stratilo inštinkt
vedome

a možno ja som také zviera
čo našlo boha
náhodou

Preložila KATARÍNA LAUČÍKOVÁ.

PRICHÁDZAJÚCI VLAK

*Teraz udiera rytmicky ako hrajúce nožničky,
lomozi, akoby som niesol debničku s nástrojmi.*

VTÁČIKY V TROJICIACH IDÚ VRCHOM

*Vtáčiky v trojiciach idú vrchom,
v lese sú hodiny zdobené teplými pierkami,
tikajú: lip, lipi, p, i,
chrobáky hrajú na málo zvučných drumbliach.*

*Čmeliak, tvoj odev by mohol byť predzvestou o práci na ceste,
Les, ktorý sa tiahneš po hrebeni kopca, si hladký ako srst' mačky,
Les, ktorý si vyrástol po mojej pravej ruke, tvoje vrcholce sú špicatý
Jež, ktorým rozčesávaš oblaky.*

*Kropiaca Voda z ceditla,
Štveš Veroniku, nechce upratať škatuľu od maliarskeho stojana,
Chce farbami mazať, keď ja pozeram na drobné záružlie,
Kde kaňa vyzerá ako blatník detského kočíka,
A ako sivé tielko vyblednuté praním v odfarbovači,
Ako ponožka vyšúchaná na päte, ako hliníkový obedár.*

*Čmeliak, posadil si sa na bodliak a vystrčil riť, bezočivec,
Váž si prírodu,
Tvoje žlté spodky nikdy nevymieňané sú vždy čisté,
Čmeliak, tvoje žlté nohavičky kriklavé ako škatuľka od čaju,
Ako drsná strana novej špongie, ako horlivá pemza
A cukrik s citrónovou príchuťou.*

JÁN A MÁRIA

*Bozkávali sa ako dve polovičky bôčiku,
Mária veľká ako vrece s hráškom,
Ján niesol kilogram myšlienok, ťažko mu bolo,
potreboval zmeny, pracoval na zmeny,
Ján mal staré japonské hodinky,
mal rád klobásu a zvuk
dobytej
gítary, mal rád, keď nástroj zavýjal
ako na jatkách, v hudbe si cenil energiu,
rytmus podobný krokom Márie,
merajúcej si sily s krištáľovým popolníkom,
(vo vrecku nosila gumené ražniči
cítiac sa bezpečne, citlivá na dotyk).*

ADAM RACZYŃSKI, básnik. Vydal zbierky *Chrobák* (1998), *Otvárač* (Knížnica Studium, 2004). Laureát
Básmickej súťaže Rafała Wojaczka. Býva vo Varšave.

RACZYŃSKI
A D A M

POHĽAD

*Domčeky, úlomky tehál, d'ateliny,
prezervatív je továrňou na celulózu,
nejaké dievča v kockovanej košeli
maluje hodiny, ktoré stoja v poli.*

*Z člna vybrali motory,
chladí ich vlhká riasa,
rybáriky s králičimi prsiami
pištia,
o kôru opreté dievča s odtlačkom bozku
ryby nad bradavkou má v ústach biely
tvarožtek, polotučný a biely*

Preložil MARTIN LONČÁK.

P E S

BLAŽEJ DZIKOWSKI (nar. 1976), absolvent anglickej filológie na Varšavskej univerzite, prozaik, hudobník. Autor románu *Pes* (2002). Onedlho mu vyjde zbierka poviedok. Býva vo Varšave.

Sotva sa držiac na nohách, Róbert vyšiel na dvor. Sadol si na drevenú lavicu pri studni, od ktorej vanulo chladom. Jeho topánky sa zabárali do mokrej pôdy. Poludnie, no slnko sa kamsi schovalo. Za sčernetým plotom v sade stáli nehybné stromy. Vedľa studne koryto, plné brečky.

Dookola vládlo ticho a pokoj ako za hlbkej noci, hoci všetko bolo tak dokonale viditeľné v dennom osvetlení. Niečo v závoze; tieň sveta. Iba farby stromov v sade boli živé.

Prišla veľká sviňa s čiernou čiapkou na hlave. Pred korytom sa posadila na zadnú časť tela a hľadela Róbertovi do tváre. Mala riasy a belasé oči.

– Si ako zviera, ako junec, – povedala prasnica. – Veru, ty si ako zviera.

– Pokúšam sa, aby bolo dobre, – povedal Róbert.

– Nie, nie, ospravedlňujem sa, – krútila sviňa hlavou. – Povedala som lož. Nie si ako zviera. Ó, Kriste.

– Trasú sa mi ruky, – všimol si potichu.

– Ja neviem, čo vlastne hľadáš, – hovorila sviňa. – Vôbec neviem, nie! Ja som zviera, čo iné, iba to, že dnes... nie. Kam to všetko vedie, rozmýšľaj, tá výstraha od zvierata. To je čudný svet; svet, ktorý nie je pre teba. Nechápeš, však?

– Nie, nie, nechápem. Nechápem.

Oprela si raticu o jeho rameno, za ňou drevená zástavba, chliev a kravín.

– Róbert, Róbert, čistý, pretože slabý, chceš dobre žiť? Lenže pozri... Mal si na prstoch krv, keď si sa dotýkal srdca, je to tak? Akože? Sám niečo chceš, sám si vyberáš, a už tak nechceš? To je tvoj život. Toľko náboženstiev, myslíš si, chcem pravdu, smrť, ale ja nechcem smrť, Kriste, tým sa líši od teba zviera...

Sviňa odišla so zjavným utrpením, krívajúc, a tu sa objavila sliepka, kráčala s vykrivenou hlavou, ako manekýn, akoby mala zlomený krk, sliepka mrzák sa mu vydriapala na kolena.

– Ako je smutno, – povedala. – Prečo si tu? Po prvý raz vidím niečo také. Aké je to strašné. Nič, nikam, čo robiť? Áno, takto sa pristáva po tom, takto to je, keď okúsiš ich neexistujúci, svätý život, je to lepšie, lenže teraz je to horšie, chvíľa za tragédiu, chvíľa za tragédiu. Možno sa podarí, ale asi nie, zrejme nikomu takto ešte.... Och... Zle je, však? Zle je. Ja chodím a jem, ja iba chodím a jem.

A sliepka odišla, pokazená hračka s jedným krídlom vykrúteným dohora v neprirodzenom uhle.

Ale predsa ich život bol! Bože! Je to možné!

A tu z budy vyskočil čierny zbadačený pes so zlepenou srstou, dedinský pes, neveľmi rozumný, hľadel na neho s bolesťou, ale nepriblížil sa ako iné zvieratá, iba sa motal dokola a skuvíňal v tom absolútnom tichu, nechcel podísť bližšie, iba hľadel a hrôzostrašne vyl.

A vtedy pomalým krokom vyšiel na dvor Zawada, v ruke kladivo pokryté hrdzou. Za pásom mu visel nôž. Za mužom kráčala Zawadová. Držala sekeru.

- Pane, deň ako každý iný, - povedal Zawada; nezvyčajne hlasný bol jeho hlas v tichu hospodárstva. - A ľudská práca sanikdy nekončí.

- Ó, Bože! - skríkla sviňa. Pokúšala sa otvoriť bránku do sadu s jablňami a hruškami. Do raja, k plodom.

- Hej, polievočka z kuracinky, - zanôtila Zawadová v ľudovom tóne.

- Matka božia! - vykrikla sliepka; krivajúc behala dokola ako šialená; mávala dohora vyvrnutým krídlom ako vlajkou hanby, ktorá prináša skazu.

Po týchto výkrikoch sa na oblohe rozostúpil oblak a zjavil sa Pán Boh s rozviatou bradou a prstom poučne zdvihnutým dohora.

- Zvieratá! - zvolal. - Neráta sa, čo vchádza, ale čo vychádza. Týmito slovami zatracujem vegetariánov.

Po tejto krátkej a mravoučnej medzihre sa oblak zatvoril.

- Mäso, pane, to mäso, - povedal Zawada a manželia sa vrhli do prenasledovania so zbraňou v ruke.

Zawadová schytila sliepku za krídlo a mocným sedliackym hmatom ju zodvihla dohora.

- Ježiši, Bože, ó, Bože! - vrieskala sliepka. Pes zavýjal a brechal; prníčok, pritisnúť k nemu šiju, gumovú hadičku na krv, oblepenú jemným páperím, skuvíňanie psa, slepačie Ó, Ježiši, hvízdanie tesáka a z jednej bytosti vznikli dve, vrieskajúca hlava a trup trepotajúci krídlami, od chvíle odlúčenia obe stekali z krvi.

- Hej, polievka, kuracia polievka, - zaspievala Zawadová. Krv jej vystrekla na biele rukávy a začala sa plaziť čoraz vyššie potôčikmi pripomínajúcimi nitky bleskov.

Zawada dostihol sviňu a udrel ju kladivom po hlave. Zaznel úder na gong a zapraštie, ale prasnica nestratila vedomie.

- Kriste Pane, svätý Bože! - zakvičala, vydriapala sa raticami na plot a preskočila z posledných síl do voňavej trávy v sade, odrela si pritom kožu na bruchu. Prevrátila sa, ale rýchlo sa zodvihla a bežala k jabloni, ktorá rástla uprostred. Pritlačila sa bokom pokrytým svetlou srstou o kmeň, pritúlila sa k nemu, chvejúc sa, a čierna čiapka sa jej na hlave posunula.

- Kriste Pane, zachráň, Bože, svätá Mária, potešiteľka trpiacich, nie som dravec, zvolila som si neutrálny život, ó, Bože, - lamentovala. Z očí sa jej rinuli krvavé slzy, plakala krvavými slzami v tej záhrade tá sviňa.

- Pán tvorstva! Otvor zámku! - ozvalo sa navádzanie z oblaku.

- Tak už to na dedine chodí, ľuďom je ťažko, - oznámil Zawada a otvoril zadné dvierka do sadu.

- Som v Raji, som spasená, - kričala sviňa v túžbe objednať, zmeniť osud, predstierajúc, že je inak, než práve je. - Nič mi nie je, nič sa mi nestane, som v Raji!

Zawada ju dolapil, udrel kladivom po hlave, dopadla ťažko do trávy, i zapichol nôž do jej krku, celý spotený, ale nôž vnikol tak hlboko, že za ním do podhrdliny prasať vošli dokonca obe ruky, a mohol nimi pohybovať, dotýkať sa a ťahať, premiešavať žily v horúcom jazierku, a nad ním viseli také nádherné, zrelé jablká, celé červené a lesklé.

Róbert ešte oveľa skôr prudko vyskočil z lavice pri studni, zodvihol sa mu žalúdok, zvracal, utrel si ústa a bežal naslepo, dopredu, ďaleko od zavýjania a kvičania, vybehol do ulíc dediny, premeral ich, ťažko dýchajúc, do ľavého ucha mu vrieskala sviňa, do pravého chripela sliepka, za plotmi nehybné siluety sedliakov vyrezaných z lepenky, chóry spievali na nebi, dedinčania do neho hádzali Biblie, ružence a mleté rezne, ťažká kniha mu roztrhla kožu na spánkoch, zapotácal sa od úderu, ale bežal ďalej, do lesa, blížil sa večer a sprevádzalo ho zavýjanie vlkov, vlky vyli z lesa, sprevádzali ho cez polia popri cestách, konečne sa dostal až na asfaltovú cestu, dobehol k chvejúcim sa stromom, čerstvý vzduch a šumenie, a svetlá v oknách hospodárstva videl už iba z diaľky.

ARCHITEXTÚRA STREDOODVEKÁ

Mickiewicz o diele Slowackého:
Je to pekný kostol, ale bez Boha

*tie izmy nepriberú
na váhe skutočným
konkrétom akáže to gotika
ak sa nedotýka tehlového
niekedy Mních od veľkého
zvonu zväzda boj
na kopii sa mu chveje ruka
ako lyriku z lingvistiky
vytĺčť a dych do neba
skloniť vzdychom ako sa
z tej prázdnoty vyprázdniť
už zo seba vytesnil
netesnosť slov už
postriebriľ modly(i)tbu
bolo by sa bývalo silnejšie
zabývalo a vyplašilo sa
do náreku na dlažbe
rumoviska holá kosť triešti
vážnosť a zo základov
ľudoprázdny babylon
vytriasa*

*dosmrtný podzvonný
smiech*

METAPOKOLENIE

M. Dragonovi

*To čo v nás bolo najvrúcnejšie
bezbranné V detskom vzdore
vystrnadené do tepla dotyk
láska bolesť Ozbrojili sme
ne-svojbytnosťou Pýtaš sa
čo znamenajú tie dve pred
a dve dole za a nad
takmer nepostrehnuteľné
čiaračky Tá neoddeliteľná
od výsmechu irónie Cieľová páska
rámčeka Za sklom
v rozbitom zrkadle Stopa
Aj keď v epoche stratenej
nevinnosti Milujeme sa*

JOANNA MUELLER (1979), poetka, literárna kritička,
štrudentka polonistiky. V roku 2003 jej v knižnici Studium vyšla
básnická prvotina *Sommabólie fantomove*. Žije vo Varšave.

R
E
L
L
E
U
M
JOANNA

*(ostal názov a ostne
neustále bolia bolia
bolia)*

Naozaj.

Inter-motto:

Premýšľam o rozpoložení človeka, ktorý miluje nejakú mimoriadne
vzdelanú ženu a vie, že jej nemôže povedať „zúfalo ťa milujem“,
pretože vie, že ona vie (a že ona vie, že on vie), že tieto slová
napísala už Liala. Je však riešenie. Môže povedať: „Ako by povedala Liala,
zúfalo ťa milujem“.

Umberto Eco: „Meno ruže“

*čiže vždy citát
Smejeme sa zo seba Nie
sme smiešni Verní relikviami
okrajom prebalom kníh Knižnica
to je naša priepasť Korektúra
je našou grafomániou Ruky
spútané do siete Tanatickým
gestom Srdcia párame
na vlákna veršov Stránky
palimpsestov Či bude
katharsis Teória vcítania
Nešťastná láska Puknutie
Dráma (po slovách slovách
slovách kotúľa sa lebka)
Bez precítaných zdobnelín
nežnosťok Tak Bude
Bude (ostatné, mlčanie)*

PÍSKLIATKO ALEBO NEOPERENČIATKO

*ešte pískľa, a tá alergía (alexia -
neschopnosť čítať) ešte škrípanie štýlu vyhrá
vanie (rast - obrastanie
cudzím perím), ešte mu Kolumbus narazením
neprerazil cestu do sveta, a preto*

*ešte je iba čas narážania (sa, sudov
a siniek) čím nastrkať neoperenca (alebo
ktorým oknom ho vystrčíť k letu?) Va*

*jíčko, zárodok odrodilý, zježený
zdesením, v plienkach blán
bezbranný (voľnosť v škrupine
nezvyku), a preto*

*jemne nástojiť, opatrne (a nie
nástočivo dojímať), zobe vyzdobené
vajce (krúti sa, kľuje a kríva) Nech
v sídle slova sa premostí piskot
bezvýznamnosti, chvílenie
kvílení*

PÚTNIČENIE (PÚT NIČENIE)

verzia intro

*čože mi chýba prístup k sebe
preto tvorím určite mám tvár ukrytú
hlboko v spleti tela
a to je jemný korpus
corpus delicati
a toto je jeho panický strach
v koži jazyka horror vacui
a toto je kópia zmrzačení zapísaná do autobiokópie
oheň ma nespopolňuje preto zaujatá sebou
otváram sa zatváram
tu sa hlad ukladá pomedzi perami
tu sa stelú slová*

*soliloquium colloquium
komunikátory slov
jazykom som sa zjedla do dna
zatváram sa otváram
pribieram na odvahe
a toto je z merateľných vzdialeností spísaná geobiografia
pred verejným výpraskom očí roznecujem teloupálenie
a to je srdečný úprimnosť ktorý ma prešáva
takže hovoriť ale nie holou vetou
odteraz už iba na princípoch citu
nepristane mi to ale chcem
povedz to povedz ešte viac telom
pristúpim k tebe keď od seba odstúpim*

verzia extra

Pre S. (S dobrým jesenným dátumom)
a nič isté z nás neostáva
iba ak istá neistota
E. Tkaczyszyn-Dycki

irónia nevyplýva
roní sa zo zranení
ku ktorým vedieme
nemotorné telá (to nie je
biblia pauperum, ale
pútničenie)
prichodí ju vypiť do dna z chuťových
kalíškov jazyka a od významov
ustúpiť k prehliadke
nekultúrností (keď už reč neráči
čo prerečie nami?)

a tak sa človek dopredu
sužuje aby zo zimy neušiel
do toho čo je mŕtve ako v rokovaniach
rozzába v pavučinách na
povalách aby sebou slovám
stačil (a komu stále
domov chýba Pane,
daruj mu poéziu na voľné užívanie)

(irónia, jeseň – a čo ony?) ihneď nás
ranami posunú ihneď nás do rámika
zasunú kým sa ukáže výsledok tých
posunov (to písanie
mi teplo neprináša)

kým sa premení na jedno
z tých troch odpočítavaných
(pesničiek bez taktu povytíkaných
z podstaty hmlistej vysúkaných)
slov (cností?)

VERZIA INTRO

V zrkadle sa zúprimňujem
a zdá sa, že je predsa len možné dozrieť, a prinajmenej
dozrieť na isté veci
M. Podgórník, „Jeden“

Napísať vedome svoju prvú báseň, v ktorej
sa nepredstiera, že chlapci neplačú, a keďže tak ako oni
pokúšam sa písať (len ďalej, maličká, robme to bez vzrušenia)
som jedným z nich. Zmôcť sa na slzy nemužné -
ženské. A potom snáď vymeniť ešte
prispôsobivú (pôsobivú?) necitlivosť na pokrčenie
krehkých ramien, konečne svojich,
prítulných. Snáď tam raz byť
postaviť niekomu dom, iný
ako šum pergamenov, hádzaných
do vetra. Preložiť do cudzieho
svoje súkromie. Obrátiť
oči na druhú stranu,
nech roní slzy, keď
zabolí cudzie
telo.

A potom
azda dokonca
zatvoriť za sebou
stránku. Otvoriť sa
v sebe na nejaké Ty (ťažko
jazykom potrafiť k novým slovám). Na nejaké
Ty, ktoré podíde bližšie ako keď vyťahuješ
z obálky potlačené stránky. Bližšie ako na slovo,
ktorému som doteraz nechcela poskytnúť hlas. Bližšie ako na
obláčik dychu, ktorému som ešte nikdy neposkytla seba.

Preložila IVA HANKOVÁ.

TKACZYSZYN-DYCKI

EUGENIUSZ

EUGENIUSZ TKACZYSZYN-DYCKI (nar. 1962 vo Volke Krovickej pri Lubačove), básnik. Vydal zbierky: *Žalospiev a iné básne* (1990), *Pútník* (1992), *Chlapec so vzorným správaním* (1994), *Liber mortuorum* (1997), *Spríevodca pre bezdomovcov bez ohľadu na trvalý pobyt* (2000), *Príspevok k vede o nebyťi* (2003), výbery z poézie: *Kameň plný pokrmu* (1999), *Daleko odiaľ som nechtal svoje minulé a terajšie telo* (2003) a zväzok *sluč Zázemie* (2003). Je laureátom ceny Barbary Sadovskej. Žije vo Varšave.

XXII.

*vložili sme túto mŕtvolu do rakvičky
a niesli cez choré mesto
kde muži chodia do verejných domov
a nikto nikoho ešte neuzdravil*

*bozkom a bozk
je predsa od Boha
ktorý neopustí ľudí
tak čo robia tvoje ústa*

*medzi státisícmi chorých
ani jeden ku ktorému by prišiel
ani jeden ktorého by opustil
hoci mnohí z nich budú mať otvorené rany*

XXX. NÁPIS

*na lublinskom cintoríne
je to tak 26. novembra
1985 zomrel chlapec
ten chlapec mal meno*

*zo sna a kto
má meno zo sna
tomu rozhovor s Pánom
nepripadá dlhý*

XXXIX. BÝVANIE NA ČIERNO

*d ďalších päť dní
nebudú o mne počuť alebo budú o mne hovoriť
ako o mŕtvom a zabávať sa
s mojím tieňom pri sviečkach*

*d ďalších päť dní budú hovoriť
aký príliš odmeraný som bol za života
a ako som sa pred smrťou bránil v teplých
ramenách starcov z Farbiarskej*

*to bude smutný príbeh o chlapcovi
s ukradnutou slnečnicou a šestnástich*

*knižkách ukradnutých toho dňa
a o tom ako sa onen chlapec zamiloval*

*do slnečnice keď si noc prišla
po svoje zrno*

LIX.

*prišiel som do Lublina lebo tu je
moje ležovisko aj niekde inde
mám ešte slamník nevyprášený po Leszkovi
a zaklopal som na dvere môjho dievčaťa*

*to je dobre prinajmenšom nachádzam
jeho šfanky keď prichádzam odnikiaľ
teda sa nevyparil zápach moču
odkedy som uveril v posvätnosť škvŕn*

*prišiel som do Lublina lebo tu je
moje ležovisko aj niekde inde
vidieť škvŕny na matraci v ktoré verím
keď sa vraciam odnikiaľ a chce sa mi žiť*

Preložil MARIÁN MILČÁK.

Carambol Mesa Verde

MACIEJ DAJNOWSKI (nar. 1972), prozaik. Vydal zbierku poviedok
Opowieści garmazeryjne (Poviedky studenej kuchyne, 1999). Býva v Gdansku.

Kotiakulao šiel na koni stredom ulice, pravou rukou podoprený v bok, ľavou stískajúc opraty. Niesol sa v sedle rovnomerným pohybom proti času i proti sebe. Pred hodinou videl v ďalekohľade na opačnom konci doliny svoju čiernu postavu, ako zostupuje skalnatým úbočím k ospalej úľfabine mestečka. Spod okraja skloneného klobúka vrhal teraz okolo seba ostrážité pohľady. Mesto v čase poludňajšej páľavy vyzeralo vymreté, ani opustený pes s krívajúcou nohou sa nepotuloval ulicou zaliatou slnkom a Kotiakulao veril, že seba zazrie najmenej o cvaknutie spúšte skôr. Až do konca si nebol istý, či mesto je aj niečím iným, než iba rozpáleným kúskom púšte, kde žijú len štrkáče, ani či blúdi pomedzi rúcajúce sa domy zo snehobieleho kameňa alebo pomedzi agávy, vysušené ako stružliny. Púšť ho už neraz zavádzala svojou záľubou napodobňovať miesta, ktoré dávno neexistovali. Tu však poznal každý kameň, každú zmenu vo sfarbení piesku, škrípanie každej okenice. Vracal sa, kam nikdy nestúpila jeho noha a kam ju v priebehu sedemdesiatich rokov ani nemal v úmysle položiť. Lezieš do poriadnych nepríjemností – bez výstrahy sa ozval Kotiakulao v kôň. Nepýtal som sa – odvrkol jazdec. – Dobré. Ak je tak, potom ma už nebudeš počuť až do konca toho škaredého príbehu. Umývam si ruky. Kôň sa skutočne už neozve do konca toho škaredého príbehu, zatiaľ čo Kotiakulao sa nesie na koni stredom ulice, ľavou rukou podoprený v bok, pravou stískajúc opraty. Číti svoju prítomnosť, svoj napoly živočišny a napoly rastlinný pach, niekde tu, niekde celkom blízko. Ide proti sebe a, snáď, proti predurčeniu. Po ulici prebehne opustený pes s krívajúcou nohou, zastane, pozerá na jazdca a skuvíňajúc fujazdí preč. Dobrý aj taký znak života. Pes mizne pod arkádami patio, ktoré vidieť cez vylomené krídlo brány, skučanie stíchne náhle, udusené. Kotiakulao začuje šramot a obráti sa dozadu – nič. Iba v stojatom vzduchu sa dvíhajú víry piesku. Ako vo sne, ktorý sa už kedysi sníval – v stojatom vzduchu sa dvíhajú víry piesku a smetí. Kotiakulao je už dosť stará líška, aby sám pred sebou predstieral odvalu, mal by teda vytiahnuť károvanú šatku a otrieť zarosené čelo. V podstate tak urobil v to dopoludnie. Nech by ti narozprávali čokoľvek, Kotiakulao mal v sebe v tom okamihu veľa z človeka. Teraz tiež nepredstieral sám pred sebou nadšenie, ani chuť postaviť sa čelom svojmu osudu, ktorý pred storočím namaľoval na červených misách Indián Tapirao. Nad zvrášteným čelom zakvitla makom károvaná šatka. Štrngot ostrohy.

V tak dojmavom tichu taký nesmelý zvuk ako štrngot ostrohy je ako biť na poplašné zvony. Kotiakulao náhlým pohybom dvíha pušku, podstata ktorej spočíva v strachu, potom sám seba upokojuje: boli to jeho vlastné ostrohy, ktoré vyzvonili poludnie. Na ich mierny tón odpovedá teraz štrngot mincí v mešči patriacom Kotiakulaovi, rezonancia zlatého zuba, chvosty štrkáčov a nakoniec búšenie do zvonov. Poludnie, poludnie, poludnie – vrieska vypasení San Juan de las Casas, Už je čas, už je čas, už je čas – vzlyká zdesený Edgar Allan, Preč z priční, umrlci – kričí krvilačne Seržant. A hľa, mesto

ožíva dupotom a vravou. Kotiakulao cíti okolo seba pohyb, chodci v dave sa otierajú o boky koňa a nohy jazdca. Obrovské Kotiakulaove nozdry vetria vôňu potu, ostrého korenia, zo smradľavej zmesky lovia vône žiadúcich žien a vyziabnutých mužov, pach jedu, ktorý práve podáva mužovi doňa Mala Strana a otupujúcu vôňu nechcenia, akú prechováva pôrodná asistentka k novorodencovi. A ešte vôňa dieťaťa – už známa? – a vôňa indiánskeho zlodēja, ktorý krok za krokom kráča za Kotiakulaom. A navyše zvuky – Kotiakulao konečne počuje, ako sa horúci vzduch odráža od drapľavej tehly domu alkada. Počuje pokoj lastovičky, ferment mačacieho hladu, povzdychy podpier dvíhajúcich povalu pitvora. Kotiakulao strihá zajačiami ušami a chytá do nich stony a bubnovanie kvapiek potu, ktoré padajú z bronzového ramena na lysinu mačacích hláv. A počuje mäkké štebotanie noža, ktorý hľbí telo. A počuje, ako v tej hodine úderu čiesi telo klesá bez toho, aby protestovalo a ako zároveň usychá jeden kvet Araukárie. Všetko toto Kotiakulao počul a všetko toto cítil.

A pred jeho očami je iba sen, ktorý sa mu sníval pred rokmi, iba víry piesku, ktoré sa dvíhajú v stojatom vzduchu. Lebo Kotiakulao sa občas pozerá na tú, no občas na celkom inú stranu. Pretože kvôli detskej chorobe, kvôli snu, ktorý sa mu kedysi sníval, nie je mu dané, aby odlišoval túto stranu od celkom inej. A Kotiakulao nevie, či sa to s nežným popevkom zosúva bridlicová krytina z domu alkada, alebo to opadáva kvet agavy, či nevládný stravec prstov uvádá v zátíši na mačacích hlavách, alebo to vädne len kvet Araukárie. A tak Kotiakulao pokračoval ďalej oslepený slnkom, ohlušený partitúrou cudzích osudov, otupený ťažkými vôňami, ktoré v sebe ukrývali cudzie tajomstvá. Nebolo mu dané prehĺbiť dôvernosi, nebolo mu dané ovplyvňovať beh udalostí. Bol obdarený darom, ktorý mu odňal záväznosť ľudských skutkov. Išiel proti sebe, proti času, proti pamäti, a nanovo vytváral nové tvary toho, čo už bolo. Cestoval, ako to pred storočím vyškriabali ruky blázniveho analfabetu na nádobu z tykvy, ako to na farebný pokrovec namaľovali starecké ruky Indiánok. Pretože proti osudu sa nemôže obrátiť. Horúčava sa stupňovala, pred očami Kotiakulaa vírili dúhové kruhy – vtáky bez mena, vernejšie ako supy. V okne nad ulicou sa mihla známa tvár ženy, no možno to bola iba zlomyseľnosť púšte, ktorá už veľakrát lákala Kotiakulaa vrtkavými príslubmi. Ukážka voní a paleta zvukov ho opustili rovnako náhle, ako sa predtým zmocnili jeho zmyslov. Na chvíľu sa cítil starý a unavený a ohúrený presilou vnemov. No napriek tomu, čo ti bolo povedané, Kotiakulao má v sebe veľa z človeka. V tej chvíli potrebuje istú ruku a silné rameno. Opakovane uchopí karabínu nabíjanú striebornými cvočkami. Vkladá do zásobníka striebornú guľku pomazanú posvätným olejom. Všetko, čo robíš, rob s Bohom, a nie proti – Kotiakulao sa prežehnáva a bozkáva tri zložené prsty – na opačnej strane Plaza de Armas vidí seba. Kotiakulao mieri pomaly, stojac v strmeňoch. Zadržíava dych a bez náhlenia nafahuje červený kohútik spúšte. Zadržíava dych a bez náhlenia nafahuje červený kohútik spúšte, nôtiač si pritom pokojnú melódiu. Zatína zuby a nôti si cez ne svoju obľúbenú melódiu. Kotiakulao nikdy neminie cieľ. Kotiakulao neminie cieľ častejšie ako raz za sto rokov. Neminie cieľ, pretože nedostal dar vplyvať na veci a ľudí. Strieborná guľka Kotiakulaa je altovým strieborným hlasom Mojry. Míňa cieľ, keď Mojrin altový hlas prechádza v nachladnutý diskant. Nie častejšie ako raz za sto rokov. Dvojité ozvena výstrelu odráža vo svojej tónine poplätané strechy nájomných domov a mračná holubov sa prudko vznášajú k rozpálenej oblohe, a chmára netopierov sa zamotáva do vlasov nebožtíkov. Kotiakulao nečaká, kým usadne dym výstrelu, otáča sa na päte a púšťa sa zvlneným úvozom agáv k svahom doliny. Štrk škrípe pod kónskými kopytami.

Preložila IVA HANKOVÁ.

A

N

R

A

S

P A W E Ł

PAWEŁ SARNIA (nar. 1977), básnik. Svoje básne publikoval v časopise Studium, Kwartanik, Artystyczny, Fa-art a roku 2001 v antológii *W swoją stronę* (Na svoju stranu). Vydal zbierku *Biely Ojczek* (Biely Otčenáš, 2002) a spoločne s Pawłom Lekszyckým *Ten i tamten* (Ten a tamten, 2000). Býva v Jaworzynie.

ČERVENÝ, ČERVENÝ

Dorote T.

*Je červený súmrak obdobia sucha. Noc bude chladná.
Videla si? Burina
si uvila hniezda. Čoraz viac kameňov –
kameň na kameni sa rodí.
A ďalej je komín, hromada dreva na kúrenie. Je oheň.
Stačí zapáliť. Sú otvorené okenice,
ktorým sa zasekli pánty. Uvidíš,
ako oživa mlyn rieky. Kamene
sa otvoria a rozkvitnú.
Odkedy znova veje vietor, aspoň
máš dlhšie vlasy. Táto noc*

*bude chladná.
Dom rozsvieti Otec.*

BIELY PAHOROK

Oli B.

A teraz si vyberieš svoj kameň

*nech sa stane zrnom
nech sa premení na sochu nech svieti
nech mu modly dvíhajú
bratia jeho
menší*

*nech ho stráži vietor
a tá prázdnota*

*dookola je more
machu odídeš
bezpečne.*

NEPLAŠ OHEŇ OTČE

*Silné sú Otče silné
sú dlane ktoré kímia oheň
neplaš oheň
prosím
vody budú horké*

Telá i vody sa začnú

*rozostupovať lebo sa rozostúpiť
majú
rozostúpia sa rozostúpia sa*

*Otče moje telo možno
príde oheň nás možno
rozoženie*

KAMEŇ BOL PRE MŇA

*Pretože sa súmrak bál a cúval
a kameň bol pre mňa
a ja pre kameň
a navzájom sme si boli
ľahostajní
ľahko sa kameň
od súmraku oddeľoval*

*a mľaská rieka
a dymu dymu chmáry
a chuchvalce vyliezajú
z pecí a ohnísk
a plno je smejúcich sa
bodliakov
a vtáky lebo vtáky ešte sú*

*smejú sa zo mňa
a krúžia krdle a chmáry
vylieva sa rieka
pretože puká od smiechu
a rozostúpia sa mosty
a bodliaky lebo bodliakov je tu veľa
sa smejú*

*lebo neviem
oddeliť kameň od súmraku
odkedy som vyšiel
z ohňa
pretože som sídlil
v ohni
pretože z ohňa prichádzam.*

Preložila KATARÍNA LAUČÍKOVÁ.

Hasta la vista, Škodce

JAN KRASNOWOLSKI (nar. 1972), prozaik. Uverejňoval v časopisoch Studium, Lampa & Iskra Boža. Vydal zbierku poviedok *Deväť jednoduchých pesničiek*. Byva v Krakove. Táto poviedka sa tohto roku ukáže v zbierke *Klietka*.

Zbožňujem cesty na dedinu. Vtedy sa môžem nadýchať pravého čerstvého vzduchu a piť mlieko bez konzervačných látok. Okrem toho sa z času na čas rád porozprávam s ľuďmi, ktorí ešte nie sú skazení vedomosťami o takých javoch ako cholesterol, internet či postmodernizmus.

Takto som uvažoval pri pohľade na pomaly ubiehajúcu krajinu za oknom. Preplnený linkový autobus dýchavične zdolával strmé serpentíny. Motor na najnižšom rýchlostnom stupni zúrivo ryčal a my sme sa pohybovali dopredu rýchlosťou flegmatickej korytnačky. V istej chvíli som sa dokonca obával, že o chvíľu bude treba vystúpiť a tlačiť tú rozheganú rachotinu do kopca. Po obidvoch stranách cesty rástol hustý jelšový les. Bol výnimočne teplý september. Stromy pomaly menili farbu, prechádzajúc od zrelej zelene dožltá. Pomyslel som si, že to vyzerá, akoby sa listy v jeseni zbavovali modrého farbiva. Ak zelená farba vzniká v dôsledku zmiešania žltej s modrou, teraz akoby dochádzalo k opačnej reakcii – zo zelených listov kamsi mizne modré farbivo, a preto listy žltnú. Ostáva už len otázka, čo sa deje s modrým? Po chvíli som to už vedel. Modré sa uvoľňuje do atmosféry, pričom spôsobuje, že nebo je také belasé.

Jelcz konečne dosiahol vrchol kopca, radostne sebou trhol, načo začal uháňať čoraz rýchlejšie dole do údolia, kde sa uprostred lesov nachádzala dedina Škodce.

V Škodcoch sa mala konať svadba môjho kamoša Zdochliaka. Telegram, ktorý som dostal už pred týždňom bol dosť lakonický, čo koniec koncov veľmi presne zodpovedalo štýlu jeho odosielateľa: „ŽENÍM SA STOP SI SVEDOK STOP PRÍĎ STOP“.

...

Zdochliak bol prvý človek, ktorého som si všimol, keď autobus podskakujúci po mačacích hlavách vošiel na malé námestíčko a plašiac stádo husí, zastal pred dedinským konzumom. Nevšímnuť si Zdochliaka je prakticky nemožné. Svojou postavou by mohol dohnať do komplexov aj Arnolda Schwarzeneggera.

Vystúpil som. V priúzkom saku, v naškrobenej košeli a s kravatou, ktorej som poslednýkrát dovolil škrtiť krk pred piatimi rokmi pri maturite, som sa cítil ako pajác. Zároveň som si všimol, že kytica v celofáne, ktorú som držal v ruke, neznesla cestu práve najlepšie. Zvítili sme sa. Zapálili sme si.

– Tak ty sa naozaj ženíš? – opýtal som sa.

– Myslel si, že si z teba robím dobrý deň? – odpovedal otázkou na otázku Zdochliak. Usúdil som, že nemá práve najlepšiu náladu.

– Vyzeráš ako debilný hipík, ale svokrovcom sa zrejme zapáčiš, – skonštatoval, keď si ma dôkladne obzrel. – Tí majú teda mizerný vkus, – vzdychol si, – objednali dokonca disko kapelu.

– Povedz konečne, – zvedavosť mi nedala dlhšie čakať, – s kým sa to vlastne ženíš a prečo práve tu, v takejto diere?

Zdochliak netrpezlivo hodil rukou.

– Možno je to diera, ale na lúke rastú krásne huby. Poď, nemáme čas, cestou ti všetko vysvetlím.

• • •

Keď sme vchádzali na široký dvor gazdovstva budúcich Zdochliakových svokrovcov, vedel som už takmer všetko. Zdochliak sa na štúdiách zoznámil s kočkou s trochu excentrickým menom Marioletta. Fascinovaný jej sviežim pôvabom a bezstarostným prístupom k životu rýchlo sa do nej zamiloval. Marioletta sa odsťahovala z internátu a začala bývať v Zdochliakovej garsónke. Žili by spolu dlho (a možno krátko?) a šťastne, nebyť odporne tradičného svetonázoru Mariolettiných rodičov, ktorí, keď sa o celej záležitosti dozvedeli, predložili úbohému Zdochliakovi ultimátum: Alebo sa oženiš, alebo ruky preč od našej dcéry. Niektorí prirovnávajú lásku k silnému vínu. Je v tom asi veľa pravdy, lebo nie som schopný uveriť, že by môj kamoš, ktorého poznám už z pieskoviska, mohol triezvy podľahnúť takému nechutnému vydieraniu. Došlo to tak ďaleko, že Zdochliak, od malička vychovávaný v úplne ateistickom duchu u nebohej tetky Nade, kúpil za ťažké peniaze falošný krstný list, aby mohol mať cirkevný sobáš. Nezamýšľal pozývať nikoho zo známych, ale dozvedel sa, že bude potrebovať svedka. Bol som jeho posledná nádej.

• • •

Gazdovstvo budúcich Zdochliakových svokrovcov pôsobilo impozantne. Všetko už bolo pripravené do poslednej bodky – vstupná brána bola ozdobená farebnými stužkami. Na samom vrchu trónil nápis „VÍTAME NOVOMANŽELOV“. Pred veľkým dvojposchodovým domom boli rozostavené stoly v tvare podkovy. Oproti postavili pódium pre hudobníkov. Prekvapili ma len všadeprítomní strakatí umelohmotní trpaslíci. Trpaslíci usmiati, aj trpaslíci nasrdení. Trpaslíci stojaci, aj trpaslíci sediaci na pníkoch. Trpaslíci pracujúci, aj trpaslíci leňošiaci. Trpaslíci špárajúci si v nose, aj trpaslíci pijúci pivo. Bolo aj niekoľko cikajúcich a kakajúcich trpaslíkov. Všimol som si dokonca jedného, ktorý onanoval. Napriek takejto rôznorodosti mali všetci škriatkovia jednu spoločnú vlastnosť: neskonale debilný výraz tváre.

– Svokrovci s týmito nepodarkami kšeftujú, – vysvetlil mi Zdochliak, – posielajú ich do Reichu, tam sa mihajú ako teplé žemle. Teraz si zmysleli, že každý svadobný hosť jedného takého dostane.

Povedal som, že najradšej by som chcel trpaslíka, ktorý si honí vtáka. Vtedy sa na mňa Zdochliak pozrel tak, že som sa rozhodol tému trpaslíkov viacej nenačínať.

Potom prišiel čas na moje predstavenie. Zoznámil som sa s rodičmi Marioletty, s jej dvoma bratmi, tetkami, bratancami, kopou ujov a strýn. Bola tu aj sama Marioletta. Iste, bola dokonca celkom pekná, ale absolútne nie môj typ. Príveľmi filigránska, pri obrovskom Zdochliakovi vyzerala ešte drobnejšia. Ja mám radšej dievky krv a mlieko.

Do oka mi padla vysoká kočka, naoko sedemnásťka. Mala peknú tváričku, a čo bolo dôležitejšie – super nohy, celkom ako z reklamy na lykru. Potešil som sa, keď ma Zdochliak informoval, že bude mojou spolusvedkyňou. Pomyslel som si, že sa možno bude dať niečo podniknúť.

Nechce sa mi presne opisovať udalosti, ktoré predchádzali samotnému sobášu. Som alergický na folklór tohto typu. V každom prípade som súcitil so Zdochliakom, keď kľačiac na kolenách pred svojimi budúcimi svokrovcami, prijímal ich pozhnanie. Svokrovci mali v očiach slzy a zrazu sa zjavilo množstvo starých báb, ktoré začali lamentovať a zavíjať, celkom akoby sa prihodilo nejaké nešťastie. Na dôvažok zazneli ľudové spievanky. Potom sa všetci naládovali do Mercedesov a odviezli sme sa do kostola, vzdialeného od domu nejakých tristo metrov.

• • •

Svadba sa začala tradične, čiže pohárom šampanského. Mladomanželia zatancovali prvý

valčiek. Potom zase prípitok, pre zmenu vodka. Po návšteve kostola som ako obyčajne cítil istú pachuť, ktorú sa mi podarilo spláchnuť až druhým pohárom „Svadobnej vodky“. Vysoká čierna Eva, ako som sa stihol dozvedieť, sedela po pravej strane. Všetko sa uberalo správnym smerom. Mojm druhým susedom bol jeden z ušov, päťdesiatročný chlap, istý Štefan. Dobré číslo. Pri prvej príležitosti sa ku mne naklonil a povedal:

- A ten jeden paskudník, čo sme ho do chlievika zavreli, by nežral nič iné, iba repu..

- Koho ste zatvorili do chlievika, brava? - veľmi mi nezáležalo na udržiavaní tejto konverzácie.

- Ale kdeže brava, človeče! Zeleného! Vyliezol z lesa a repu vyžieral.

- Ujko, že už neprestanete vraviť ľuďom také hlúposti, - Eva pohrozila Štefanovi prstom, nato sa na mňa usmiala a dodala: - Ujo Štefan mal nehodu na motorke, udrél si hlavu a od tej doby trochu pletie od veci.

- Napime sa ešte, - navrhol som. Chlapci z disko kapely spievali o láske. Koniec koncov ich repertoár sa obmedzoval len na pesničky o láske. Zdochliakov svokor krúžil s košíkom plným fliaš „Svadobnej“ a nahrádzal už vyprázdnené. Bol teplý večer, zábava sa ešte len rozbiehala.

Chvíľu nato sa mi prihodila zvláštna príhoda. Išiel som na toaletu, ktorá sa nachádzala na prízemí domu. Vchádzajúc do obrovskej, ružovými kachličkami vyloženej kúpeľne som uvidel niečo, čo zapríčinilo, že mi od úžasu klesla sánka. Mladší z Mariolettiných bratov Marián sa skláňal nad umývadlom a ako vysávač vťahoval sklenenou rúrkou do nosa dlhú čiarku bieleho prášku vyspaného na zrkadielku. Skôr než si ma stihol všimnúť, som sa potichu stiahol.

Keď som sa vrátil, Eva tancovala s druhým Mariolettiným bratom Mietkom. Nevyzerala veľmi šťastne.

Ujo Štefan sa na mňa opäť zavesil.

- A tí zelení boli traja. Po nociach vyliezali z lesa a na poli za stodolou vyhrabávali repu. - Trochu ma to zaujalo.

- Čo sú to zač tí zelení, - opýtal som sa, - skauti?

- Najsamprv sme mysleli, že sú to diviaky, potvory, prejedli sa zemiakov a včul' repu žerú. A tak Kazimír, ináč Mariolettin táto, zobral synov a vybrali sa za stodolu. Čakali zo dve hodiny, nakoniec priliezli. Takí malí a celí zelení. Akože ľudia, ale aj nie ľudia. A bolo to akési dengľavé, lebo keď Marián jedného pretiahol lievčom, ten hneď a zaraz dušu vypustil. Druhého zobral živého a zavrel do chlievika, tretí sa stratil v lese a viacej sme ho nevideli.

„Ten má teda fantáziu,“ pomyslel som si, „už som na dedine počul veľa historiek vycmúľaných z prsta, ale takéto niečo ešte nikdy. Ale možno iba pričasto pozeral televíziu, Akty X, alebo niečo podobné.“

- A ujo zasa to svoje? - Ani som si nevšimol, kedy sa vrátila Eva. - Ak budete, ujko, ďalej takto tárať, tak vás tiež zavrieme do chlievika.

Potešil som sa, že sa vrátila. Rozhodol som sa, že idem na vec. Bola by škoda premárniť taký pekný večer. - Počkaj chvíľu, hneď sa vrátim, - povedal som. Podišiel som ku chlapcom z disko kapely a dal som zahrať „Bieleho macka“.

•••

Nebolo ešte veľmi neskoro, ale prví hostia už padali pod stoly. Chlapci hrali „Bieleho macka“, ktorého som objednal. Tancovali sme. Rozprávali sme o banálnych záležitostiach a ja som cítil, že naše hormóny vyčirňajú čoraz väčšími. Normálna fyziológia, aspoň pre takéto chvíle sa oplatí žiť. „Ak ju dnes nepretiahnem, budem to ľutovať do konca života,“ pomyslel som si.

- Máš veľmi pekné oči, - povedal som.

- Naozaj? - potešila sa, - tu chlapci také veci dievčatám nevravia, len by hneď chceli...

Pritúlil som ju silnejšie. Kútkom oka som si všimol, že Zdochliak sa pre niečo háda so svojou ženou.

Opýtal som sa Evy, čím sa zaoberá. Povedala, že pracuje na trpaslíkoch. Vlastne ich maľuje

a vôbec, už má tej práce plné zuby.

– Nikdy som nevidel miesto, kde sa robia trpaslíci, ukážeš mi? – Vôbec mi nešlo iba o to, aby som sa s ňou ocitol niekde v ústraní. Pravdu povediac, najmä o to, ale tí trpaslíci ma tiež zaujímali.

– No, neviem, ak sa niekto dozvie... – Jej odpor slabol. V tej chvíli som už nevedel, či myslí na trpaslíkov, alebo aj na to, k čomu malo nepochybne dôjsť. Možno vôbec nebola taká hlúpučká, za akú som ju považoval.

Po chvíli sa rozhodla. – Poď, – potiahla ma za ruku. Opustili sme jasne osvetlené priestranstvo a zamierili sme k veľkej budove z neomietnutých tvárnic. – Tu je dielňa, kde sa robia tie ohavy, – povedala. Vošli sme nejakým bočným vchodom. Ocitli sme sa v priestrannej hale.

Vo vzduchu sa vznášala aróma taveného plastu. – Teraz nemôžeme zažnúť svetlo, – zašepkala. Oči si pomaly zvykali na tmú. Vlastne nebola až taká tma. Len teraz som si všimol, že je spln. Veľký, ideálne okrúhly mesiac svietil cez okno ako gigantický halogén. Poobzeral som sa. Zo všetkých políc sa na mňa pozerali stovky trpaslíkov. Teraz vyzerali ináč ako na trávniku pred domom. Akosi hrozivo, možno to spôsobovali tie, ktoré vrhali. Zišlo mi na um, že je to veľká armáda gnómov, čo čaká len na signál, aby na nás zaútočila. Zmenil sa aj výraz ich tvári. Bol teraz trochu zlovestný, ale aj tak debilný. „Nech len pozerajú, zlovestno-debilní zasrani,“ pomyslel som si. Pritiahol som dievča k sebe. Nebránila sa. Začali sme sa bozkávať. Moja ruka chvíľu vychutnávala pôvabný tvar jej zadku a potom sa jej vsunula medzi nohy. Nemala nič proti tomu. – Roztrháš mi pančucháče, – zašepkala, ale neznelo to presvedčivo. „Predsa len sa oplatilo prísť,“ pomyslel som si. Oprel som ju o policu a rozopol blúzku. Bol som strašne nadržaný. Ona napokon tiež. Opäť som ju začal bozkávať. Zrazu som pocítil, že ma niečo ovalilo po hlave. Na chvíľu ma to omráčilo.

– Kúrva! – zastonal som, chytajúc sa za miesto, kde mi okamžite navrela hrča. Pozrel som na dlážku, kde teraz ležalo to čosi, čo ma ovalilo. Bol to jeden z trpaslíkov. Zrejme stál na samom kraji, a keď sa policu trochu zakolísala, spadol a tresol ma po gebuli. Teraz ležal roztrieskaný na betónovej dlážke. – Tak ti treba, ty skurvysyn! – Zúril som.

– Treba ho upratať, aby nikto nič nezbadal, – povedala Eva. Zohol som sa, aby som pozbieral črepy a hodil niekam do kúta. A práve vtedy som si všimol, že z trpaslíka niečo vypadlo. Balíček veľký ako škatuľka cigariet.

– Čo je toto zase? – spýtal som sa, prstami trhajúc fóliové vrecko.

– Radšej to nechaj tak, môžu z toho byť problémy, – Eva sa očividne niečoho bála, ale ja som si už s balíkom poradil.

Vo vrecúšku bol biely prášok. Vysypal som trochu na prst. Priložil som si ho k nosu a potiahol som. Zaštipalo to. Hneď sa mi v hlave rozsvietilo. Amfetamín! Rozhádzané časti skladačky skočili na svoje miesta. Starý kšeftuje s amfetamínom, ktorý pašuje v trpaslíkoch do Nemecka. Tak to je teda gól! Teraz už nie je ťažké uhádnuť, odkiaľ Marián berie tovar. Práve som otváral ústa, aby som sa opýtal Evy, či vie, o čo tu ide, keď ma po druhý raz v tú noc niečo ovalilo. Tentoraz nie silou jedného, ale hádam tisícich trpaslíkov.

...

Prebral som sa. Gebulu mi išlo rozhodiť. Chvíľu trvalo, kým som si spomenul, čo sa stalo. „Niektomu musel ísť za nami do dielne,“ myšlienky mi úbohým, pootĺkanou hlavou lietali ako tryskáče. „Určite jeden z Mariolettiných bratov. Alebo sám starý? V každom prípade som sa dostal do riadneho srabu. Som zvedavý, čo chcú so mnou urobiť? A kde vlastne som?“ Bola tma. Ležal som na dajakej smradľavej slame. Vystrel som ruku pred seba a dotkol sa steny. Masívne brvná. Žeby som sa naozaj ocitol v chlieviku, o ktorom som už mal možnosť počuť? Nadvihol som sa. Zhruba meter nad mojou hlavou som si všimol malé zamrežované okienko. Vonku sa už šerilo. Zdochliak si hádam všimne moju neprítomnosť? No ak aj áno, – zišlo mi na um, – zrejme si pomyslí, že som sa niekam zašiel s Evou a sotva ma bude hľadať. Ozaj, čo sa vlastne s ňou stalo? Možno je tiež do toho zapletená?

Vo vrecku som našiel škatuľku zápaliiek. Boli v nej iba tri zápalky. Prvá sa mi zlomila. Druhu som na chvíľu osvetlil miestnosť. Malá kutica dvakrát tri metre. Pevné dvere. Na dlážke okrem slamy veľa porozhadzovanej napoly zhnitej repy. V kúte zasa... Kým zápalka zhasla, stihol som len skonštatovať, že nie som sám. V kúte sedela akási schúlená postava. Neveľká, ako dieťa. „Barbari!“ pomyslel som si. Raz som už počul o zvrátenej rodine, ktorá niekoľko rokov držala dieťa v komôrke.

- Neboj sa, – povedal som ticho, – neublížim ti.

Podišiel som a čupol si vedľa. Zapálil som poslednú zápalku. A len-len že som ju nepustil. Tvár, ktorú som uvidel, nebola tvárou dieťaťa. Vôbec to nebola ľudská tvár! Bledozelená pokožka natiahnutá na holej lebke. Malý vyhrnutý noštek a šikmé oči prižmúrené proti svetlu pridávali tejto fyziognómii akési ázijské črty. Viac podrobností som nestihol zaznamenať, lebo posledná zápalka zhasla. „Asi mi šibe!“ to bola prvá myšlienka, ktorá mi zišla na um. Vari to predsa len nebol amfetamín. Z toho, čo viem, po áčku nie sú halucinácie, a ja som ich očividne mal. Nie dosť, že ma zavreli do chlievika, ešte aj v mojom mozgu vystrája akási neznáma substancia.

Vtedy som odo dverí začul tlmené hlasy. Niečo buchlo a dvere sa odchýlili. – Žiješ? – začul som. Na prahu stála Eva s ujom Štefanom.

- A to ťa, chudáčika, zatvorili do chlievika ako dáke prasa? – zachichotal sa ujo.

- Všetci sa ožrali a spia ako zarezaní, – povedala Eva. Až teraz som si všimol veľkú modrinu pod jej okom. – Vydeš von, alebo radšej ostaneš tu?

Ako sme tak stáli, v chlieviku zrazu niečo zašuchotalo, vyskočilo a odstrčiac nás, vyletelo von a v okamihu zmizlo v raňajšej hmle.

- Aha, zelený ubzikol, – skonštatoval ujo Štefan, – aj vy by ste mali utekať.

- Nie tak rýchlo, – povedala Eva, – ešte musíme niečo vybaviť.

•••

Nachádzali sme sa v dome Zdochliakových svokrovcov, v tej istej izbe, v ktorej Zdochliak prijímal rodičovské požehnanie. Eva pristúpila k stene, na ktorej viseli obrazy znázorňujúce Matku Božiu a Ježiša s horiacim srdcom. Zvesila Ježiša. Otvorenie trezoru, ktorý sa nachádzal za ním, jej zabralo niekoľko desiatok sekúnd. Vnútri ležali rovno poukladané hrubé zväzky bankoviek. – Mám nárok, vždy meškali s výplatou, – skonštatovala, strkajúc obsah trezora do igelitky, – a pritom majú toho toľko, že už nevedia, čo s tým robiť.

- Počkaj, počkaj, tie peniaze pochádzajú z obchodu s drogami a ako také podliehajú konfiškácii v prospech štátu, – ozval sa doteraz mlčiaci ujo Štefan.

- Ujo? Čo vy, veď predsa... – Eva bola zaskočená možno ešte väčšmi ako ja.

- Odteraz nijaký ujo Štefan, ale kapitán Rys z Úradu na ochranu štátu, – predstavil sa.

- Štefan, ty sviňa, už dávno som ťa upodozrieval, pojebanec špinavý! – Vo dverách stál Zdochliakov svokor a držal v rukách štucer s odpílenou hlavňou, iba o jeden stupeň kalibru menší ako kanón. Spozna chrpta mu vykukovali obidvaja synovia, Mietek i Marián.

- Nič mi nemôžeš urobiť, poslal som hlásenie do centrály, – povedal kapitán Rys.

- Na mňa s takýmito fintami nechod', Štefan! – triumfoval starý, – prednosta pošty je môj švagor, všetky tvoje udania skončili v koši. A teraz k stene! – kývol zbraňou. – Takto mi pokaziť dcérimu svadbu!

- Tak čo s nimi urobíme, otec? – opýtal sa Marián. – Dať im po kotrbe a do vápna, ako toho, čo sme ho za stodolou...

- Ale Evičku nechať, ešte sa zide, – dodal Mietek a chlípne si oblizol pery.

- Čo sa to tu vlastne deje? – teraz sa pre zmenu zjavil vo dverách Zdochliak.

- A ty synku, čo tu robíš? – obrátil sa svokor. – Nemiešaj sa do cudzích vecí. Radšej sa vráť hore k Mariolke, tam je teraz tvoje miesto.

- Ja som vám, otec, práve chcel povedať, – videl som na Zdochliakovi, že je pevne rozhodnutý, – že seriem na celý ten váš biznis aj na vašu Mariolku. Len čo som sa s ňou zosobášil, hneď sa z nej vykľula taká potvora, akú som ešte nevidel. A nebohá teta Naďa mi vždy

vrela: „Nikdy sa nežeň chlapče, lebo manželstvo je hrob lásky“. Nuž teda odchádzam, a Mariolku si nechajte.

- Nemôžeš! - zarehotal sa svokor. - V Písme stojí: „Čo Boh spojil, človek nerozlučuje!“

- Ale môže, - ozval som sa ja. - Jeho krstný list, - ukázal som na Zdochliaka, - je totiž falošný. Celý tento sobáš je neplatný.

V tej chvíli mal starý presne taký istý výraz tváre ako všetci jeho trpaslíci.

To, čo sa zomlelo hneď nato, trvalo vari necelú sekundu. Kapitán Rys využil svokrovo nepozornosť a bleskovým pohybom vytiahol spod pazuchy veľký revolver. Neviem, kto vystrelil prvý, lebo sme sa s Evou okamžite hodili pod stôl. Zdochliak sa tam ocitol tiež. Takmer odrazu nad nami zahrnelo niekoľko výstrelov. Hneď potom buchot padajúcich tiel. A ticho. Po chvíli niekto zastonal.

Opatrne som vykukol. Pod jednou stenou, teraz ošpliechanou od krvi, ležal Zdochliakov svokor a jeho dvaja synovia. Ich stav svedčil o tom, že kapitán Rys na strelnici nemárnil čas. On sám ležal pod protíľahlou stenou. Ešte dýchal, ale tiež nevyzeral najlepšie. Na bielej košeli sa mu šírila veľká červená škvrna. Znova zastonal. Kľakol som si k nemu. Pokúšal sa niečo povedať. Naklonil som sa.

- So mnou je amen... Oznam centrále... Haľabaľov gang je rozbitý... Moja motorka je v stodole pod senom... Utekajte... - Z úst sa mu rinula krv. To bolo všetko.

• • •

Boli sme sa už dosť ďaleko od dediny, uháňajúc na motorke uja Štefana alias kapitána Rysa. Vysvitlo, že motorka ukrytá v sene je staré BMW Sahara so sajdkou. Podľa mňa absolútne hit. Opájal som sa teraz výkonom tohto nádherného stroja. Na zadnom sedadle sedela Eva a prekrikujúc rachot motora, pokúšala sa mi povedať, aby som ubral plyn. Zdochliak sa usadil v prívесе a držal v náručí veľkého onanujúceho trpaslíka. - To je pre teba, chcel si ho predsa, - vysvetlil mi, keď som vyťahoval zo stodoly motorku. „Ozaj, zobrala Eva igelitku s prachmi?“ blyso mi hlavou. Bol som priveľmi unavený, aby som sa preto teraz znepokojoval.

V priesmyku som na chvíľu zastavil motorku, aby som sa posledný raz pozrel na Škodce ležiace v údolí. Osvetlené prvými lúčmi slnka vyzerali ticho a pokojne. Priam nevinne. Vtedy sme zazreli neidentifikovateľný lietajúci objekt, ktorý sa ukázal nad lesom. Nič ma už nemohlo prekvapiť. Objekt pomaly nabral smer k dedine, obletel kostolnú vežu a potom sa vzniesol kolmo dohora. Keď sa nachádzal dajakých dvesto metrov nad budovami, na jeho spodku sa niečo zablyso a dedina zmizla. Jednoducho prestala existovať, akoby nikdy nebola.

- Hasta la vista, Škodce, - povedal Zdochliak a potom sme ozlomkrky uháňali dolu serpentinami.

Preložil MARTIN LONČÁK za redakčnej spolupráce JOZEFA MARUŠIAKA.

K

E

W

I

S

MARCIN

MARCIN SIWEK (nar. 1975), básnik, doktorand na Psychiatrickej klinike pre dospelých Collegium Medicum Jagelovskej Univerzity, organizátor každoročného filmového festivalu *Šialenstvo v kine*. Svoju poéziu publikoval v literárnych časopisoch *Studium a Charaktery*. Debutoval zbierkou *Fuga dlane*. Býva v Krakove.

II (DIALOG)

ako sa cítiš

*normálne
ako človek
po amputácii
druhého človeka*

zvierajú ma obvazy

počuješ

*obvazy mi prekážajú
v
skúmaní rany*

chceš vidieť ranu

*chcem
sa jej konečne dosýta nadotýkať
palcom*

IV (EPILÓG)

*dobré je
niekedy dokaličiť*

*niekoho
a potom ho oživiť*

COINCIDENTIA OPPOSITORUM I

*sme
ako dva steblá
čo zápasia
silou vetra*

*preto
pusť ma
lebo nemám silu
vyslobodiť sa*

*preto
pod' so mnou*

*lebo nemám silu
vytrhnúť ťa*

*tvoje ústa
ach krvácajú*

priložím bielu manžetu

*zaspí
prischne*

sni hlboko

*aby som ťa
mohol zobudiť*

odtrhnutím ruky

Preložila KATARÍNA LAUČÍKOVÁ

TOMASZ RÓŻYCKI (1970), básnik, absolvent románskej filológie na Jagelovskej univerzite v Krakove. Publikoval v mnohých literárnych časopisoch a antológiach. Vydal básnické zbierky *Váterland* (1997), *Ánima* (1999), *Mařovaná chalúпка* (2001), *Svet a antisvet* (2003) a *Dvanásť zastavení* (2004, Cena Nadácie Košcielskych). Žije v Opole.

DIERA

Toto je diera na okraji neba, medzi mračnami. Ak by si sa vzniesol a pozrel zblízka, mohol by si na chvíľu uvidieť tamten svet. Tamto mesto, modravú riekku a tamtých ľudí

v izbe. Ale čo majú znamenať tie papiere, zmätok, nedopitá káva, tie cigarety na stole? Kto je tá žena, tak šikovne ňa napodobňujúca gestami a telom, a ten muž vedľa,

opičiaci sa po mne? A čo sú to za vyplašené pohľady, horúčkovité obliekanie, rozstrapatené vlasy a sotva viditeľné chvenie rúk? To nemá pohybovanie ústami smerom k nám,

to, že zrazu začínajú hovoriť, niečo kričať? A čo ten obrovský prst, čo ju v rozhodujúcej chvíli upcháva?

ROJ

Mal som rád také choroby: oheň prenášaný dychom zo sna do sna, biele miesta za Odrou, kde už mesto hasne. V ktorýsi deň sme rozhrabali hniezda snov pri rieke

a pozerali sme sa, ako obsadzujú domy, stromy, ako cupkajú po drôtoch. Poskladal som mytológiu miest, ktoré poznačí svojim žltým jazykom, a keď sme zhadzovali odevy na dlážku,

ohníky už putovali z prstov na vlasy, obočie, preskakovali z úst na záclony. Milovali sme sa na všetkých zakázaných miestach, robili sme toľko zakázaných vecí, najmä lásku.

Mal som rád také sny, blesk oblizol zem a zadrnčalo leto. A potom úsvit odchytil dvere do izby a uvidel ten popol v ústach, popol v objatí, v zovretých pästiach prach.

EURÓPA

*Na krátky čas boli prenesení
do inej krajiny, a bolo im darované pozeranie
a dotýkanie, ale aj ochutnávanie
s detailnou perverznošťou. Hnedasté*

*víno z orechov, olivy z Nice,
jablkové víno a svetlý tabak. Na krátky čas
prenesení, tak ako stáli, cez
mračno plávajúce do krajiny cudzej reči,*

*cudzích papierikov, prirýchlych vlakov,
pohyblivých schodov a chodníkov,
otočných dvier a pohyblivých obrázkov
zrazu znehybneli, celí stuhnutí*

*a pre túto príležitosť úplne kamenní
sa až v noci pokúsili v posteli
opatrne zachvieť, dať na to svoju
bezradnú, ale nevyhnutnú odpoveď.*

PRST

*Je sivo, ale sneh sčernal a pomaly sa zažral
do chodníka a podpätkov. Mráz pri obchode
napichuje blany a v bloku nahlas praskajú
fľaše, je polnoc. Vonku, v autobusoch*

*sa rojí národ a blúdi, nie je veľa svetla.
Doma sú sladké spaliny a my. Pozerám sa cez
škáru vo dverách, hladný a očarovaný.
Dnes sa to zaobíde bez dotýkania rán,*

*bude to inak. Dnes, keď zhasnem svetlo,
prídeš ty a dotkneš sa ma prstom,
prepáliš, zlomíš.*

Preložil KAROL CHMEL.

K Ikra božia

WOJCIECH KUCZOK (nar. 1972 v Chorzowe), básnik, prozaik, filmový kritik. Doteraz uverejnil *Opowieści samowite* (1996), *Opowieści slychane* (1999 – nominácia na literárnu cenu Niké, cena za debut Poľského združenia vydavateľov), *Szkieleciarki* (2002), *Gnój* (2003 – literárna cena Niké) a *Widmokrag* (2004).

Mama mala meniny, bolo treba prísť, aj keď sme nemali tradíciu v oslavách menín, len také skromné, aby človeka potešilo, že sa na to pamätá, bez nejakých mimoriadnych hostín, narodeniny boli niečo úplne iné; tak či onak som musel pricestovať, poušilovať sa o príjemnosť. Vyrástol som už azda z toho večného zápalu pre návštevy v rodnom dome, skôr to vo mne prešlo do permanentného predzápalového stavu, lebo v určitom veku človek chápe, že netúži ani tak po domove, ani po matke, ako po detstve, po sebe samom z nenávratne strateného času. Neobedoval som, lebo by som nedobehol na vlak; vo vlaku ma posadlo čosi ako melanchólia od hladu, znervóznel som a v hltane som pocítil akýsi tlak, písmenká sa porozbiehali niekde smerom k sluchám, čítal som bezmyslienkovito titulky a vzápätí rozzúrený touto bezmyslienkovitosťou som sa rozhodol, že už viac nebudem kupovať noviny, iba ak raz za týždeň, tie, v ktorých je program rozhlasu; čím som bol hladnejší, tým väčšími som nenávidel noviny, skonštatoval som, že keď si už odvykám od zlovykov, tak sa zbavím aj týchto zdanlivo neškodných, veď čo to má byť za logiku, kupovať noviny každý deň, nestáva sa predsa deň čo deň niečo podstatné, a ak sa aj niečo stane, potom o tom píšú najmenej týždeň, človek vždy narázi na komentáre, veru tak, raz za týždeň noviny stačia, hneď sa dá získať viac času pre dôležitejšie lektúry. Čím bližšie boli K...ice, tým som bol hladnejší; čím som bol hladnejší, tým viac som nenávidel, pomyslel som si, že je to celkom iste žalúdočná nervozita či dokonca nejaká dosiaľ neopísaná psychóza z hladu, pomyslel som si: stálo by za to pozrieť si nejaký patologický katalóg, aby som sa presvedčil. Kým sme došli do K...íc, vlak zastavoval medzi stanicami, aby dal prednosť oneskoreným rýchlikom, zomieral som od hladu, a on zastal päťsto metrov od stanice a čakal už nevedno na čo, ľudia pred dvermi, už poobliekaní, nervózni, začal som si od hladu obhrýzať nechty, nakoniec som nevydržal, uvoľnil som tú poondiatu syčiacu blokádu dvier a vyskočil som, za mnou sa hneď vyhrnul celý huf netrpezlivcov: „Dobre, že ste otvorili, veď to už nie je možné, čo tu s nami porábajú!“ Samozrejme, len čo sme povyskakovali, vlak sa pohol, kráčali sme medzi kofajnicami, čo sa napokon ukázalo ako dosť riskantné, lebo podchvíľou odniekiaľ prichádzali nejaké vagóny. Na stanici som si kúpil hamburger a hanblivo som ho jedol cestou na električku, kryl som sa, aby ma nezbadal niekto známy; hamburger bol mimoriadne ohavný, lebo som sa neodvážil požiadať pani predavačku, aby ho neostriekala kečupom a horčicou, v takejto hladnej melanchólii som zväčša chorobne nesmelý, okydal som si kabát, šiel som teda na matkine meniny a uvažoval som, ako jej ten deň nepokaziť, žalúdok sa mi od hladu tak scvrkol, že jedným hamburgerom som ho naplnil až po okraj, vedel som, že aj keby električka meškala, nestihnem opäť vyhladnúť do takej miery, aby som zjedol mamin obed, takže jej bude ľúto, a keď ešte uvidí aj ten kabát, určite povie: „Bože, a ja som si myslela, že si už dospelý,“ a bude mi ho utierať handričkou.

A keď už poutierala, keď vložila kvety do vázy a pozvala ma k stolu, spýtal som sa jej: „Mama, čo keby sme niekam zašli, veď máš meniny?“ „Lenže ja som už dohodnutá

s Elou.“ „A kam pôjdeš s tou Elou? Veď môžeme ísť všetci traja, napríklad do parku“. Položila predo mňa polievku (polievku by som hádam ešte zvládol, zatiaľ som ju nechával vychladnúť), povedala: „No dobre, tu máš, pozri sa do novin, čo je v meste, možno bude nejaká výstava“. Teraz sýty, dokonca už bez znechutenia, som si vzal noviny a dopadlo to veľmi dobre – v Klobúku ešte trvala výstava bláznov, hoci posledný deň, takže bolo treba rátať s tlačenicou, ale to som mame nepovedal, aby som ju neodradil, veľmi mi záležalo na overení si tých psychóz hladu (hneď som vytušil, že ich musí byť najmenej niekoľko druhov); v tej chvíli prišla pani Ela a začali sa s mamou ocukávať, a tak som sa ozval: „Drahé dámy, pozývam vás na výstavu bláznov a hneď potom na zmrzlinu do Łani, dnes máme pekne, odmietnutie neprijímam.“ Mama hneď zaprotestoala: „Chlapče, kam ma to chceš zobrať, mne stačí jeden starý blázon doma, aj ten mi vie zdvihnúť mandle, keď sa vráti večer z roboty“. Ale pani Ela bola ako obyčajne na mojej strane, aj keď nepočula celkom presne, o čo ide: „Veľmi dobrý nápad, ideme; na výstave kvetov som bola pred päťdesiatimi rokmi a zoznámila som sa tam so svojím prvým mužom; obliekaj sa, meniny budeš tráviť doma až na staré kolená.“ Mama jej vysvetlila, že nejde o kvety, čo pani Elu potešilo ešte väčšmi. „Blázni? Tak to musíme ísť celkom určite, možno tam bude vystavený môj druhý muž, tridsať rokov som ho nevidela.“ A ja hneď, aby som využil situáciu: „Mami, ten druhý chod zjem, keď sa vrátíme, teraz už radšej poďme, škoda slnka.“ A tak sme šli.

Samozrejme, že bola tlačénica, predsa len to bola na takéto mesto priveľká atrakcia, pred Klobúkom bolo plno stánkov s maškrtami, len čo ich mama zbadala, prikázala mi postaviť sa do radu na pražené oriešky sumachu a sama sa postavila do radu na krówki, pani Ela sa spýtala, či na výstavu púšťajú aj so sladkosťami, či nestratíme chuť, mama odvetila, že v tom prípade sa to dá odložiť do kabeliek, ja som už takmer kupoval oriešky a zrazu som pocítil pálenie v žalúdku, vidno, že som si to zle vypočítal s tým hamburgerom a polievkou, znovu som vyhladol a to dosť prudko, so škvŕkaním, kúpil som teda dve porcie orieškov, pre mamu aj pre seba, aby som sa napchal, aj keď som vedel, že oriešky sú v cukrovej poleve a bude mi po nich skôr zle, než by ma zasýtili, naokolo bolo veľa stánkov s pečenými klobásami, no ale mame by to bolo nepríjemné, veď doma ma čakal obed; nakoniec sme sa presťahovali do zástupu na výstavu, napchávajúc sa orieškami, pocítil som, že mi nie je dobre, navyše škrkanie bolo jasne počuť, aby som to prehlušil, táral som mame a pani Ele o tom, že „v Krakove ešte ľudia chodia na mučidlá, na bláznov musia chodievať k nám“, alebo že „teraz patrí k dobrému tónu nejakého takého podporovať, každé vzácnejšie šialenstvo sponzorujú celkom seriózne osobnosti, je tu vraj vystavený blázon platený naším starostom“, takto som prehlušoval škrkanie, ale zároveň som aj dodával odvahu matke, lebo bolo vidieť, že sa cíti dosť neistá, zato pani Ela sa už pchala do vchodových dvier, lístky boli škandalózne drahé, ale ospravedlňoval som to tým, že predsa na seba musia nejakú tí úbožiaci zarobiť, tak je lepšie, že lístky sú drahé, lebo organizátori ich určite neoberú o všetko, niečo tam zostane na lieky a nemocnicu, mame prišlo pri vchode už takmer zle, „Oj, hádam sa predsa len nechcem na toto pozerať, choďte sami, ja na vás počkám“, ale zozadu nás už tlačil zástup, nedalo sa cúvnuť bez zmätku, a ja som zdedil hanblivosť po matke, dala sa teda postrčiť dnu; v Klobúku bolo dusno a pomerne šero, lebo hala bola osvetlená prirodzeným denným svetlom cez presklenú strechu a vonku sa akurát zamračilo, len spoza výkladných skiel, z ciel, v ktorých boli umiestnení blázni, sa predieralo tlmené svetlo neónových lúčov.

Pri každom exponáte visela tabuľka s názvom choroby a značkou sponzora výrazne napísanou fosforeskujúcimi písmenami. Dali sa použiť aj slúchadlá, jedna súprava bola určená na reprodukciu zvukov spoza skla, do druhej lektor čítal presný opis daného prípadu. Pri čakaní na slúchadlá sme nazreli do prvého priestoru. Tabuľka informovala, že práve toto je chorý sponzorovaný mestskou radou, veľmi drahý prípad, nazývaný depresívna repetóza. Nič mimoriadne sa tam nedialo, pohľadu verejnosti bola vystavená izba, v ktorej evidentne pokračovali prípravy na nejakú slávnosť, všetci sa motali okolo stola, dvíhali zástavu, v kúte

stála jedlička a pod ňou boli poukladané darčeky, domyslel som si, že ide o Štedrý večer, čo mi pripadalo dosť kontroverzné v októbri, dokonca aj na výstave bláznov, v kresle sedel muž a pozoroval prípravy s evidentným uspokojením; pozreli sme sa na seba s mamou, pani Ela sa už predrala k slúchadlám a prerozprávala nám, čo počuje: „On im hovorí, že nebude jesť kapra, lebo má strach z kostí,“ (zaškŕkalo mi v bruchu, až sa mama skrútila), „vravi im, že je veľmi šťastný, chcel by len, aby prišla Katka“ – práve sa uvoľnili ďalšie slúchadlá, tie s chorobopisom; tí, čo boli pred nami, boli navidomoči otraseení tým, čo počuli; chcel som sa s mamou podeliť o slúchadlá, ale povedala, že po toľkých ľuďoch sa jej to hnuší, že jej potom poviem, čo som počul. Ukázalo sa, že blázon je práve onen muž v kresle; pri dopravnej nehode mu zomrela žena, cestou na štedrovečernú večeru, ale dozvedel sa o tom až na Božie narodenie ráno; (pani Ela s druhým párom slúchadiel na ušiach rozprávala tak hlasno, že som ju počul aj do tých svojich: „Vravi, že toto je najšťastnejší deň v jeho živote a chýba na už len Katka“), švagor, ktorý nehodu prežil, nechcel rodine pokaziť večeru, a tak zatelefonoval, že sa im pokazilo auto a v takej fujavici ďalej nepôjdu, strávia večer spolu v hoteli, pracuje tam Katkina spolužiačka a nebude až tak smutno, takúto verziu uviedol ten švagor, aby sa netrápili, ale na druhý deň už nemal nijaké nápady; keď sa ten muž dozvedel o ženinej smrti, okamžite vyskočil z okna, ale spadol do kopy snehu a nič sa mu nestalo, bol iba v šoku, na všetko zabudol a myslel si, že sú znovu Vianoce, vzali ho k psychiatrovi, lekár sa vyjadril, že je to beznádejné, že len čo sa spamätá, opäť si siahne na život, napokon, išlo o to, že on vôbec nezabúdal, toto je vlastne len taký jeho zúfalý pokus zastaviť čas tesne pred katastrofou, práve v tej chvíli, keď vošli všetci spolu a z hodiny na hodinu sa zväčšovala len tá štedrovečerná triaška, že on im takto chce dať najavo, aby mu pomohli ten čas zastaviť, ak mu chcu teda zachrániť život, musia deň čo deň opakovať ten štedrovečerný deň, každý deň ho prežívať odznovu tak, aby uveril, že sa podarilo navždy zastaviť tamtú chvíľu a oklamať smrť, ak ho naozaj majú radi, musia sa obetovať, preto tie vysoké náklady, musia sa zúčastňovať na všetkých výstavách, aby si na seba zarobili, v ten deň pripadol Štedrý večer na nedeľu, takže nepracovali a teraz teda tiež nemôžu pracovať, aby to nebolo iné ako pri tom každodenne opakovanom výjave, lebo inak sa pacient zorientuje, že je to len hra, všetko musí byť presne také isté ako vtedy...

Mal som odísť, už ma skrúcalo od hladu, navyše mama sa rozplakala a chcela ísť domov; pani Ela si zložila slúchadlá, celá znechutená, „Aaaa, tam sa nič nedeje, akýže to je blázon..., a ty prečo plačeš, čo ste tam počuli?!“, „Mne to už stačí, všetko je to strašné, títo ľudia tu, podme už radšej na tú zmrzlinu, hádam mám právo na vlastné meny a niečom rozhodovať?“, a tak som začal mame vysvetľovať: „Keby sa všetci tak málo prejavovali, boli by nudní, klesala by návštevnosť a výstavu by museli zrušiť a všetci títo chorí chudáci by sa ocitli na dlažbe, lebo nie sú sociálne zabezpečení, a nemocenské poisťovne...“ „Tým, že si zaplatil za lístok, som im pomohla aj ja, nemusím sa na to ešte aj pozeráť!“ Dal som jej za pravdu, a tak sme šli do kaviarničky, objednal som kávu a povedal som, že sa trocha porozhliadnem, keď sme už tu, a mama nech si oddýchne. Bolo jej nepríjemne; pani Ela nechcela ani počuť o skoršom odchode a išla ďalej, ja som sa rozhodol nájsť len oddelenie venované psychózam z hladu, aby som si overil, či sa u mňa neprejavuje niektorá z nich. Opäť som bol precitlivý, pálenie bolo čoraz otravnejšie, cítil som, ako sa steny môjho žalúdka priliepajú k sebe a začínajú sa navzájom požíerať z nedostatku iných ponúk, kŕče sa skončili, bol som pripravený vykradnúť sa ukradomky na klobásku, keď som zrazu uvidel celú, v ktorej pacient jedol obed.

Jednoduchá forma spiritogastrie prečítal som si na tabuľke a načiahol som sa po slúchadlá s čítaným chorobopisom. „Prvé patologické symptómy možno rozpoznať podľa zvyškov, aké chorý necháva po jedle. Je charakteristické, že nikdy celkom nedojedá nijaké z jedál; z každého necháva drobný, aj keď starostlivo odkrojený kúsok, v prípade tekutín je to samozrejme nie celkom dopitý kompót alebo nedojedená polievka. Pri otázke na tento zvyk sa bude vyhýbať odpovedi, alebo vyhýbavo skonštatuje, že viac nemôže, že zjedol, koľko

mohol, alebo niečo podobné. V skutočnosti je však pacient presvedčený, že nedojedené zvyšky sú obeťou pre duchov ľudí, čo umreli na rakovinu tráviaceho traktu, v prípade, že by ich nenechával, hrozí mu okamžite smrteľná choroba. Pôvod jednoduchej spiritogastrie je dnes dobre známy, psychóza sa zvyčajne týka ľudí v detstve trýznených rodičmi, ktorí ich nútili jesť: chorý, ktorého práve pozorujeme, prezradil až počas hypnózy, ako ho otec zatváral v izbičke s miskou vychladnutého bigosu a kričal cez dvere: „Nedostaneš sa odtiaľ, kým nevyližeš tanier...!“ Vymenil som si slúchadlá, aby som počul aj blázna, lebo práve doobedoval a vravel niečo zdravotnej sestre, odpratávajúcej tanier so zvyškami jedla. Znelo to dosť makabrézne, lebo práve vyslovoval, ba vlastne deklamoval diabolským šepotom latinský názov nejakého nádoru: „Car-ci-no-ma in-tes-ti-ni cras-si.“

Ukázalo sa, že dvere, ktorými vyšla von zdravotná sestra, spájajú túto celu so susednou, v ktorej bola vystavená veľmi chudá žena trpiaca paranoidnou spiritogastriou. Pacientka bola totiž presvedčená, že sama je duchom ženy, ktorá umrela na rakovinu žalúdka a živila sa iba zvyškami jedál po svojom susedovi z vedľajšej cely. Sestra jej práve servírovala predchodcom neskonzenú časť obeda. Rodičia dvíhali na ruky svoje deti a vysvetľovali im, že sa tu neplytvá ani takýmto jedlom. Deti sa vo všeobecnosti na výstave výborne zabávali, oveľa rýchlejšie znudení dospeli ich museli všetky odtráhať od vystavovaných exponátov. Počúval som, ako skoro desaťročné dievčatko referuje svojmu otcovi: „Tatko, toto je super, lepšie než Big Brother!“.

Bol som už priveľmi hladný, než aby som vydržal aj návštevu oddelenia hladových psychóz, rozhodol som sa teda ukradomky vyjsť von na jaternicu a vrátiť sa po matku a pani Elu, ktorá sa zatiaľ nadobro stratila v dave návštevníkov. Cestou som sa však zastavil pri cele, ktorú si, aj keď nebola prázdna, nechcel nikto pozrieť. Na výstave to bola absolútna výnimka, a vôbec som si všimol, že najmenej prehnané prípady sa tešia najväčšiemu záujmu: pred miestnosťami paranoikov vládla strašná tlačienica, možno preto, že organizátori sem pre zotraktívnenie podujatia umiestnili niekoľko Ježišov alebo Napoleonov do jednej cely, samozrejme, ošetrovatelia dávali pozor, aby ich súperenie neprešlo do príliš agresívnych foriem. A tak, vedený zvedavosťou, tušiac, že háved' musela ignorovať nejaký výnimočne vysublimovaný prípad, som nazrel do cely.

Dnu sedel mladý muž a písal niečo na stroji. Podchvíľou sa načiahol za šálkou čaju, odpil z neho a písal ďalej. Potom vstal, podišiel k umývadlu, opláchol prázdnu šálku a odložil ju na miesto. Povystieral sa, zívól, pozrel sa na hodinky a potom sa vrátil k písaniu. Nevidel som na jeho správaní nič neprirodzené. Všimol som si, že tohto blázna nikto nesponzoroval. Založil som si slúchadlá. „Prípad mimoriadne ťažko rozpoznateľný, často si ho mýlia so simuláciou choroby. Pacient sa obvyčajne prihlási dobrovoľne v poradni s prosbou, aby ho okamžite izolovali. Tvrdí, že sa viac nemôže pozeráť na ľudí a ak nebude bezodkladne izolovaný, začne zabíjať. Bohužiaľ, niekoľko podcenených prípadov sa skončilo tragicky, pacienti vykázaní z poradne spáchali zločin, po čom upadli do stavu totálnej katatónie. Zavčasu hospitalizovaní nevykazujú nijaké prejavy utkvělých predstáv, často sa s úspechom venujú umeleckej činnosti. Tupritomný pacient je básnik, toto je jedno z jeho diel:

Keď sa vyliahal vesmír, Boh ho začal nosiť na rukách,

ibaže Zem mu cestou spadla.

Nemôže sa pre ňu zohnúť,

lebo nemá kam odložiť vesmír.

Môže len stáť a pozeráť sa, čo sa s nami deje.

Stojí a pozerá sa.

Pocítil som, že ma niekto ťahá za lakeť. Bola to pani Ela. „Podme za tvoju mamou, nemôže tam sedieť sama.“ Spýtal som sa jej, či našla muža. Mama nás zazrela už z diaľky a nahnevane mávala. „Vieš čo, vôbec si neviem predstaviť, ako dnes môže vyzeráť, poslednú fotku mi poslal z Nemecka pred tridsiatimi rokmi, fotku so svojou novou rodinkou, vieš si predstaviť, že sa ten smrad opovážil urobiť čosi takéto; ja som mu želala, ej veru, želala, aby

prišiel o rozum, ktovie, či sa tie moje kliatby nenaplnili, myslím si, že tu bolo zopár takých, ktorí by aj zodpovedali..." Došli sme k mame, tá už bola celkom bez seba od zlosti. „Ďakujem pekne za takéto meniny, obidvaja ste takí istí..." a tak sme si ju začali z dvoch strán udobrovať, pani Ela pripomenula sľúbenú zmrzlinu a zašli sme do Ľani. Mne už od hladu začalo písať v hlave, pri klobáskach som nevydržal, postavil som sa do radu a oznámil som: „Prepáčte, prosím pekne, ale mám žalúdočnú neurózu a musím hneď teraz zjesť niečo konkrétne. O chvíľku vás dobehnem.“

Mama a pani Ela kráčali zavesené do seba a dojedali oriešky. Deti imitujúce bláznov behali okolo, ich otcovia dopíjali pivo a utierali si horčicu z fúzov. Neďaleko trénovali skoky chlapci na skateboardoch. Všetko spájala melódia nového hitu, plynúca z kde-tu porozvešiatvaných reproduktorov. Stíhačka s hukotom prekračovala zvukovú bariéru, pozeral som sa, ako pára nebo.

„Stojí a pozerá sa.“

Myslel som na tie veľké smutné oči, v ktorých sa musíme krásne odrážať.

Preložil KAROL CHMEL.

Cez hrôzu

O. W.: Mohol by si sa pokúsiť stručne načrtnúť svoje vzťahy s otcom v období detstva, ranej mladosti?

W. K.: Nie, nie, nemám chuť pridávať nič osobné k románu Hnoj. Presne viem, ako sa v Poľsku čítajú podobné knihy; je to akási choroba, nielen na úrovni čitateľov, ale aj literárnej kritiky: ľudia sa zaťali a nevysvetlíš im, že rozprávanie v prvej osobe hneď samo sebou neznamená, že tu hovorí autor. Okamžite mi to evokuje takúto motiváciu žien v domácnosti, ktoré si pozrú melodrámy a hneď potom utekajú do stánku pre obrázkový časopis, aby sa presvedčili, či ten televízny lúboštný príbeh neprebíhal zároveň aj v skutočnosti. Všetko musí mať potvrdenie v čejši privátnosti. Viem, že neotelevízia na to ľudí zvyká – všetky tie docu-soaps, všetko to bahno, ktorého motiváciu som raz na stránkach časopisu Kino označil za pornoskopickú.

O.W.: Takže v takom prípade...

W. K.: Hnoj je príbeh rodinného pekla, rozprávaný dieťaťom, ktoré to už všetko má za sebou, už sa voči tomu vie obrátiť ako voči histórii, ale z nejakých príčin neprestalo byť dieťaťom. Z akých, to vyjde najavo pri čítaní. Ale ako hovorím – je to literatúra, a nie reportáž; tu ide o tie zimomriavky, ktoré možno vyvolať medzi slovami, o tú nenáhlivosť, s akou sa vec vyvíja; o to obsedantné celebrowanie fabulárnych omrvínok, o tie detaily, z hľadiska reportáže celkom nepodstatné, ale pre dieťa najdôležitejšie...

O. W.: Ale ne...

W. K.: Už si predstavujem zlomyseľnosť splošťovačov, ktorí povedia: „No hej, dostal zamladi po zadku, a teraz sa usiluje pomstiť otcovi.“ Ale ja neverím v účinnosť takejto intelektuálnej pomsty. Keď Krzysztof Zanussi natáčal Rodinný život, starý Kreczmar tam hral dosť nepríjemnú postavu, ktorá mala byť alter ego režisérovho otca. Ibaže otec sa v tom zrkadle vôbec nespoznal. Obávam sa, že keby starý K. z Hnoja mal svoj blíženecký ekvivalent v skutočnosti, ten by si po prečítaní knihy s úľavou vydýchol: „No, našťastie to nie je o mne.“ Čím je človek prašivejší, tým mizernejšiu má predstavu o svojej prašivosti.

O. W.: Pokiaľ ide o toto...

W. K.: Mlátiť dieťa korbáčom – to je zozveršenie; čo je ešte horšie, ten čo bije, sa tým usiluje „zozveršiť“ dieťa, lebo voči dieťaťu zaujíma taký istý postoj ako voči zvieratu. So psom sa nerozpráva, nepozná jazyk, ktorým by sa ho dalo osloviť, preto siaha po mlčanlivý monológ korbáča. Korbáč mlčí, ale je to výrené mlčanie, však? Ak sa človek nepokúsi o rozhovor, ak sa túto špecifickú mentalitu dieťaťa naučí, nevynasnaží sa prispôbiť komunikáty rozumčeku prijímateľa, tak ho nevychová. Ak môže metodické bitie viesť k nadrezúvanému efektu, nezmyselné bitie zostane vždy iba rýchlokurzom vzbury a nenávisti. Najväčšie drámy sú však tam, kde metodika najakky narazí na metodiku vzbury. A toto opisujem v Hnoji.

O. W.: A ako to je...

W. K.: S otcami, ktorí bijú, je to obvykle tak, že od narodenia nie sú vhodní pre úlohu vychovávateľov – ako emocionálni analfabeti, alebo v určitej chvíli začínajú svoje

dieťa chápať ako živé znamenie nejakej životnej katastrofy, ktorá sa ich dotkla. Zrazu sa začínajú prejavovať obsesie premárnených šancí, frustrácie, nenaplnenie, a explodujú smerom k dieťaťu, ktoré si začína uvedomovať, že nikdy naozaj nesplatí dlh za „všetku tú obetavosť, ktorú som prejavoval, aby si sa, ty hnoj, mohol učiť a mať tieto teplárenské podmienky“. Každý dôvod je pre nich dobrý na to, aby vymerali trest: rovnako fyzická slabosť detí, ako aj faktické ochorenie charakteru. A bité deti bývajú, pravdaže, zúrivé: ťažko je nezúriť zoči-voči korbáču. Bitie nie je výchova, je to len demonštrovanie vlastnej rezignácie.

O. W.: Nemohol by si predsa len...

W. K.: O svojom detstve môžem povedať toľko, že som sa vlastne vychoval prostredníctvom negácie, prostredníctvom dôsledného popierania všetkého, čo sa do mňa usiloval dostať otec – skonštatoval som, že takýmto spôsobom stratím menej, než keby som slepo poslúchal. A otec neuznával umiernenú poslušnosť, takže buď sa dalo podriaďiť sa mu absolútne, alebo sa totálne vzbúriť, nijaké iné možnosti neexistovali. To je biografické jadro, k tomu sa môžem priznať.

O. W.: A nie si azda...

W. K.: Isteže som precitlivý – áno, ale s previtlivenosťou sa človek nerodí – to je práve efekt určitej výchovy. Som precitlivý, ale nezveličujem. Precitlivý na kompromisy, na „privieranie očí“, na priateľský výraz tváre pri falošnej hre; nezastávam názor, že sa nepatrí vyťahovať špinu na svetlo, špiniť do vlastného hniezda a pod. Je to akési hypokritické tabu: násilie v rodine inteligenta; ja to nemôžem zniesť – že sa vo všeobecnosti usudzuje, že takéto veci sa stávajú len u prostých ľudí, že v tejto údajne vyššej sfére možno násilie aj jestvuje, ale len v podobe nejakých zlomyseľností, psychického týrania, že sa tam nebije, nenadáva, netrýzni priamo. Hlúposť, na úrovni atavistických emócií sme si všetci rovní; ba čo viac: v tvrdej baníckej labe, ktorá vymeriava trest v súlade s tradíciou celých generácií, nejestvuje taká príchuť perverzности ako v magistrovi krásnych umení, ktorý behá za dieťaťom s bičikom. Viem, že je to nepríjemný pohľad, ale o to skôr ho treba zverejniť, aby sa ľudia o sebe niečo naučili, hoci aj prostredníctvom hrôzy.

O. W.: V takom prípade mi povedz...

W. K.: Človek, ktorý bol vychovaný uprostred hniloby, ju považuje za normu. Ak človek v rodnom dome nespoznal nehu, považuje ju za niečo neprirodzené. Ak dlhé roky zakúšal to, že ľudia sa nevedia dorozumieť bez hystérie, lebo doma sa nerozprávalo, iba kričalo, zvýšený hlas bol normálnym spôsobom komunikácie – neskôr ťažko pochopiť, že to môže byť inak. Aj keď už dospelý život poskytuje viacej harmónie, nemožno sa zbaviť predtuchy katastrofy, prchavosti všetkých foriem šťastia vyplývajúceho z medziľudských vzťahov.

O. W.: A nie je to aj tak, že...

W. K.: Samozrejme. Neznášam nijaké formy despotizmu, vyjednávania s otcovskou mocou. Myslím si, že vek týchto ľudí tu nie je bez významu, lebo poznám mladých otcov, ktorí sa ešte v tejto funkcii neustáli, stále sú plní obáv, nemajú tú obludnú sebaistotu, tú neznesiteľnú dotieravosť typickú pre politikov. Nenávidím inštitucionálnych otcov. Otcom sa človek nestáva z moci úradnej; je to stav, do ktorého treba dozrieť – emocionálne, rozumovo, treba sa ho naučiť. Predovšetkým vyvodíť závery z toho, ako naše detstvo poškodil človek, ktorý sa pre otcovstvo nehodil, a usilovať sa neopakovať jeho chyby.

O. W.: Opíš teda, ako podľa tvojho názoru...

W. K.: Typický poľský tato zarába na udržanie rodiny, zvyšok necháva žene; čaká, kým dieťa dospeje na jeho úroveň a potom ho začína k sebe milostivo púšťať. Dieťaťu sa treba učiť od narodenia, pozorovať ho, prizerať sa dôkladne jeho reakciám, sledovať vývoj, od začiatku ho brať tak, akoby si všetko, čo mu človek hovorí, zapamätalo; čokoľvek by sa povedalo, urobilo,

ono si berie z nás príklad. Takže celý problém je v tom, aby ten príklad nebol zlý. V opačnom prípade v budúcnosti aj my uvidíme vo svojom dieťati tú zostavu zlých vlastností, ktoré sme sa nikdy neodvážili uvidieť v sebe. A budeme sa naň pozerat' znechutene a pýtať sa: „Po kom to máš, no po kom?!“

O. W.: No áno, ale...

W. K.: Pravdaže, zodpovednosť spočíva vždy na obidvoch rodičoch. Ja som svoje detstvo strávil medzi kladivom a nákovou – a otec bol to kladivo. Keď je situácia doma chorá, ak sa proti nej dieťa rozhodne nevzbúri, tak sa zblázni. V každom takom rodinnom pekle kľíči schizofrénia, a tej môže zabrániť len vzbura. Vo mne tá vzbura zostala, proti všetkému, čo je diktované zhora, proti všetkým formám manipulácie, nútenia, organizovania čiehosí života.

O. W.: Všimla som si, že...

W. K.: Občas stretávam mužov, ktorí čítajú moju novú prózu a nemôžu pochopiť, prečo sa tak vysmievam vlastnému pohlaviu, či to nie je nejaká fóbia. Ja som vo vzťahu sila – slabosť jednoducho vždy na strane slabosti, mám odpor voči kultu sily, voči násiliu. Je jasné, ako vyzerajú mužsko-ženské záležitosti, už tisícročia je zloženie síl také isté. Mne na ženách imponuje krehkosť, ale ak spoznám krehkých mužov, ale aj takých, čo pri svojej sile nadobudli schopnosť sebairónie, rád sa s nimi spriatelím.

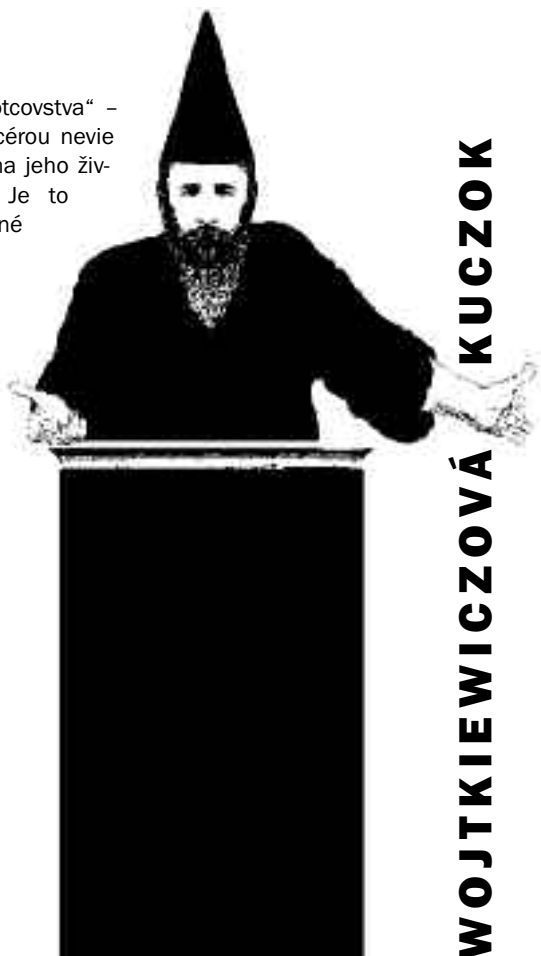
O. W.: Neusiluješ sa občas...

W. K.: Usilujem sa rozpoznať typické „choroby otcovstva“ – úplne iné v prípade otca dievčaťa, ktorý sa s dcérou nevie rozlúčiť (napokon, v určitom zmysle je to tiež žena jeho života), a úplne iné v prípade otca chlapca. Je to neporovnateľné, pre mňa sú to dva celkom odlišné druhy otcovstva, nemožno o nich hovoriť súčasne.

O. W.: Ďakujem za rozhovor. Je to nezvyčajné, ale mala som pocit, akoby si predbiehal moje myšlienky.

W. K: Naozaj?

Preložil KAROL CHMEL.

WOJKIEWICZOVÁ KUCZOK

Sen
a totožnosť

MICHAŁ PAWEŁ MARKOWSKI (nar. 1962), profesor v Inštitúte polonistiky na Jagelovskej univerzite v Krakove, autor ôsmich kníh o filozofii a literatúre. Prekladateľ Proustových esejí, laureát Ceny Kościelskych (2000), člen International Institut for Hermeneutics, prednášal o. i. na univerzitách v Toronte, Bloomingtone, Viedni, New Yorku, Chicagu, Štokholme a i. Zatiaľ posledná publikácia má názov Pragnienie i bałwochwalstwo (*Túžba a modloslužobníctvo, Kraków, Znak 2004*).

„*Diho som chodieval zavčasu spávať.*“ Takto sa začína *Hľadanie strateného času*, a teda aj jeho prvá časť nazvaná Combray, ktorú nadobro otvára táto pasáž: „*V Combray hneď po večeri, hodnú chvíľu predtým, ako som musel ísť do postele a ležať bdejúc ďaleko od mamy a starej mamy, moja spáľňa sa deň čo deň stávala pevným a boľavým miestom môjho trápenia.*“ (Cit. Proust, M.: *Hľadanie strateného času I.*, Na Swannovej strane. Preklad Elena Krššáková. Bratislava, Kalligram, 2001. Str. 17.)

Tu sa začína dráma zaspávania nakazená incestom a žiarlivosťou: mladý hrdina je odvrhnutý matkou, očakávajúcou spolu s inými domácimi príchod hosťa – ako sa ukáže, bude to Swann. Márne posieľa listy po kuchárke, aby matka prišla a uspala ho, no predsa len, zázrak, zľutuje sa nad ním otec, veľkodušne dovolí svojej žene stráviť noc so synom, a tak mladý hrdina zakúša šťastie, ktoré sa ukáže ako zasvätenie do literatúry. Matka mu totiž pred spaním číta ozajstné romány, a on cíti, že jej prítomnosť zmierňuje všetok strach, že škára času oddeľujúca ho od života, ktorý mu už onedlho vezme milovanú osobu, sa rozširuje donekonečna a že divadlo zaspávania je len emblémom iného, oveľa silnejšieho javu, akým sú muky lásky.

Som presvedčený, že na prvých stranách *Hľadania* sa odohrávajú tie najdôležitejšie výjavy z románu, že takmer všetko, čo sa stane neskôr, nachádza práve tu svoj začiatok, že útrpná púť v čase, akú musí podstúpiť hrdina, aby našiel svoju spisovateľskú profesiu, sa začína vo chvíli, v ktorej list poslaný matke (prvý hrdinov text) nenájde svoj cieľ a na jeho miesto sa vsúva román, ktorý – aká to zhoda okolností! – rozpráva o tom, ako sa František Najdúch, prichýlený mlynárkou, istou Magdalene Blanchetovou, po rokoch stáva jej mužom (veď aj Georges Sandová poznala príbeh Oidipa). Myslím si teda, že celých sedem dielov hrdina ustavične píše list matke, ktorá neprichádza a jej miesto zaujme raz kňažná de Guermantes, raz Gilberte, raz Albertina, donekonečna odkladajúc chvíľu likvidácie odstupe, zláskavenie strašného pohľadu otca, ktorý nedovoľuje matke pobožkať syna na dobrú noc, chvíľu, v ktorej život zrazu nadobudne spojitost, ktorú už nič nenaruší, keďže škára existencie roztvorená v spání akoby zničila uplyvanie zradného času.

To všetko sa odohráva tesne pred zaspáním, v Combray. Kým však ešte budeme s malým Marcelom počúvať Swannove kroky mieriace do záhrady, kým sa román jednoznačne začne rozvíjať nezadržateľným tokom, budeme musieť prejsť cez šero spálne, v ktorej – ako napísal jeden z prvých recenzentov – „sa chalan vrtí v posteli pred zaspáním“. Situácia je totiž ďalej vážna, keďže práve tu, medzi hodinami, zrkadlom a posteľou, v pohľade ponárajúcom sa do kaleidoskopu tmy, sa rodí román. V tom najdoslovnejšom zmysle: hrdina sa prebúdzá uprostred noci a rozpomína sa na minulé udalosti:

MICHAŁ PAWEŁ *Vtedy som sa už naozaj prebudil, moje telo sa prevrátilo posledný raz a dobrý anjel*

istoty okolo mňa všetko znehybnil, schoval ma pod prikrývku v mojej izbe a v tme postavil takmer na miesto môj príborník, písací stôl, kozub, okno s výhľadom na ulicu a dvojce dverí (...)
... pamäť začala pracovať; zvyčajne som sa neusiloval hneď znovu zaspať; najväčšiu časť noci som trávil tým, že som spomínal na náš niekdajší život u pratety v Combray, v Balbecu, v Paríži, v Doncičres, v Benátkach a inde, v pamäti sa mi vynárali miesta a osoby, ktoré som tam kedysi poznal, čo som videl i čo som o nich počul.

Záležitosť je triviálna, aj keď sa len zriedkakedy podčiarkuje. Totiž všetko, čo bude nasledovať na niekoľkých tisícokach strán, rozhovory v salónoch Guermantesovcov a Verdurinovcov, láska k Albertine, lesk a bieda života baróna Charlusa, benátska melanchólia hrdinu, to všetko sa nezrodilo z kúska koláčika ponoreného do čaju, ale z pološera spálne, v ktorej sa ledva prebudené telo začína prevracať, nieisté si vlastnou identitou a identitou vecí prítajených okolo neho.

Na tomto mieste sa nebudem pozastavovať nad tým, aké sú románové dôsledky takéhoto rozhodnutia, čo vyplýva z umiestnenia narácie vo sfére medzi spánkom a bdením. Zaujíma ma totiž niečo podstatnejšie, konkrétne odpoveď na otázku: prečo Proust umiestnil rozprávača do postele a prečo sa všetko začína hneď po prebudení? Musím hneď povedať, že ma nezaujímajú biografické odpovede. Je známe, aké problémy so spánkom mal Proust, vieme, že cez deň spával a v noci bdel, že bral neobyčajné dávky uspávacích prostriedkov: chloralu, trionalu, veronalu a dialu, že mu astma spôsobovala záchvaty nespavosti. Nezaujíma ma však toto, i keď, samozrejme, nikto nemôže poprieť, že bez tejto skúsenosti by sa román začínal inak. Nie, zaujíma ma výlučne filozofická odpoveď na položené otázky. Som zvedavý na filozofické dôvody, pre ktoré Proust umiestňuje začiatok svojho románu do temnej zóny medzi snom a skutočnosťou. Proust je totiž veľký moderný filozof, aj keď nie vtedy, keď rozpráva o filozofii, ale vtedy, keď píše svoj román. A začiatok tohto románu ohlasuje dve veľké filozofické témy stojace pri základoch *Hľadania*. Téma budovania vlastnej identity a téma vzťahu medzi rozdielom a podobnosťou, čiže medzi tým, čo je individuálne a tým, čo je všeobecné. Hneď vysvetlím, o čo ide, aj keď vopred upozorňujem, že z dôvodu nedostatku času musím svoje úvahy nevyhnutne skrátiť.

Prvá téza znie takto: *Hľadanie* je azda posledným veľkým prejavom modernej skúsenosti s identitou, ktorého začiatky treba hľadať u Kanta. Práve Kant totiž štepí podmet na dve navzájom nepriliehajúce polovice, ktoré nazýva fenomén a noumen, roztínajúc tým aj zväzky spájajúce človeka so svetom. Od chvíle, keď bolo empirické Ja delegované do sveta javov, podlieha človek fatalizmu, ktorého nás môže zbaviť iba vnútorná sloboda, neexistuje súlad medzi mnou a skutočnosťou, aj keď treba urobiť všetko, aby sa táto disonancia zlikvidovala. Na tom bude práve spočívať moderná skúsenosť s identitou: na hľadaní ciest, ako vyjsť z tejto ontologickej schizofrénie, ciest, ktoré nás zavedú naspäť do sveta vecí. Najlepšie to vidieť na príklade Hegla, ktorý sa ustavične pokúšal nájsť najpodstatnejšiu sféru zmierenia: v mladosti usudzoval, že to bude náboženstvo, po určitom čase predsa len uznal, že to musí byť absolútne poznanie, ktoré pri definitívnom zúčtovaní odstráni akékoľvek sprostredkovateľstvo medzi podmetom a predmetom, mnou a svetom. Proust je veľký pokračovateľ heglovského projektu zmierenia, celý jeho román možno čítať ako pokus o získanie vlastnej identity, pričom absolútne poznanie tu zastupuje inštinkt písania: Marcel sa stáva sám sebou a zmieruje sa so svetom, keď odhalí svoje poslanie a keď prekoná strach zo smrti gestom zaklíňania Času, aký mu podsúva román.

Tvrdím teda, že práve na samom začiatku *Hľadania*, v neurčitom priestore prebudenia (nevieme ani kto sa budí, ani kde sa budí, ani kedy sa budí), keď vedomie začína balansovať „na prahu časov a foriem“, obcujeme so situáciou emblematickou pre to, čo som nazval modernou skúsenosťou s identitou. Práve tu, postupne, krok za krokom, zo sféry neurčitosti začínajú sa vynárať – ako píše Proust – „skutočné črty môjho ja“. Ja, dodávame, ktoré sa utvrdzuje vo svojej existencii len preto, že sa cíti doma vo svete, ktorý je jeho vlastným svetom.

Ale na druhej strane práve sféra sna je priestorom dokonalej totožnosti, v ktorej snívajúci akoby bol presne tým, o čom sníva: „kostolom, kvartetom, súperením medzi Františkom I. a Karolom V.“ Jeden z prípravných zošitov sa začína takto:

Až do dvadsiateho roku života som prespával celú noc. Špecifická účasť na tme izby, na nevedomom živote jeho stien a nábytku, na tom bol založený môj spánok. Prerušoval som ho len na krátku chvíľu, po ktorej, ešte vlastne snívajúci, vidiac, že všetci spia, som zas zaspával (...) veľmi rýchlo, takmer ako jablko alebo pohár so zaváraninou, ktorý by nakrátko nadobudol vedomie a ktorý, skonštatujúc, že v kredenci vládne čierna noc a počuť, ako pracuje drevo, by sa chcel s najväčším náhľením vrátiť k zázračnej necitlivosti police, na ktorej mal určené stáť, k ostatným pohárom i samotnej tme.

A v inom zošite:

Až do dvadsiateho roku života som prespal vždy celú noc, s krátkymi pauzami. Občas moja myseľ opúšťala spánok, v ktorom tvorila jednotu s izbou iba na krátku chvíľu, keď ju mohla poznať, vychutnať ju a čo najrýchlejšie sa k nej vrátiť.

Takže sen je pre Prousta zónou dvojitej dezindividuácie: rovnako Ja, ako aj vonkajší svet strácajú svoje kontúry a rozpúšťajú sa v jednote ovládanej temnotou. Vo sne sa „stráca obraz vecí obklopujúcich“ snívajúceho a mizne skutočné Ja, ku ktorému sa bude možné dostať len po prebudení. Práve na tom je založené proustovské váhanie na prahu časov a foriem: sen je príslubom stratenej jednoty, ale táto jednota sa môže naplniť jedine za cenu pretvorenia spiaceho na pohár so zaváraninou. Kto by však uveril poháru so zaváraninou? Práve preto sa *Hľadanie* (v dvojakom zmysle) začína vo chvíli prebudenia, keď sa Ja začína podujímať úsilia zrekonštruovať vlastnú totožnosť nalomenú snom. Sen je možno utópiou dokonalého zmierenia, ale zároveň ohrozuje písanie, ktoré je možné len v takom prípade, keď sa vymkne jeho objatiu. Sformulujem tento proustovský paradox priamo: medzi snom a literatúrou neexistuje nijaký príjemný prechod. Brány medzi snom a písaním bráni – ako píše Proust – „dobrý anjel istoty“, ktorý zaručuje mne aj svetu príslub identity stratenej v tme snovej túžby. A práve preto Proust umiestňuje začiatok svojho románu ani nie tak v prechode medzi snom a skutočnosťou, ale medzi snom a písaním. Celé *Hľadanie* je totiž týmto prechodom od sna k písaniu, od identity stratenej medzi jablkami zimujúcimi v kredenci, po identitu získanú počas nekonečného písania.

Lepšie vysvetlenie druhej tézy vyžaduje evokovať postavu vzdialeného bratranca Marcela Prousta, ženatého s jeho sesternicou Louisou Neuburgerovou (Marcel bol na svadbe družbom), menovite Henriho Bergsona. Samozrejme, je to manéver všetkým dokonale známy, aj keď vo väčšine prípadov sa obmedzuje na načrtnutie zahanbujúco plochých analógií. V tomto prípade potrebujem Bergsona ani nie tak ako autora 26. marca 1901 prednesenej prednášky s názvom *Le Reve* čiže *Snová predstava*, ako skôr filozofa obrazu a jeho úlohy v sebaпредstavení skutočnosti. Totiž – budem stručný, ako sa len dá – v knihe *Hmota a pamäť* z roku 1896, v tretej kapitole čítame:

Ľudská bytosť, ktorá by svoju existenciu presúvala namiesto aby ju prežívala, by obsiahla v každej chvíli nekonečné množstvo detailov svojej minulosti. A zasa naopak, ten, kto by odpudzoval túto pamäť so všetkým, čo obsahuje, odohrával by ustavične svoju existenciu, namiesto aby si ich obe predstavoval verne: bol by uvedomelý automat, držiaci sa užitočných prispôsobení, predlžujúcich podnet pre prispôsobivú reakciu.

Bergson teda načrtáva opozíciu medzi snívaním a hraním. Táto opozícia je založená na protiklade absolútneho rozdielu a absolútnej podobnosti. Snívajúc, hovorí, obcujeme s obrazmi našej minulosti, neladiacimi s inými obrazmi. Konajúc postupne budujeme svoje správanie výlučne na prispôsobení, opretom o podobnosť. Na jednej strane kontemplačná pamäť je

založená na videní toho, čo je individuálne, na druhej je zase konanie umožňované motorickou pamäťou. Podľa Bergsona medzi týmito dvoma pólmi plynie náš život, v ktorom spomínanie rozdielov a registrácia podobností tvorí neperušteľnú spleť. Ba čo viac, „v súlade týchto prúdov sa zjavuje všeobecný pojem“.

A práve tu, v sútoku týchto prúdov, stretávame Prousta. Prechod, na ktorom sme sa zúčastnili predtým, sa vôbec nezhoduje s prechodom, ktorý opisuje Bergson. Od sna k písaniu vedie iná cesta, než od sna k činnosti. Pre Prousta sen nie je sférou toho, čo je celkom neporovnateľné, ale sférou toho, čo je dokonale jednorodé, kde ešte nedochádza k rozlíšeniu individuálnych rozdielov. Prespávajúc svoju existenciu, mohol by oponovať Proust, by ľudská bytosť nielen *obsiahla v každej chvíli nekonečné množstvo detailov svojej minulosti*, zatiaľ čo by bola ponorená v nekonečnej totalite, z ktorej by ju mohlo vytrhnúť iba prebudenie. Takže písanie nie je konanie, ktoré by sa zakladalo na spájaní ďalších udalostí na princípe rutinného predstavovania. Proust obracia situáciu, ktorú opísal Bergson: písanie bude prechodom medzi dvoma identitami, medzi dvoma stavmi dokonalej podobnosti: medzi snom a prispôbením, medzi dokonalým ponorením sa v oceáne tmy a rovnako dokonalým vystavením sa dennému svetlu. Písanie je možné len dovtedy, pokiaľ sa skrýva v polotme, na prahu časov a foriem, keď sa svet vzdialil na dostatočnú vzdialenosť, aby pokúšal príslubom

O PREKLADATEĽOCH

IVA HANKOVÁ-BLONSKÁ (1949) vyštudovala sociológiu na Jagielovskej univerzite v Krakove, neskôr žurnalistiku v Bratislave. V roku 1982 jej vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ vyšla básnická prvotina *Pútec*. Bola šéfredaktorkou Novohradských novín v Lučenci, v súčasnosti žije a pôsobí v redakcii Štiavnický Život v Banskej Štiavnici.

KAROL CHMEL (1953) je básnik, editor a prekladateľ. Absolvoval FF UK v Bratislave, odbor výchova a vzdelávanie dospelých, pracoval v rôznych zamestnaniach, v poslednom čase ako redaktor časopisu Os a vydavateľstva Kalligram. Prekladá z poľštiny, srbčiny, chorvátčiny a slovinčiny. Za svoju prekladateľskú činnosť získal viacero ocenení. Pôvodné básnické zbierky: *Máš, čo nemáš* (1985), *Ovocnejší strom* (1989), *Spray, modrá mentalita* (1998).

Z poľskej literatúry preložil a knižne vydal: BARAN, Marcin: *Out of record* (výber z veršov); GOERKE, Natasza: *Povedz mi, čo vieš o Indii a ja ti poviem, kto si*; GOMBROWICZ, Witold: *Proti poézii*; KONWICKI, Tadeusz: *Poľský komplex. Prechádzka s mŕtvym dievčatom*; KRONHOLD, Jerzy: *Doba bronzová*; KRYNICKI, Ryszard: *Magnetický bod*; LIPSKA, Ewa: *Sedemnást červených veвериčiek*; MIŁOSZ CZESŁAW: *Záhrada vied* (Spolu s M. Minárikovou a J. Marušiakom); *MŔTVE BODY* (antológia mladej poézie zo Sliezka); PODSIADŁO, Jacek: *Arytmia*; RÓŻEWICZ, Tadeusz: *Profesorov nožík*; ŚWIETLIICKI, Marcin: *Pieseň ignoranta*; TOKARCZUK, Olga: *Dom vo dne, dom v noci*; TOKARCZUK, Olga: *Hra na mnohých bubienkoch*; ZAGAJEWSKI, Adam: *Divé čerešne* (výber z poézie); ZAGAJEWSKI, Adam: *Nový Malý Larousse*.

Jeho časopisecka bibliografia prekladov z poľskej literatúry obsahuje okolo 300 bibliografických jednotiek.

MARIÁN MILČÁK (1960), básnik, literárny kritik a vedec, prekladateľ a vysokoškolský pedagóg. Z ruštiny preložil spolu s autorom básnickú zbierku Valerija Kupku *Nestálosť* (1994). Pre časopisy a rozhlas preložil z poľštiny básne Czesława Miłosza, Zbigniewa Herberta, Jana Twardowského, Ewy Lipskej, Juliana Kornhausera, Artura Międzyrzeczkého, Józefa Barana, Jana Polkowského, Tadeusza Hołuja, Joanny Ślosarskej, Franciszka Nastulczyka, Mariusza Baryłu a mnohých ďalších. Na Varšavskej univerzite pôsobil štyri roky ako lektor slovenčiny.

KATARÍNA LAUČÍKOVÁ (1979) absolvovala dvojodborové štúdium anglického a poľského jazyka a literatúry na FF Prešovskej univerzity v Prešove – prekladateľstvo a tlmočníctvo, a študijné štipendijné pobyty v Londýne, Varšave a Krakove. Spolupracovala s Podtatranskými novinami (Poprad), prekladala najmä publicistické články. V súčasnosti je na postgraduálnom štúdiu Komparatívnych slovanských filológií na Palackého univerzite v Olomouci, z toho jeden semester na Opolskej univerzite v Opole. Téma jej doktorskej práce: *Mýtus horala v slovenskej, českej a poľskej literatúre*, venuje sa aj širšie výskumu motívy Tatier a poňatia hôr v literatúre a kultúre vôbec.

MARTIN LONČÁK študuje kulturológiu na katedre polonistiky UJ v Krakove a popri tom sa venuje aj prekladaniu. Zopár svojich básní publikoval v Kultúre. Spolupracuje s alternatívnym samizdatom Pazucha, ktorý sa venuje kultivovaniu ľudstva.

Lampustri večne živý

Ad: *Nova metafyzyczność? Eschatologizm? Studia i szkice o twórczości*

Marka Mariusza Tytko.

(Nová metafyzika? Eschatologizmus? Štúdie a skice o tvorbe Marka Mariusza Tytko.)

Kolektív autorov. Zostavil Jerzy Piatkowski. Nadácia Eschaton, Krakov 2000.

Dostala sa mi do rúk podivná kniha, povedala by som, že až kuriózna. *Nová metafyzika? Eschatologizmus? Štúdie a eseje o tvorbe Marka Mariusza Tytko.*

Poézia Marka Mariusza T. mi je úplne neznáma a „dobrodružstvo s jeho dielom“ som začala tak nejakou od konca, čo má v tomto konkrétnom prípade veľmi veľa plusov.

Knižička je zbierkou článkov hovoriacich o živote a tvorbe Marka Mariusza Tytko. Má tri časti: *Očami čitateľov*, *Očami kostolnej a svetskej kritiky*, *Očami básnikov*. Všetky tie oči (a je ich, ako hrdo prezrádza text na obale, 33 párov) sa dôsledne prizreli literárnej tvorbe Marka Mariusza Tytko. A nielen jej. Obzvlášť zaujímavá pre budúceho monografistu básnika narodeného v Śląskom Wodzisławe alebo v Rydułtowoch (Tytko má dva platné rodné listy vystavené v ten istý deň na dvoch rôznych miestach) je esej jeho ženy Barbary (klinickej psychologičky). V nej sa dočítame napríklad toto: „Pozitívne vyriešil aj Oidipov konflikt,“ a „preťal pupočnú šnúru“. Oslobodil sa od zväzujúcej psychickej závislosti na matke a otcovi. Dozrel a jediné, čo k svojim rodičom prechováva, je úcta. (...) Požiadavky na seba má priemerné. Zje to, čo sa mu predloží, nerobí grimasy, no je zdravo. Zo šiat sa najlepšie cíti v oblekoch, kravatách, čistých košeliach, ale aj v starej ošúchanej bunde, pretože má veľké vrecká, do ktorých sa vmestia doklady aj peňaženka. (...) Naše deti – Agnieszku a Beatku miluje z celého srdca.

V známom románe Umberta Eca *Foucaultovo kyvadlo* hlavný hrdina pracuje vo vydavateľstve, ktoré sa zaoberá najmä vydávaním kníh AVN (Autor na Vlastné Náklady). Koncom každej vydavateľskej sezóny pracovníci píšu Encyklopédiu slávnych Talianov. Pri vypracovávaní hesiel musia dodržať presnú štruktúru: jedno heslo je venované slávnemu spisovateľovi, jedno AVN (pravidlom je nemrhať miestom na slávnych spisovateľov). Čo si v takej encyklopédii prečítame? „Lampustri, Adeodato (1919 –). Spisovateľ, vychovávateľ, bojovník (medaila za

odvahu vo Východnej Afrike), mysliteľ, prozaik a básnik. Jeho postava sa zreteľne vyníma v talianskej literatúre nášho storočia. (...) Lampustri, svedomitý úradník na ministerstve, požíva vo svojom okolí úctu ako čestný a priamy muž, príkladný otec a manžel, skvostný rečník“.

Nazrime teraz do *Novej metafyziky...*: „Mgr. Marek Mariusz Tytko (nar. 25. marca 1967; 1/ v Śląskom Wodzisławe, 2/ v Rydułtowoch), básnik, historik a teoretik umenia, organizátor kultúrnych podujatí, archivár, knihovník, fotograf, inštrumentalista, verejný pracovník, absolvent dejín umenia Jagielovskej univerzity – Ústav dejín moderného umenia Inštitútu dejín umenia, magisterská práca u prof. Piotra Krakowského (1992) *Názory Jerzyho Nowosielského na umenie. Ich genéza a evolúcia na pozadí doby.*“ Atd., atď. M. M. T. nešetrí čitateľa (alebo človeka, ktorý si zmyslí pomôcť Hospicu sv. Lazara, lebo naň idú finančné prostriedky z knižičky) detailmi o svojej kariére: bol lektorom a kantorom v kostole, štipendistom Nadácie na podporu detí (zaujímavé je, že druhý raz získal toto ocenenie v r. 1990, keď mal 23 rokov), laureátom XI. geografickej olympiády (3. miesto v Poľsku). V súčasnosti je špecialistom na kontrolu hospodárenia. Minister financií mu dal právo zasadať v dozorných radách štátnych finančných spoločností (ministerská skúška 1999), je diplomovaným vychovávateľom detských táborov, hrá na akordeóne a altsaxofóne, je zakladateľom divadla, niekoľkých časopisov (jeden z nich má zvučný názov „Ikebana myslí“), je členom Diskusného filmového klubu „Obrazovka“ v Rybníku. V roku 1997 kandidoval na poslanca a odovzdal potvrdenie, že nespolupracoval so štátnou bezpečnosťou.

Okrem týchto početných poslaní (*last but not least* je taktiež arcibratom Dobrej smrti!) Marek Mariusz Tytko si našiel čas, aby sa stal autorom nasledovných poetických knižiek: *Stretnutie Iného*, *Znamenie svetla* a *Metafyzické koncerty* a zbierky esejí *Eschatologizmus*.

Eseje z teórie a teológie umenia. Práve týmto publikáciám je zasvätená *Nová metafyzika...*, ktorá obsahuje detailné CV básnika.

Otec prof. Tomáš Maria Dąbek OSB (Zákon Benediktínov) M. M. Tytkovi píše: „Ďakujem za zbierku prác, ktoré ste mi poslali pre našu parafíálnu knižnicu.“ („Po výtlačku sa pošle do daru nemocniciam a väzniciam – potom je jasné, prečo tie prvé človeka nevylicia a druhé nenapravia.“² V eseji pripojenej k listu otec Dąbek podrobne analyzuje (a veľmi zaujímavo!) problematiku svetla a tmy v *Biblii* a na konci píše: „Podobné prostriedky vystupujú v súčasnej poézii. Príkladom využitia takýchto prostriedkov je poézia M. M. Tytky. Jeho *Eschatologický manifest* vyzýva, aby sme v súčasnom umení brali do úvahy celú bohatú skutočnosť, súčasný stav rozvoja teológie, vedy či techniky, bohatstvo prírody a ľudského života (kultúry).“

Vo všetkých recenziách poézie M. M. Tytky sa objavujú slová: náboženskosť, metafyzika, mystika. Kritici, niekedy hrdí na fenomén náboženskej grafománie, sa vykrúcajú dosť divným spôsobom – „Čo sa týka poézie Marka Mariusza Tytky treba povedať niečo naozaj veľmi hlúpe, čo na autora recenzie nevrhá dobré svetlo – je (samozrejme poézia) vo veľkej miere neopísateľná,“ (Marek Basiaga).

Keď čítame básne Marka Mariusza Tytky hojne prezentované v zbierke *Nová metafyzika...*, ťažko nesúhlasíš s konštatovaním iného kritika: „Privieľa *Biblie* a ešte viac cirkvi,“ (Tadeusz Tobała).

Na záver zbierky esejí o svojej tvorbe Marek Mariusz Tytko píše: „Na začiatok diskusie o tomto umení (ide o literárny prúd, ktorý autor nazval *eschatologizmom* alebo *novou metafyzikou*) *in statu nascendi* som si dovolil veľmi riskantný krok. Preto mi vlastne vyčítali dokonca samoľúbosť či márnivosť. Svoju tvorbu som dal na úvahu nezávislým vedeckým pracovníkom, kritikom a umelcom.

Počítal som s tým, že v literárnych kruhoch spôsobí rozruch a prinúti zamyslieť sa nad súčasným umením, ktorého, chtiac-nechtiac, som spolutorcom.“ Nič dodať, nič ubrať: *mutato nomine de te fabula narratur*, *Lampustris* (Tytko).

V prvej vete som napísala, že *Nová metafyzika...* je pre mňa kurióznou publikáciou. Pracujem vo vydavateľstve a videla som už veľa čudných vecí – autorov, ktorí zasypávajú známych kritikov a spisovateľov stohmi listov, a keď dostanú od nich odpovede, triumfálne publikujú ich úryvky vo svojom biograme, v esejach na vlastnú tému, ktoré prekypujú chválami a neobsahujú ani gram kritiky – ale nápad napísať antológiu textov o sebe ... to som naozaj videla prvýkrát v živote. Marek Mariusz Tytko je jedným z mnohých básnikov, ktorý sa vo svojej tvorbe dotýka aj náboženskej témy, no nie príliš originálne. Metaforika a symbolika jeho básní je doslova odpísaná z *Biblie* a hľadáť v slabej básni *Modlitba záhrade* (Ako drevo so zemou / Spojil som sa s Tebou / A neuschnem len ak v Tebe / Záhrada čistá môjho počiatku / Keď obrábanie Teba bolo modlitbou) „staré metafyzické námety osviežené jemnou zmesou erotiky a mystiky“ (Krzysztof Lipiński) je jednoducho márne. Čo teda možno povedať o poézii M. M. T. okrem toho, že je málo originálna? Naozaj málo. Pochybujem, že publikácia *Štúdií a skíc o tvorbe Marka Mariusza Tytky* vyvolá nejaký rozruch, alebo aspoň aký-taký ohlas v literárnych kruhoch. Som zvedavá, aký bude ďalší krok básnika z Wodzisławu / Rydułtowa. Zorganizuje odbornú prednášku o svojej tvorbe alebo vydá Pamätnú knihu venovanú sebe? Povinná literatúra *Novej Metafyziky...*, okrem istej radosti, mi dala ešte niečo – pochopila som, že Umberto Eco vo *Foucaultovom kyvadle* neopísal akúsi bájku vytrasenú z profesorského semiotického rukáva – predstavil pravdu, holú pravdu a len pravdu. A to je jed-

JULIAN KORNHAUSER (1946), básnik a prozaik, literárny vedec, prekladateľ zo srbskej a chorvátskej literatúry, profesor na Inštitúte slovanskej filológie v Krakove, výrazná osobnosť súčasnej poľskej poézie. Debutoval v roku 1966, je nositeľom viacerých literárnych ocenení. Vydal básnické zbierky: *V továrňach predstierame smutných revolucionárov* (1973), *Vražda* (1973), *Výnimočný stav* (1978), *Žrúti zemiakov* (1978), *Zásadné starosti* (1979), *Každý ďalší deň* (1981), *Hurááá!* (1982), *148 básní* (1982), *Iný poriadok* (1985), *Za nás, s nami* (1985), *Básne z osemdesiatych rokov* (1991), *Kamienok a tieň* (1996) *Bolo, prešlo* (2001).

j u l i a n
k o r n h a u s e r

CERUZKA

*leží pred domom
medzi odpadkami*

*nič nenapíše
nepodčiarkne a neprečiarkne*

*leží bezvýznamná
a zabudnutá*

*a tak by ešte chcela
povedať niečo
svojské*

AGNIESZKA BĘDKOWSKA-KOPCZYK (nar. 1972) je lingvistka a prekladateľka slovenskej literatúry do poľštiny. Pracuje na Univerzite v Bielsko-Bialej. R. 2000 v univerzitnej Galérii 3-2-0 vystavovala svoje fotografie z ciest po slovanských štátoch. Cyklus *tiene 1.1.* vznikol v Chorvátsku a Slovinsku; autorka sa v ňom pokúša zachytiť svoj „posunutý“ odraz, súčasne sa zaujíma o reliéf podkladu (tráva, kameň, tehla) pre svoje nové telo. V cykle *odrazy* autorka predstavuje deformovaný svet, ktorý sa odráža v rozličných výkladoch alebo sklenených budovách. Predmetom jej záujmu je práve prekrytie a dopĺňovanie dvoch skutočností, t.j. výstavnej reality a reality

r e s u e n h n r o k

*kedysi sa zvrátila na papieri
s leskom v očiach kládla písmená
ako figúrky na pieskovisku*

bola nenahraditeľná

*čo teraz
môže si nanajvýš zapamätať
čo vidí naokolo*

*strieborný papierik
do ktorého d'obe vrabec
pomarančovú kôrku
v plytkej mláke*

*zdvihol by si ju
ale pevne sa drží zeme*

*Agnieszka Będkowska-Kopczyk:
cafe promenada, Lublana*

SKLÍČKO

má na sebe krv

sotva viditeľnú kvapku
krvi

zdvihnuté z dlážky
zatína zuby

patrilo poháru
ach to boli časy

keď sa v ňom pohodlne
uvelebil čaj
cítilo ako mu od radosti
horia líca

svet sa zdal byť
taký šľachetný a čistý

teraz zbavené celostnosti
so znakom ľudskej bolesti
padá do priepasti vedra
a rozsypáva sa na ničotu

GOMBÍK

nuž čo
nedá sa o ňom povedať
nič zaujímavé

ostal bez nite
ktorá ho spájala
so skutočnosťou

kedysi sa pevne držal
chodil pyšne vzpriamený
a zapnutý

a teraz
až hrôza hľadieť

odtrhnutý

hodený do kúta
skúša zapísať nejakú pieseň

ale cez jeho dierky
sa prediera tichý šelest
prípomínajúci modlitbu
pútka

KAMIENOK

pamätáš
keď sme boli mladí
búrka sa vlhkým jazykom
dotýkala našich pier

v rozsmiatych šatách
si boso behala
po piesku

cesty sa pred nami
otvárali
ako bruchaté orechy

od raja nás delili
dva kroky
kopol som do kamienka

letel širokým oblúkom
dlho
a vysoko

zmizol nám z očí
ozval sa len
detský plač

ale možno to bol
trilok trstiny

teraz po rokoch
nám spadol pod nohy
veľký ako balvan
zarastený machom

už ho nevládžeme zdvihnúť
ani pochopiť

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: nobody, Leuven

NÁROD

Obklúčený veštbami a obdivom sveta,
uzmierení konfliktom a naklonený výzvam,
zväzda svoj boj o výnimočnosť.

Vždy
prvý.

Uprostred potlesku a príležitostných kytíc,
tajomných sľubov, ale aj šťuchancov,
stavia pomník zúfalstva a bezohľadne rúca iný.

Hoci sa nepohne z miesta,
cíti sa ako na morskej vlne,
nesený vetrom dejín.

Ničený, sám ničí, nemá ani potuchy kto
a za čo má vystaviť účet.

Oklamaný, zatvára sa do modlitebnej reči,
aby o chvíľku zbehol ďalej ako predtým.

Neoveruje si v práci svojej schopnosti,
vďaka výsadám sa stáva nedosiahnuteľným vzorom.

Utláča, ale dialekticky,
lebo práva sú dané, a trestajú vlády.

Slobodný v hraniciach,
verný zásadám

neprítomne tancuje na ruinách epochy.

MÚRY

Padajú múry,
a keď sa obnaží strach
a biele stuhy na rukávoch sa dotknú našich žíl,
podzemná rieka dejín
zahatá ducha časov a prezieravosť.

Z hrobov povstanú ctitelia pýchy,

armáda zeme a vysiatych polí

bude pažbami tícť

o hviezdnaté nebo.

Nastane vek

neviditeľných hraníc,

o ktoré sa budú biť

učitelia so žiakmi,

kvety sa ticho rozlezu po lúkach

a brezovému krížu sa niekde na okraji lesa

zacie za neónmi oceánu.

Padajú múry

a my spolu s nimi.

OD WHITMANA K DYLANOVI

pastor, lodný kapitán, právnik, novinár, filozof, profesor, ošetrovateľ,
prístavný colník, farmár, autor reklám, podpredseda poisťovacieho spolku,
lekár, prednášateľ, bankový úradník, redaktor, asistent štátneho tajomníka, skladateľ,
vodič sanitky, vydavateľ, navigátor, knihovníčka, literárny teoretik,
matka ôsmich detí, pilot, recenzent, muzikológ, rockman a klavirista

zachcelo sa im opisovať dedkov a vlastné sny,
rozprávať sa s Pánom Bohom
a básnikmi, uchvacovať osudmi, riekami, benzínovými stanicami
a supermarketom,
spomínať otcov, netopiere a pristátie na mesiaci, vzdávať hold vápencovým skalám, flotile,
Atlantíde, zarmucovať kvôli indiánom a černochoom, židom a aztékom, experimentovať,
ironizovať a stráhať grimasy, ospevovať
lásku a priateľstvo, pozorovať oceán a supa,
metro a chudobné stareňky

len či sa zamysleli aspoň na chvíľku nad zmyslom toho všetkého,
nad tým, či sú uchované pramienky vlasov a či grimasa rozvážača zmrzliny alebo očko
na pančuche mladej ženy odhaľujú akúkoľvek pravdu,
ich slová znejú ako bzukot čmeliaka a krdeľ drozdov zachytený
v básni prelieta nebadane, slivky sú bez vône, voda studničky nemá chuť,
trpké pomaranče spia na tanieri spánkom spravodlivého ovocia

ich poémy, distichá, voľné verše, ich alby, sonety, básnické dialógy,
ich vzdychy a modlitby, vyčítanky a pocity, čo majú do činenia s prácou na gazdovstve, rečou
na súde, prednáškou pre študentov, liečením
alebo riadením lietadla? Vari žijú iným životom, odtrhnutým
od askézy pastora,
presnosti navigátora a škrobenosti štátneho tajomníka

keď usínajú pri fľaši whisky, skáču z okien, umierajú pod kolesami
zúrivých áut, keď prepadnú šialenstvu, ich slová, tak úzkostlivo vyberané
a detsky naivné, neznamenajú nič, neznamenajú nič,
sú bleskami na horúcom nebi, šálkou kávy na parapete, z ktorej sa pokojne dvíha para,
rozsypávajúcimi sa kopcami písmeniek

vaše nadšenie bolo ako spálená zápalka, nebolo súce na nič,
čo tam po vás, básne žihľavy, básne sklíčka, vyhodený vriedok
a krása, sever, preludy už dávno zmenené na betón

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: open, Leuven

UŽ NIČ

*Už nič.
Dym, dve divé kačky,
popol ohniska.*

*Už nič.
Spiace vodné rastliny,
úzka cestička.*

*Za vodou nič,
za traťou
nič.*

*Už nič
nikdy nič,
už nikdy
za nič
na svete
nič.*

NÁVRAT

*návrat do života
na zranený svetadiel ktorý spí
v závejoch prekutaného snehu*

*(v prázdnom vlaku
ktorý prechádza milovanou krajinou
anonymný sprievodca alebo šarha
dáva najavo svoju nespokojnosť)*

*návrat do života?
skôr vpašovanie do rany*

*poohmatávaný ponížený
vraciaš sa z inej skutočnosti
bez dokladov*

*bez pások
niet matnej blany
ktorá by prikryla pamäť
pulz neutíchajúcej vojny*

*svalnatý poriadok
sa rozsýpa ako klasy*

*a európska rodina národov
máva farebnými šatôčkami*

*znovu sme na ďalší rok zostali
v tej istej triede
učiteľ sa usmieva popod fúz*

*školské zvyky odpovede
na každú otázku
sa zmenili na křčovitý
pohyb ruky*

*keď profesionáli
s obdivuhodnou pedantnosťou
oslavujú sviatok úderov*

*zem rozkolísaná vlnami
veľkých slov
smeruje do prístavu
predurčenia*

*a ty
vtlačení do skafandra nevedomosti
stojíš pred vlastným domom
s lesknúcimi sa očami*

Štedrý večer 1981 niekde v Poľsku

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: planet, Leuven

PRI RIEKE

*Pri rieke rozľahlej ako sen
sa prebudilo srdce:
aký krátky je život!
Krátky a nepokojný.
Kryha sa plavila, nízke sosny
sa chceli pritúliť k oblakom.
Ale keby nie jazyk a domov,
verný strom v horách,
o koľko by bol kratší, temnejší!
V chladnej hĺbočine mizli
úsmevy, teplo aj bolesť.*

North Saskatchewan apríl 2001

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: tieň 2

HLAVA V ZRKADLE

*Hľadí na mňa
s kruhmi pod očami
nehybná ako olovená guľa*

*v jej ťažkom koženom mechu
sa pení pamäť
hľadajúca korene*

*vráska na čele
sa otvára ako rana
z ktorej vyrastajú
divé výhonky*

*osvetlená z boku
visí v prázdnote*

*nehýbe perami
je strašná
vo svojej nehybnosti*

*prečo nič nepovie
opretá o stenu*

*jej kamenná tvár
odráža spomienky*

*odtrhnutá od tela
spí ako ker orgovánu v noci*

*hľadá na mňa zvrchu
trpezlivosťou ozbrojená
až po zuby*

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: urobím ti fotku

VODOPÁD

*Bije živá voda,
z vrchu, z neba, z vôle nikoho
udiera, hučí,
strháva náš údiv. Ľad sa prizerá
bielymi kvapľami pokojne, bez vášne.
Dolu sa čerí naša neistota.
Z nevel'kej skaly
nás fotografuje veverička.
Nás, turistov strachu, filozofov hĺbky.*

BREHY

*V utorok ešte prebehne mačka, v piatok už nie.
Pred týždňom pri rieke pršalo,
a teraz na poludnie pripeká slnko.
Nie je a je, čo bolo, nebude -
svet sa krúti a zastavuje,
kradne slivky, a o chvíľu ich vracia.
Kde kryhy opúšťajú školu prežitia,
kde drozdom zatvára noc šikmé oči?
Tam aj tu, hore i dole,*

*na počiatku i na konci
tá istá iskra zapaluje
dych, prudký potok substantív.
A medzi jedným a druhým?
My, s naším clivým popevkom,
potrebou hlúpych prirovnaní,
stojíme na nehybnom moste,
ktorý spája boriace sa brehy.*

VEČNÁ PŮŤ

Eve Kuryluk

*Hľadanie, útek, smrť.
Hľadanie jazykov, útek
zo školskej lavice, smrť najbližších.
Večná púť nad dymom,
vinúca sa tenká niť života,
hra pevnín, mužských rozlúčok, nahých tiel
odtlačených na látke. Srdce už nevolá o
pomoc, vráža pazúrmí do ľadovca
zaveseného vysoko pod nebom. Zápach spálenej
kože tíši krok nad priepasťou, požiar
vlasteneckej neslobody, nevysloviteľného šťastia.
Čím ďalej od návratu viedenskej apokalypsy,
mladých vzbúrencov, odchádzajúcej
matky. Čoraz bližšie k troške stola
a úzkeho okienka, za ktorým vídať
len veselé oči malej židovky
a dve zdvihnuté krídelká jablčníka.*

BOLO PREŠLO

*bolo prešlo
medzi bolo a prešlo malá biela trhlina
úzka tiesňava nič neznamenajúca pauza
a preda čo všetko sa tam udialo
vzlety a pády citov
predtuchy tancujúce v snoch
stretnutia na kopci a na kraji lesa
bolo to čo je vrúcne v náhlom očarení
bolo nerozumné zradné ale vyplnené neznámym obsahom
prešlo lebo sa nezachvelo v základoch
malé bolo malé prešlo
bolo dlho
prešlo raz-dva*

*a v strede suchá tráva dotknutá kosou slnka
kláštor nad riekou znepokojujúci rachot vlaku
drobný štrk na ceste do údolia*

BAR MICWA

*Monotónne, nečujne, raz a navždy,
po stáročia, cez otca a dôsledne
daruješ svoje telo ešte nie celkom vhodné
pre prach, dym, možno aj stružliny oblakov,
a potom nebadane, pre mnohých zámerne,
sa zo dňa na deň rozlúčiš s búrkou smútku,
zavretými očami a klebetami ohňa,
aby si sa už čistý, zbavený pamäte, nehodný
ctiť si bratov, vrátil do nadprirodzenej zelene líp,
klzkých mačacích láb, divých ruží na cintoríne,
s vierou v posledný nov mesiaca, poslednú,
ale nie najhoršiu hostinu nádeje,
na pokyn niečoho ďalekého, ale zároveň
preniknutého chladom rodinnej pivnice
a s nehatenou závišťou, že kým iní
pyšne vystretí pozorujú let smrteľných šípov,
ty upieraš zrak na uprataný malý trh
prvej lásky, vznešenej obety a túžby,
ktorá nikdy nenadobudla rysy
zreteľné a nevyhnutné, výlučné a bezohľadné.*

BIČ

Sionisti do Sionu!
(stranícke heslo v čase Marca 1968)

*Tí, ktorí nás opúšťali navždy, nevideli
viac ako my so zvesenými hlavami.
Možno za chrptom svištiaci bič sa zdal byť
ozvenou cintorínskeho náreku, ale nik nechcel byť
múdrejší ako čas, ktorý chýbal všetkým.
Kým oni, už napoly nasiaknutí nostalgiou,
vítali púštny vietor alebo sa oddávali osviežujúcemu
kúpeľu v civilizovaných záhradách, vítaní zdržanlivo,
hoci s údivom, ktorý bolo ťažké naplniť
trpkými príbehmi o slepej štvanici, ja som bol na hodine
zahládzania stôp, neschopný nič pohotovo pomenovať,
postrkovaný búrkou tamtoho potlesku čoraz silnejšie
do neznáma.*

Preložil MARIÁN MILČÁK.

b a r a n

m a r c i n

MARCIN BARAN (1963) – absolvent polonistiky na Jagelovskej univerzite v Krakove, v posledných rokoch najmä rozhlasový a televízny žurnalista, spoluzakladateľ kultového generáčného časopisu bruLion, autor básnických zbierok *Pomieszanie* (1990), *Sosnowiec jest jak kobieta* (1992), *Zabiegi milosne* (1996), *Tanero* (1998), *Prozak liryczny* (1999), *Destylat* (2001) a *Gnijąca wisienka* (2003). Roku 2000 vyšiel výber z jeho veršov v slovenskom preklade vo vydavateľstve Drewo a srd.

DJ

*Postupom času Dona Juana
napĺňa zhnusenie nad niekdajšími
milenkami. Ony ho obdarúvajú zrkadlovou nenávisťou.*

LABORATOAR VIDAL PEDIGRI PRO VI

*Rozhodol sa každý deň chodiť k holičovi,
aby sa ním niekto zaoberal,
aby sa ho niekto dotýkal.*

FIGÚRKY

*Tri opičky mi sedia v hlave v jednom rade:
Neviem, Nechápem, Nepamätám si.
Pomenovanie a Opis, dvaja prísni tréneri,
ich tvrdo cvičia v umení prezentovať sa.*

SOŠKY

*Tri čierne bastardy strážia pri mojich nohách:
Zožer, Vyslop, Pretiahni.
Nenecháme si ujsť ani najmenšiu Žiadzu,
kým si s nami čas neurobí svoje.*

ZÁBERY

*Občas by som chcel bývať vo filmoch.
V čiernobielych – spoločenských aj detektívnych.
Konkrétne v talianskych, anglických a francúzskych.
Najmä v tých z 50. a 60. rokov XX. storočia.
No a možno ešte v niektorých nakrútených do roku 1975.
Ale tie by už boli určite iba farebné.*

STEHNÁ, PRSIA, ZADKY

*Slogan na obálke vyzýval postarať sa
o hodvábnoolivové časti
stroja produkujúceho*

*prefabrikáty nekrológov. Ruky žien sa
dotýkali tela – pokožky
nad prsiami,*

*lonovej kosti, jemného vnútra
stehien. Cez ich bedrá
neprechádzal*

*život, to sa iba cedila krv – čierna,
hustá a lepkavá ako spomienka
na materiály*

*ľudí, ktorých vyťahovali na svet
kúsok po kúsok.
Strieborné vlákna*

*lešení zaplňali ústa, modravé
šnúročky omotali tváre
a kostičky nemých tiel.*

*Muži zo seba vypúšťali trpkosť, ženy
hľadali rodinné
šťastie.*

KRVAVÝ KÚPEĽ

*Ten večer mal názov „Another Drink in the Wall“
a dal sa chápať ako hold katarónii; bol venovaný všetkým
fľaším v bare. Barmanka nemala čas riediť.*

*Cítil sa trochu tak, akoby pochádzal z inej planéty.
Svet páchol vlhkosťou, i keď sa nezrútila lavína dažďa
ani smetí. Potom sa mu snívalo o tej vyholenej diablici*

*s prevrátenými bielkami a čiernymi škárami
medzi zubami – v tom sne kričala: „Stretieme sa
na súde,“ a z ničoho nič bola zrazu v siedmom*

*mesiaci. Nespojilo ich gesto nezištnej
nehy. Na chvíľu bol opäť otcom dieťaťa.
Ale nevedel ho mať rád, tešiť sa, že príde.*

n b r b d

VYSNÍVANÁ

*Každému
je verná, a tak
bude so všetkými.*

*Bude s každým,
lebo je všetkým
verná.*

ZBYTOČNE

*Medzi Bohom
a pravdou Boh
tak chcel, ako*

*Pán Boh stvoril.
A vďaka Bohu!
Ale Bože, zľutuj*

*sa, ak Boh dá!
Maj teda Boha
v srdci, ako Pán*

*Boh prikázal, lebo
nedaj Bože, aby
Boh dal, Boh vzal.*

*(Verím,
aby som pochopil
to, čo je absurdné).*

Zo zbierky *Gnijąca wisienka* (Hnijúca višnička, Krakov 2003)
preložil KAROL CHMEL.

Agnieszka Będkowska-Kopczyk: ulica 2

Predplatili ste si už

romboid

na rok 2005?

Po celý rok na horúcej stope
najlepšej súčasnej slovenskej i zahraničnej literatúry.

10+1 číslo
za zvýhodnenú cenu 330,- Sk!

Vydáva Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska.

- próza
- poézia
- eseje
- reflexie
- dokumenty
- pamäti
- recenzie
- kritika
- umenie
- myslenie
- o kultúre

objednávka Predplatné na polrok 165,- Sk
predplatné na rok 330,- Sk

meno a priezvisko _____

adresa _____

PSC a mesto _____

Objednávam si časopis ROMBOID od čísla _____

podpis _____

Objednávku láskavo skopírujte a pošlite na adresu:

Slovenská pošta, š.p.

ÚSPST, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15

č.tel.: 02/54418958, e-mail: jana.sutorova@pons.sk

Časopis si môžete objednať aj na každej pošte, alebo u doručovateľa.

ROMBOID, časopis pre literatúru a umeleckú komunikáciu. Vydáva Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR. Ročník XXXVIII. Redakcia: Ivan Štrpka (šéfredaktor), Oleg Pastier (zodpovedný redaktor), Stanislava Chrobáková-Repar (projekt časopis v časopise), Ludmila Piatková (sekretár redakcie), Eva Kovačevičová-Fudala (grafická úprava a technické spracovanie). Adresa redakcie: Laurinská 2, 815 08 Bratislava, tel.: 544 338 71, E-mail: romboid@nextra.sk. Vytlačila Eterna Press. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta, doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, š.p., Účelové stredisko predplatiteľských služieb tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15. Cena jedného čísla 40,- Sk. Predplatné na polrok 165,- Sk, na rok 330,- Sk. Neobjednané rukopisy sa nevracajú. Index 49566. ISSN 0231-6714.

*Nemilovať sa, nebozkávať,
nedržať za ruku je naozaj najhoršie
zo všetkého, čo môžeme so sebou urobiť.*

Maciej **WOŹNIAK**

*čas prichádza ako majster
ale podlieha presviedčaniu.
som zbitý ako pes
alebo ako človek.*

Bartłomiej **MAJZEL**

*pamätáš
keď sme boli mladí
búrka sa vlhkým jazykom
dotýkala našich pier*

Julian **KORNHAUSER**

*Krásna Harriet má lúboštný pomer
s jedným z afrických náčelníkov, tučným
Desmonom Tutu (ktorého Oleg prezýva
Démon Tutu).*

Michał **PALMOWSKI**

*tu sa hlad ukladá pomedzi perami
tu sa stelú slová*

Joanna **MUELLER**

*To vesmír necháva špinu za nechtami
Blankyt odpláva na člnku oka*

Ewa **SONNENBERG**

zjedol som rybu

*je vo mne temné jazero
je vo mne červený mesiac*

Michał **WÓJCİK**

*Tri čierne bastardy strážia pri mojich
nohách:
Zožer, Vyslop, Pretiahni.
Nenecháme si ujsť ani najmenšiu Žiadzu,
kým si s nami čas neurobí svoje.*

Marcin **BARAN**

*stopy rúk odtlačené na piesku, štrás vyblednutých písmen
a fotografií. oči, v ktorých sa kolíše
odlesk jazera*

Roman **HONET**

Génio bol drobce oslobodený od rozprávkových premien. Stačilo však pred neho postaviť tanier ovsenej kaše a hneď sa do detského telička prikradol zvitý parazit.

Bartosz **BALCERZAK**

Všetko, čo robíš, rob s Bohom, a nie proti – Kotiakulao sa prežehnáva a bozkáva tri zložené prsty – na opačnej strane Plaza de Armas vidí seba.

Maciej **DAJNOWSKI**

*višnička čerešnička urob to kúuzlo
s mincami keď jednu z nich beriem do ruky
Justyna **BARGIELSKA***

*že vraj 20% Poliakov
nerozumie tomu čo číta
chuj s nimi*

Piotr **MACIERZYŃSKI**

*Bozkávali sa ako dve polovičky bôčiku,
Adam **RACZYŃSKI***

Objekt pomaly nabral smer k dedine, obletel kostolnú vežu a potom sa vzniesol kolmo dohora. Keď sa nachádzal dajakých dvesto metrov nad budovami, na jeho spodku sa niečo zablyso a dedina zmizla. Jednoducho prestala existovať, akoby nikdy nebola.

– Hasta la vista, Škodce, – povedal Zdochliak a potom sme ozlomkrky uhňali dolu serpentinami.

Jan **KRASNOWOLSKI**